TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LATİN AMERİKA ÇALIŞMALARI ANA BİLİM DALI

SUÇ COĞRAFYASI KAVRAMININ UYUŞTURUCU MADDELER ÖZELİNDE İNCELENMESİ: KOLOMBİYA ÖRNEĞİ

Tezli Yüksek Lisans Tezi

AHMET YILMAZ

ANKARA, 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LATİN AMERİKA ÇALIŞMALARI ANA BİLİM DALI

SUÇ COĞRAFYASI KAVRAMININ UYUŞTURUCU MADDELER ÖZELİNDE İNCELENMESİ: KOLOMBİYA ÖRNEĞİ

Tezli Yüksek Lisans Tezi

AHMET YILMAZ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Mutlu YILMAZ

ANKARA, 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LATİN AMERİKA ÇALIŞMALARI ANA BİLİM DALI

SUÇ COĞRAFYASI KAVRAMININ UYUŞTURUCU MADDELER ÖZELİNDE İNCELENMESİ: KOLOMBİYA ÖRNEĞİ

TEZ DANIŞMANI

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı	**İmzası**
1- Prof. Dr. Mutlu YILMAZ	
2- Prof. Dr. Mustafa Murat YÜCEŞAHİN	
3- Prof. Dr. Barış Taş	
4-	
5-	

Tez Savunma Tarihi : 23.12.2022

T. C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Prof. Dr. Mutlu YILMAZ danışmanlığında hazırladığım "Suç Coğrafyası Kavramının Uyuşturucu Maddeler Özelinde İncelenmesi: Kolombiya Örneği" adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

23.12.2022

Ahmet YILMAZ

ÖZET

Suç ve suçlu terimleri insanlık tarihi kadar eski olgular olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir insanın suç işlemesine ve bir suçluya dönüşmesine etki edebilecek çok sayıda etmen bulunabilir. Sosyal, fiziki, ekonomik, dini, ailevi, kültürel ve siyasi birçok faktör suça neden olan unsurlar olarak gösterilebilir. Kişilerin davranışları, doğal olarak içerisinde yaşadıkları toplumdan ve toplum içerisindeki etmenlerden doğrudan etkilenmektedir. Ancak, toplumsal uzlaşı ile ortaya çıkan hukuk normlarının belirlediği çizgilerin aşılıp aşılmayacağına sonunda yine birey karar verir.

Suç ile ilgili tanımlamalar yapılırken, toplumun ve bireylerin suça eğilimlerine etki edebileceği değerlendirilen suç coğrafyası kavramından da bahsetmek gerekir. Suç coğrafyası kavramının özel bir araştırma alanı olarak incelenmesi gerekmektedir. Geniş bir çalışma alanı olan suç coğrafyası çalışmalarının amacı suç türlerinin coğrafi dağılımını incelemek, yerel veya bölgesel suç farklılıklarını tespit ederek bu farklılıklara neden olan faktörleri açıklamaya çalışmaktır.

Uyuşturucu bağlantılı suçlar toplumu derinden etkileyen ve toplumun hemen her kesiminin karşısında konumlandığı bir sorundur. Bu tür suçlar uluslararası kamuoyunda ne yazık ki Latin Amerika bölgesini karakterize eden konuların başında gelmektedir. Bu bölgede yer alan Kolombiya'nın yapısal sorunlarının başında uyuşturucu sorunu bulunmaktadır. Demokrasinin kurumsallaşamaması, rüşvet, yolsuzluk, insan hakları ihlalleri ve yargı bağımsızlığı gibi yapısal sorunlar ile uyuşturucu sorunu arasında bir korelasyon söz konusudur. "Suç Coğrafyası Kavramının Uyuşturucu Maddeler Özelinde İncelenmesi: Kolombiya Örneği" isimli çalışmada, suç coğrafyası konusunda oldukça

sıkıntılı bir süreçten geçmiş olan Kolombiya ve Kolombiya'da yer alan uyuşturucu ticareti incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Suç Coğrafyası, Uyuşturucu, Kolombiya, Kokain, Latin Amerika

ABSTRACT

The terms crime and criminal are almost as old as human history. Numereous different factors may lead a person to commit a crime and became a criminal. There might be many different factors that can cause a person to commit a crime and turn into a criminal. Various social, physical, economic, religious, familial, cultural and political factors can be shown among the factors that causing crime. Behaviors of individuals are directly affected by the society they are living in and the factors within the society. However, whether crossing the lines determined by social consensus or violate the public norms are decisions made by individuals in the end.

The concept of crime geography, which is considered to have an impact on the tendency of society and individuals to commit crimes, has to be mentioned while making definitions about crime. The concept of crime geography needs to be studied as a special research area. Crime geography studies that covers a wide field of study are aiming to examine the geographical distribution of crime types and to identify crime differences on local or regional base and try to explain the factors causing these differences.

Drug-related crimes deeply affects the society and it is a problem that almost all segments of the society unified against. Drug-related crimes are unfortunately one of the issues that characterize the Latin American region in the eyes of the international community. The drug problem in the region is one of the underlying causes of some of the problems in Colombia. There is a correlation between drug crimes and the structural problems such as lack of institutionalization of democracy, bribery, corruption, human rights violations and the independence of the judiciary system. In "Examination of the

Concept of the Crime Geography in terms of Drugs: Colombia Case" study, Colombia which has gone through a very difficult process in terms of crime geography and drug trade in Colombia will be examined.

Keywords: Crime Geography, Drugs, Colombia

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasının planlanması ve hazırlanması sürecinde ilk andan itibaren bilgisini, tecrübesini ve zamanını benden esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Mutlu YILMAZ'a kıymetli desteği ve rehberliği için teşekkür ederim.

Yoğun çalışma temposunda tez çalışmamı hazırlamam için fedakarlık göstererek bana zaman sağlayan tüm mesai arkadaşlarıma, katkı ve anlayışları için teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak ise hayatımın her aşamasında olduğu gibi tez sürecinde yaşadığım zorluklarda da yanımda olan ve emeğini, fedakârlığını, sabrını ve sınırsız desteğini her an hissettiren sevgili eşim Tuğba YILDIRIM YILMAZ'a şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... İV
ABSTRACT ..... Vİ
ÖNSÖZ ..... Vİİİ
İÇİNDEKİLER ..... İX
KISALTMALAR ..... Xİİ
TABLOLAR DİZİNİ ..... XİV
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... XİV
BİRİNCİ BÖLÜM 1
GİRİŞ 1
1.1. Araştırmanın Problemi 2
1.2. Çalışmanın Amacı 4
1.3. Çalışmanın Önemi 5
1.4. Çalışmanın Yöntemi 6
1.5. Kapsam ve sınırlılıklar 7
İKİNCİ BÖLÜM 1
KAVRAMSAL ÇERÇEVE 1
2.1. Suç Kavramı 1
2.1.1. Suç ve Suç Algısı 4
2.1.2. Suçun Tarihi 8
2.2. Coğrafi Mekân 13
2.2.1. Mekân ve Mekâna Bakış 14
2.2.2. Mekân Algısı 17
2.2.3. Mekan-Yer Ayrımı 20
2.3. Suç Coğrafyası 21
2.3.1. Suç ve İnsan İlişkileri 23

2.3.2. Suç ve Coğrafya 25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 28
UYUŞTURUCU MADDELER, DÜNYA'DA UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞI 28
3.1. Uyuşturucu Madde ve Tarihçesi 28
3.2. Uyuşturucu Madde Çeşitleri 33
3.2.1. Uyuşturucular 34
3.2.1.1. Afyon 34
3.2.1.2. Morfin 35
3.2.1.3. Eroin 36
3.2.1.4. Kodein 37
3.2.1.5. Barbitüratlar 38
3.2.1.6. Trankilizanlar 39
3.2.2. Uyarıcılar 40
3.2.2.1. Kokain 40
3.2.2.2. Crack 41
3.2.2.3. Amfetamin 42
3.2.2.4. Ekstazi (Ecstasy) 43
3.2.2.5. Sentetik Kannabinoidler (Bonzai) 44
3.2.3. Hayal Gördürenler 45
3.2.3.1. Esrar 45
3.2.3.2. Marihuana (Kubar Esrar) 46
3.2.3.3. LSD 47
3.2.3.4. Meskalin 48
3.2.3.5. Ayahuasca 49
3.3. Dünya'da Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Mücadele 50
3.3.1. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) 55

3.3.2. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (UMK) 56
3.3.3. Paris Paktı İnisiyatifi 56
3.3.4. Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu (INCB) 57
3.3.5. Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA) 57
3.3.6. Avrupa Polis Teşkilatı (EUROPOL) 58
3.3.7. Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi (SELEC) 58
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 60
KOLOMBİYA VE SUÇ 60
4.1. Kolombiya'nın Ülke Profili 60
4.2. Kolombiya'nın Tarihi 62
4.3. Kolombiya ve Suç Coğrafyasını Yaratan Nedenler 64
4.3.1. Coğrafî Yapı ve Ulaşım Olanaklarının Kısıtlılığı 65
4.3.2. Ekonomik Sorunlar 67
4.3.3. Güvenlik Kuvvetlerinin Yetersizliği 71
4.3.4. Eğitim Olanaklarında Yaşanan Adaletsizlik 72
4.3.5. Sosyo-Kültürel Yapı ve Toplumsal Değerler 74
4.3.6. Kayıt Dışı Ekonomi 74
4.3.7. Yolsuzluklar 77
4.3.8. İç Çatışma Ortamı 78
4.4. Kolombiya ve Uyuşturucu Ticareti 80
BEŞİNCİ BÖLÜM 87
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 87
KAYNAKÇA 95

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AUC	Kolombiya Birleşik Öz Savunma Kuvvetleri
BASK	Bask Yurdu ve Özgürlük
DANE	Ulusal İdari İstatistik Departmanı
DMT	Dimetiltriptamin
ELN	Ulusal Kurtuluş Ordusu
EMCDDA	Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
EPL	Popüler Kurtuluş Ordusu
EUROPOL	Avrupa Polis Teşkilatı
FARC	Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri
G8	Sekizler Grubu
INCB	Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu
M-19	19 Nisan Hareketi
MDA	Metilendioksiamfetamin
MDMA	Metilendioksimetamfetamin
SECI	Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi
SELEC	Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
THC	Tetrahidrokannabinol
THH	Tetrahidroharmin

UMK	Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu
UNDCP	Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
UNODC	Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: Kolombiya'nın İhracatında Başlıca Ürünler (bin $) 69

Tablo 2: Latin Amerika Ülkelerinde Kokain Üretim Alanı Büyüklüğü 84

Tablo 3: Küresel Kokain Üretim Miktarı (Ton) 85

Tablo 4: Küresel Kokain Kullanıcı Sayısı (Milyon) 86

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Kolombiya Haritası 61

Şekil 2: Latin Amerika'da Kokain Üretim Bölgeleri 81

Şekil 3: Dünya Üzerinde Kokain Kaçakçılık Rotaları 82

Şekil 4: Avrupa'da Kokain Kaçakçılık Rotaları 83

Şekil 5: Kolombiya'da Koka Ekim Alanları 84

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Toplum içerisinde var olan gelenek ve görenekler zamanla belirli kurallara dönüşmüş ve bu kurallara uymama durumu suç ile ifade edilmeye başlanmıştır. Bir eylemin yasal olma durumu, kanunların olduğu her yerde ve zamanda kurallara riayet etme ve yasağı çiğnememe özelinde olmaktadır. Suç olarak ifade edilen kavram ise bu yasal olma durumuna aykırı hareket etme eylemi olarak ifade edilir (Alacadağlı, 1998: 666). Topluma zarar veren veya tehlikeli olduğu kanunen de kabul edilen her türlü davranış, hal, tutum ve eylem suç olarak kabul edilmektedir (Dönmezer, 1994: 11). Kanunlar hemen hemen her toplumda yasa dışı olayları suç olarak kabul eder ve suç işleyenlere karşı yaptırım uygulamaya çalışırlar (Gökkulu, 2010: 209).

Suç coğrafyası kavramının hangi bilim dalları ile ilişkili olduğu konusu son derece önemlidir. En başta belirtmek gerekir ki suç coğrafi bir olaydır (Yılmaz, 2005). Farklı bilimler tarafından incelenen suç düşüncesi ve yapısı; mekan, zaman ve var olduğu dinamikler ile insan ve mekan ilişkisini inceleyen bir bilim olan coğrafya ile doğrudan ilişkilidir (Sargın ve Temurçin, 2011: 13). Her toplumun kendi hukuk düzeni, toplumun yer aldığı çevre ile doğrudan etkilidir. Eğer hukuk kuralları toplumun yaşadığı çevre ile uyumsuzluk gösteriyorsa hukuk açısından sıkıntılı bir süreç başlıyor demektir. Günümüzde gelişmiş ülkelerin hukuk düzenleri incelendiğinde var olan kuralların toplumun içinde bulunduğu çevre ile uyumlu olması gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Çevre her ne kadar hukukun bir sorunu gibi görünse de asıl önemli olan suç ve suç profilleridir. Kurallar, suçları önlemek veya suçluları cezalandırmak için konulmaktadır. Suça, suçluya ve suçların önlenmesine yaklaşımda çevrenin etkisi ve çevreyle koordineli

çalışmak önem arz eder. Bu noktada coğrafya, suçlara yaklaşım sergiler ve suç coğrafyası kavramı ortaya çıkar.

"Suç Coğrafyası Kavramının Uyuşturucu Maddeler Özelinde İncelenmesi: Kolombiya Örneği" isimli bu çalışmada söz konusu konular ele alınarak suç ve suçlu ile suç coğrafyası kavramları uyuşturucu maddeler özelinde Kolombiya örneği verilerek aktarılmaya çalışılacaktır.

Kolombiya'nın küresel anlamda en fazla yasa dışı kokain üretimi gerçekleştirilen ülke olması ve ülkeye özgü coğrafi etkenlerin bu durumun ortaya çıkmasında belirleyici rol üstlenmesi sebebiyle bu çalışma, suç coğrafyası kapsamında Kolombiya ile sınırlandırılmıştır.

Bu araştırmada öncelikle suç ve suçlu olgusu ele alınarak, suçun, coğrafi mekanın ve suç coğrafyasının tanımı ve tarihsel süreci anlatılacaktır. Daha sonra uyuşturucu üretimi ve uyuşturucu ticareti çerçevesinde, uyuşturucu türleri incelenecek ve uyuşturucu ile mücadelenin hangi birimlerce yürütüldüğü açıklanacaktır. Kolombiya'nın tarihi ele alınacak ve suç coğrafyası kapsamında Kolombiya'da var olan uyuşturucu ticaretinin hangi şartlarda meydana geldiği incelenecektir. Son olarak ise, Kolombiya'da suç coğrafyası konusu uyuşturucu maddeler özelinde ele alınacak ve konu ile ilgili öneriler sunulacaktır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Suç ve suçlu kavramları oldukça geniş kapsamlı olgulardır. Söz konusu kavramların tam olarak bir tanımı yapılamamakla beraber suç, toplumun var olan normlarından belli oranda sapma olarak ifade edilebilir. Suç olgusu insanlık tarihi kadar

eski bir olgudur ve insanlık var olduğu müddetçe suç olgusu da var olmaya devam edecektir. Suçun oluşumuna etki eden ve bireyi suça iten sosyal, ekonomik, biyolojik, çevresel gibi çok sayıda etken bulunmaktadır.

Suç çalışmalarında çevrenin etkisini anlamak ve çevresel unsurları göz önünde bulundurmak oldukça önemlidir. İnsanlar genellikle belirli bir mekanda hayatlarını idame ettirdiklerinden, işleyecekleri suçlar da bu mekanlar üzerinde vuku bulmaktadır. Dolayısıyla suçun mekânsal bir özellik göstermesi olağandır.

Coğrafyanın suça etki eden faktörleri anlamlandırmaya yönelik yaklaşımı neticesinde suç coğrafyası kavramı ortaya çıkmıştır. Suç coğrafyası kavramının doğru ele alınarak araştırılması, suça etki eden veya suçu ortaya çıkaran faktörlerin anlamlandırılması açısından son derece önemlidir. Suça etki eden faktörleri incelemeyi amaçlayan bir çalışma, coğrafi etkenleri ve gerçeklikleri göz ardı etmesi durumunda eksik kalacaktır.

Bu araştırmada, Kolombiya örneği üzerinden uyuşturucu madde üretimi ve ticareti ile coğrafi mekan arasında bir bağlantı var mıdır? Varsa bu bağlantının nedenleri nelerdir? sorularına cevap bulunmaya çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında ilk olarak suç ve suçlu olgusu ele alınacak; suç, coğrafi mekan ve suç coğrafyası kavramları açıklanacaktır. Ayrıca yasadışı uyuşturucu maddeler genel hatlarıyla incelenecek, uyuşturucu ile mücadelenin hangi birimler eliyle yürütüldüğüne kısaca değinilecektir. Çalışmanın ana konusunu oluşturan Kolombiya ile ilgili genel bilgiler ve tarihi ele alınacak, Kolombiya'da süregelen yasadışı uyuşturucu üretimine etki eden faktörler irdelenecek ve uyuşturucu üretiminin ortaya çıkmasında rol oynayan coğrafi etkenler suç coğrafyası kavramı kapsamında açıklanmaya çalışılacaktır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Uyuşturucu bağlantılı suçlar toplumu derinden etkileyen ve toplumun hemen her kesiminin karşısında konumlandığı bir sorundur. Uyuşturucu bağlantılı suçlar uluslararası kamuoyunda Latin Amerika bölgesini karakterize eden konuların başında gelmektedir. Özellikle çalışmanın inceleme konusu olan Kolombiya, kokainin elde edildiği koka bitkisinin en önemli yasa dışı üretim merkezi konumunda olması sebebiyle suç coğrafyası kapsamında önemli bir yere sahiptir.

Kolombiya'nın bu konuma gelmesine etki eden faktörlerden en önemlisi, Kolombiya devlet teşkilatının kırsal kesimde yaşayan halka sınırlı erişimi ve kamu hizmetlerinin bu insanlara ulaştırılmasında yaşanan yetersizliktir. Bu durum, halk nezdinde hükümete karşı tepkiler oluşmasına ve kamu otoritesine karşı örgütlenmelere sebebiyet vermiştir. Bu tepkilerin de etkisiyle, özellikle kırsal kesimde yaşamlarını sürdüren halkın desteğiyle Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC)[1] terör örgütü ortaya çıkmıştır. Örgüt, 1970'lerde daha fazla ve daha kolay ekonomik gelir sağlamak için uyuşturucu baronlarıyla anlaşmaya ve ortaklıklar kurmaya başlamıştır. Kolombiya'da uyuşturucu üretimi ve uyuşturucu ticareti, ülkede yaşanan terör sorununun da etkisiyle daha da büyümüştür. Narko terörizmle birlikte uyuşturucu kartellerinin de denkleme dâhil olması sonucunda uyuşturucu sorunu uluslararası bir hal almıştır.

[1] FARC Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri – Halk Ordusu, FARC veya FARC-EP kısaltmasıyla bilinen, Marksist-Leninist devrimci gerilla örgütüdür. Kolombiya hükûmeti, Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı, Kanada ve Avrupa Birliği tarafından terör örgütü ilan edilmiştir.

FARC, 1960'lı yıllarda Kolombiya Komünist Partisi'nin askerî kanadı olarak kuruldu. 1980'li yıllarda faaliyetlerini sürdürebilmek için kokain ticaretine başladığı iddiası ABD tarafından öne sürülmektedir. Örgütün bu yoldan yılda en az 300 milyon Amerikan doları gelir elde ettiği de tahmin edilmektedir. Kolombiya Emniyet Genel Müdürü General Jose Roberto Leon'a göre ülke genelinde uyuşturucu ticaretinin %60'ına hakim olan örgütün yıllık geliri $1 milyarı bulmaktadır.

Örgüt, 52 yıl boyunca sürdürdükleri silahlı mücadeleyi 2015 yılının Eylül ayında Küba'nın arabuluculuğunda Kolombiya hükûmeti ile anlaşmaya vararak sonlandırmışlardır. Eylül 2016 itibarı ile de kalıcı antlaşma imzalanmıştır.

Yasa dışı uyuşturucu ticareti kaynaklı sorunlar, Kolombiya'nın yaşadığı bazı yapısal aksaklıkların doğrudan ya da dolaylı sebeplerindendir. Demokrasinin kurumsallaşamaması, rüşvet, yolsuzluk, insan hakları ihlalleri ve yargı bağımsızlığı gibi yapısal sorunlar ile uyuşturucu sorunu arasında bir korelasyon söz konusudur. Bu çalışmada, suç coğrafyası perspektifinden Kolombiya'nın yasadışı uyuşturucu ticaretindeki konumuna coğrafi faktörlerin etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Çalışmanın Önemi

Geniş bir araştırma alanı olan suç coğrafyası çalışmalarının amacı, suç türlerinin coğrafi dağılımını incelemek ve yerel veya bölgesel suç farklılıklarını tespit ederek bu farklılıklara neden olan faktörleri açıklamaktır.

Uyuşturucu madde kullanımı bireylerin sağlığına, toplum yapısına ve kamu düzenine tehdit teşkil etmekte olup yasadışı uyuşturucu ticareti terörün ve organize suç örgütlerinin en önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır. Kolombiya, kokain cinsi uyuşturucu maddenin elde edildiği koka bitkisinin en önemli üretim merkezi konumunda olup, bu durumun ortaya çıkmasında coğrafi faktörler büyük etkiye sahiptir.

Kolombiya kaynaklı koka türevlerinin yasa dışı ticareti, trafiği ve kullanımı küresel anlamda büyük bir sorun haline gelmişken, alanyazında Kolombiya'nın coğrafi şartlarının, ülkenin uyuşturucu ticaretindeki etkisini inceleyen yeterli çalışma bulunmamaktadır.

Bu kapsamda, Kolombiya'da gerçekleştirilen uyuşturucu üretiminin suç coğrafyası perspektifinden ele alındığı, coğrafyanın suçun oluşumuna etki eden faktörler

üzerindeki doğrudan ve/veya dolaylı etkilerini inceleyen bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Çalışmanın Yöntemi

Bu araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden literatür tarama yöntemi kullanılmış, istatistiksel veriler analiz edilerek hazırlanmıştır. Nitel araştırma "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerini kullanan" bir çalışmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39).

Bu çalışmada suç ve suç coğrafyası kavramları üzerinden Kolombiya'nın uyuşturucu sorunu incelenmiştir. Çalışma kapsamında kavramların birbiriyle ilişkisi ve analizi bakımından literatür taraması, doküman analizi yöntemleri tercih edilmiştir. Konuyla ilgili bilgilerin temini için yerli ve yabancı alanyazın taraması yapılmış, gerekli istatistiksel veriler temin edilmiş, tablo ve şekillerle çalışmanın içeriği desteklenmiştir.

Çalışmada yer alan veriler UNODC (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi), Kolombiya İçişleri Bakanlığı ve EUROPOL'un (Avrupa Polis Teşkilatı) sağladığı, internetten elde edilen verilerden oluşmaktadır. Kolombiya ve komşu ülkelerde bulunan kokain üretim alanları, kokain ticaretinin güzergahı gibi harita temelli görseller UNODC tarafından yıllık olarak hazırlanan World Drug Report isimli internet yayınından elde edilmiştir.

Tezin en önemli bölümü olan suç coğrafyası kavramı ve Kolombiya uyuşturucu ticaretine coğrafyanın etkileri daha önce yapılan çalışmaların literatüre sağladıkları katkılardan ve istatistiki veriler ışığından anlatılmaya çalışılmıştır. Anlatılanları

desteklemek amacıyla görseller, tablolar ve istatistiki veriler kullanılmış, bu sayede araştırmanın problemi daha somut hale getirilmeye çalışılmıştır.

1.5. Kapsam ve sınırlılıklar

Kolombiya'nın küresel anlamda en fazla yasadışı kokain üretimi gerçekleştirilen ülke olması ve ülkeye özgü coğrafi etkenlerin bu durumun ortaya çıkmasında belirleyici rol üstlenmesi sebebiyle bu çalışma suç coğrafyası kapsamında Kolombiya ile sınırlandırılmıştır.

Çalışma ile ilgili olarak Türkçe ve İngilizce alanyazın incelenmiş, uluslararası kuruluşların resmi siteleri ve çeşitli haber organlarının internet siteleri kullanılarak veriler elde edilmiştir.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yer alan giriş kısmında araştırmanın problemi, amacı, önemi, yöntemi ve sınırlılıkları yer almaktadır.

Kavramsal çerçeveden oluşan ikinci bölümde suç, coğrafi mekan ve suç coğrafyası gibi kavramların tanımları yapılmış, birbirleriyle olan ilişkileri anlatılmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde uyuşturucu maddelerin tarihçesi ve Dünya'da uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele ile ilgili bilgiler verilmiş, mücadeleci kurumlardan bahsedilmiştir.

Dördüncü bölümde Kolombiya'nın jeopolitik konumu ve coğrafi sınırları, fiziki ve beşeri özellikleri verilmiş, tarihinden bahsedilmiştir. Kolombiya suç coğrafyasını

yaratan nedenlere değinilmiş ve uyuşturucu üretimi ve ticareti veriler, şekiller yardımı ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Sonuç ve değerlendirme kısmında konunun genel değerlendirilmesi yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Suç Kavramı

Suç kavramı insanoğlu kadar eski bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebepledir ki insanlık var olduğu sürece suç ve suçlu kavramları var olacaktır. Toplum nezdinde genellikle kolluğu ve adli mercileri ilgilendiren bir konu gibi gözükse de, suç kavramı mikro anlamda bireyi, makro anlamda ise tüm toplumu ilgilendiren oldukça geniş bir yapıya sahiptir. Sebepleri, sonuçları ve bileşenleri ile birlikte ele alındığında suçun oldukça karmaşık bir olgu olduğu görülmektedir. Suç kavramı mekânsal olduğu kadar zamansal da bir kavramdır. Toplum içerisinde var olan gelenek ve görenekler zamanla belirli kurallara dönüşmüş ve bu kurallara uymama durumu suç ile ifade edilmeye başlanmıştır. Bir eylemin yasal olma durumu, kanunların olduğu her yerde ve zamanda kurallara riayet etme ve yasağı çiğnememe özelinde olmaktadır. Suç kavramı; bu yasal olma durumuna aykırı hareket etme eylemi olarak ifade edilir. Kanunlar hemen hemen her toplumda yasa dışı olayları suç olarak kabul eder ve suç işleyenlere karşı yaptırım uygulamaya çalışır (Gökkulu, 2010: 209).

Suç kavramı günümüzde pek çok bilim dalı tarafından incelenmektedir. Ekonomi, coğrafya, antropoloji, kriminoloji, hukuk, sosyoloji gibi pek çok bilim tarafından araştırılmakta ve konu gittikçe kalabalıklaşan günümüz gündeminde daha da önemli bir hal almaktadır. Özellikle toplumsal bir olgu olduğundan, her bilim dalı kendi ile ilgili bir araştırma konusu içerisinde suç ile ilgili inceleme yapmaktadır. Hatta aynı bilim dalı içerisinde dahi suç konusu farklı şekillerde ele alınabilmektedir. Özellikle konu sosyolojik açıdan ele alındığında, bu farklılığı görmek daha olasıdır. Genel olarak kabul

görmüş olan düşünceye göre ise suçun tam ve kesin bir tanımı yoktur, bir diğer ifade ile suç inceleme alanına göre farklı tanımlamalara sahiptir (Sargın ve Temurçin, 2011: 15).

Suç ve suç kavramının içeriği evrensel değildir (Düzgün, 2007: 4). Ortam, zaman ve yaşantının değişmesine göre suç ve ceza kavramları da farklılaşmakta ve kimi yerlerde suç olarak tanımlanabilecek pek çok davranış, diğer yerlerde hayatın doğal akışına göre normal kabul edilebilmektedir. Özellikle suçun kapsamı, oluştuğu koşullar, durumu ve suçlunun kimliği eski dönemlerden beri farklı toplumlarda farklı şekillerde algılanan bir olgu olmuştur (Rahimov, 2014: 7).

Suç kavramı ile ilgili pek çok tanım yapılmıştır. Bunun en önemli nedeni ise suçu tanımlayan ve nitelendiren yasaların toplumlara ve zamana göre değişiklik göstermesidir. Toplumun yaşayış biçimine göre oluşturulmuş olan gelenek ve göreneklerin zamanla yasaya dönüşmesi de suç ve suç algısının toplumdan topluma değişiklik göstermesine neden olmuştur. Dünya üzerinde hiçbir eylem hemen hemen her zaman ve bütün toplumlarda suç sayılmamıştır. Sayılmaması durumu ise oldukça doğaldır (Rahimov, 2014: 28/37). Farklı zaman dilimlerinde ve farklı toplumlarda suç kavramının farklılık göstermesi gibi aynı toplum içerisinde bile bir konu zamanla suç olmaktan çıkarken, başka bir konu önceden suç değilken günümüzde suç olarak kabul edilebilmektedir. Tüm bu düşüncelerin yanında suç kavramı farklı teorilere ve farklı bakış açılarına göre farklılıklar gösterebilmektedir (Düzgün, 2007: 4).

Dönmezer suçun en önemli özelliklerinden biri olarak değişken ve göreceli olduğunu vurgular. Suçu meydana getiren eylemlerin ortama göre farklılık gösterdiğini ifade eder (Dönmezer, 1994). Yani aynı zaman diliminde değişik gelenek göreneklere mensup insanların suç anlayışları farklı olabilir. Sargın ve Temurçin'e göre, günümüzün

ileri toplumlarında kültürün ve inancın etkisinin görülmediği bir sistem olmamakla beraber suç değişik mekânlara, mekânların kullanıcısı olan insanların kültürel, sosyal ve ekonomik özellikleri nedeniyle değişik türlerde yansımış, değişik izler bırakmıştır (Sargın ve Temurçin, 2011: 13).

Bir toplum için suç sayılmayacak davranışların başka toplumlarda suç sayılabileceği birçok örnek gösterilebilmektedir. Bu durum ise her toplumun farklı kanun ve suç tanımına sahip olduğunun bir göstergesidir. Örnek vermek gerekirse, bazı ülkelerde kadınların saçlarını örtmeleri zorunluluk iken, pek çok ülkede kadınların kıyafet seçimi ve giyim tarzı ile ilgili bir yaptırım söz konusu değildir (Sargın ve Temurçin, 2011:18). Yine bazı toplumlarda hem cins ile evlilik suç ve yaptırıma sahip uygulamalar arasında değilken, bazı toplumlarda ise suç olarak kabul edilmektedir. Bugün çok ağır bir suç olarak kabul edilebilecek olan kişinin canına kasıt gibi suçlar ise geçmişte birer vatanseverlik örneği olarak ifade edilebilmekte; bırakın suç olarak kabul görmesini, toplum nezdinde çok olumlu bir davranış olarak gösterilmekteydi. Tam tersi bir durumda ise günümüzde suç sayılmayan bazı davranışların da geçmişte en ahlak dışı davranışlardan sayılabilir olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, günümüzde yasa dışı olanın toplumsal değişim ve dönüşümlerle birlikte, ilerleyen dönemlerde yasal olmasının mümkün olabileceği vurgulanabilir. Bu konuda verilebilecek önemli örneklerden bir tanesi ise 1983 yılına kadar hamileliğin sona erdirilmesinin Türkiye'de suç olarak kabul edilmesidir. 1983 yılında yapılan yasa değişikliği ile hamileliğin ilk on hafta içerisinde sona erdirilmesi suç sayılmamaktadır. Diğer bir örnek ise daha önceden konusu dahi edilmeyen pek çok davranışın günümüzde suç olmasıdır. 1980'li yıllara kadar hayatımızda olmayan birçok verginin doğal olarak ödenip ödenmemesi suç olarak ifade edilmezken, bugün Katma Değer Vergisi ya da Özel Tüketim Vergisi ödememe suç olarak ifade edilmiştir (Dönmezer, 1994: 12).

Görüleceği üzere suç kavramı farklı tanımlamalara sahiptir. Bu durum ise genel geçer bir tanımın yapılmasını zora sokmaktadır. Daha önceden de bahsedildiği üzere her bilim dalı kendince bir suç tanımı ortaya çıkarmaktadır. Fakat suçun meydana gelmesi hatta suçun meydana gelmesi aşamasından önce suçun önlenebilmesi amacıyla pek çok disiplinin bir araya gelerek bütüncül bir anlayış ile konuyu ele almaları, her disiplinin yaklaşımlarının yeterli anlaşılmasını gerektirmektedir (Düzgün, 2007: 4). Suç ve cezanın sadece hukuk bilimi veya kriminoloji dâhilinde değerlendirilmesi ise konu bu açıdan ele alındığında hiçbir zaman yeterli olmamaktadır (Rahimov, 2014: 7).

Her disiplinin kendince bir suç tanımı yapması sonrasında disiplinler arası yaklaşım ve iş birliği ile konunun belli açıdan bir bütün olarak ifade edilmesi ile konunun tam olarak anlaşılabileceği ifade edilmektedir. İlk olarak kriminoloji içerisinde araştırılıp incelenmesi gereken bir konu olan suç ve ceza kavramları, vergi ödememe durumu olarak ele alındığında ise ekonomi bilimi tarafından da incelenmektedir. Bu durum ise göstermektedir ki her disiplinin suça bakışı farklı olsa da genel olarak tüm disiplinlerin suça bakış açısına ihtiyaç duyulmaktadır (Düzgün, 2007: 4).

2.1.1. Suç ve Suç Algısı

Suçun tanımında var olan zorluk nedeniyle pek çok ülke tam olarak bir suç tanımı yapamamakla birlikte genel geçer tanımlar yapılmaktadır (Michel, 2008: 350-363). Türk Ceza Kanunu'nda da durum bu şekildedir. Türk Ceza Kanunu incelendiğinde görülmüştür ki suçun tam ve net bir tanımı yapılmamaktadır. O gün yürürlükte olan kanun ve kurallara aksi her davranış suç olarak ifade edilmekte ve suç statüsünde karşımıza çıkmaktadır. En genel ifadeler ile suçun bir tanımı yapılmak istenirse de benzer şeyler söylenebilmektedir. Kanuni olarak bir tanım yapılmak istenirse Türk Ceza Kanunu

tarafından yasaklanan her türlü tutum ve davranış suçtur. Fakat halk dilinde bir tanımlama yapılmak istenirse, topluma zarar veren veya tehlikeli olduğu kanunen de kabul edilen her türlü davranış, hal, tutum ve eylem suç olarak kabul edilmektedir (Dönmezer, 1994: 11). Yani ceza hukuku açısından suç, belirli bir toplumda hukuk düzenini bozan ve bu nedenle cezalandırılan hareketlerdir. Toplumsal açıdan ise suç toplumsal kurallara, ahlaka ters olan davranış, yapılması uygun olmayan bir hareket, büyük hata ve yanlışlıktır (Alacadağlı, 1998: 666).

Alman araştırmacı Bannenberg, suç ve suçlu üzerine yaptığı Rössner Kriminalität in Deutschland isimli çalışmasında, "tıpkı medeniyet ve kültür olgusunun insanlığa ait olduğu gibi suç ve suçlu olgusu da tüm insanlığa ait bir olgudur" der. İnsanoğlu tarih sahnesine çıktığı ilk andan itibaren, suç ile ilgili konularla uğraşmakta ve suçu önlemeye yönelik yaptırımlar bulmakla meşgul olmaktadır. İnsanı hayvandan ayıran en önemli özelliklerden bir tanesi içgüdüleri ile hareket etmemesi ve yaptıkları eylemleri bilinçli bir şekilde yapmasıdır. Bu nedenle topluma zarar verebilecek her türlü tutum ve davranıştan belli ölçüde uzak durmak ve toplumsal normlara uygun hareket etme seçeneğini tercih etmek insan olmanın ana olgularından biri olarak kabul edilir (Bannenberg ve Rössner, 2005: 9).

Her ne kadar tam olarak bir tanımı yapılamamış olsa da belli başlı araştırmacılarca suç ve suçlu tanımlamaları yapılmaya çalışılmıştır. Garofalo suç konusunda yaptığı araştırmalarda suç olgusunu şu şekilde tanımlamıştır: " üstün ırklardaki ölçüler içinde, insanların merhamet, namuskârlık gibi esaslı diğer gami (özgecil) duygularını ihlal eden hareketlerden ibarettir". Jhering ise suç tanımını "toplum halinde yaşama şartlarına yönelmiş her türlü saldırı" olarak ifade etmektedir. Durkheim ise suçu şu şekilde ifade etmektedir "suç, kolektif bilincin kuvvetli ve belirmiş tutumlarını ihlal eden fiillerdir"

(Dönmezer, 1994: 58). Dönmezer'e göre "Suç, topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem, davranış, tavır ve harekettir" (Dönmezer, 1994: 61). Polat'a göre ise "Suç, ceza kanununun ihlali yönündeki, savunma veya mazeret olmaksızın yapılan ve devlet tarafından ağır veya hafif suç olarak cezalandırılan kasıtlı bir harekettir" (Polat, 2009: 31). Dolu'nun yorumu ile "Suç, kanunlarda açıkça yasaklanan ve karşılığında bir ceza öngörülen her türlü eylem olarak tanımlanır" (Dolu, 2011: 32). Bal'a göre; "Suç davranışı yazılı hukuksal normların ihlali ile oluşur, değer-norm sistemini korumak için uygulanan yaptırımlar suç-ceza ilişkisi içinde değerlendirilir" (Bal, 2016: 12).

Schmallager suç ve suçlu konusunda yaptığı çalışmasında suçu kriminolojik olarak ele almış ve kriminologlar tarafından suçun dört farklı bakış açısı ile ele alındığını ifade etmiştir. Bu bakış açılarına göre suç:

- Yasal Bakış Açısına Göre, ceza yasalarını ihlal eden kişinin tutum ve davranışları olarak ifade edilmiştir. Yasa koyucunun koyduğu kuralları ihlal eden her türlü tutum ve davranış suç olarak tanımlanmaktadır. Suç, herhangi bir savunma veya mazeret olmaksızın ceza yasalarının kasıtlı olarak ihlal edilmesi olarak ifade edilmektedir.
- Siyasi Bakış Açısına Göre, kanun koyucu tarafından kanunların içerisine yerleştirilmiş olan daha sonra davranışın istenmeyen seçilmiş biçimlerini yasa dışı olarak etkileyen bir ölçüt olarak ifade edilmektedir.
- Sosyal Bakış Açısına Göre, sosyolojik anlamda suç ve suçlu yaptığı eylemlerden sorumludur. Yaptığı bu eylemleri ise tabiatında var olan toplumsal sistemin korunması için, baskılanması gereken ya da gerekli olan sosyal olmayan bir davranış olarak görmektedir.
- Psikolojik Bakış Açısına Göre, sosyal olarak kötü uyum sağlama olarak ifade

edilmektedir. Konu bu açıdan ele alındığında suç genel olarak bir davranış problemidir. Özellikle de ceza yasalarına karşı olan ve genel olarak topluma kabul ettirilebilir bir sosyal çerçevede, sıkıntılara konu olabilecek kişi davranışıdır.

Tüm bu açıklamalar ve araştırmalar ise göstermektedir ki tek ve basit bir suç tanımı yapılamamakla beraber suç ve suçlu tanımının hangi bilim tarafından yapıldığı önem arz etmektedir (Schmallager, 2002: 6-8; İçli, 2013: 23-24). İçli ise suç konusunda yaptığı çalışmalarda suçu şu şekilde tanımlamıştır: "Suç hakkında yaratılıştan tek olan veya ayırt edilen hiçbir şey yoktur. Birçok davranış biçimi ensest dâhil, evrensel olarak suç sayılmaz. Suç faaliyeti, doğuştan olan veya sonradan kazanılan özellikleri ile değil, içinde cereyan ettiği sosyal durumla tanımlanır" (İçli, 2013: 24).

Genel geçer bir tanımı tam olarak yapılamamış olsa da daha önceki bölümde de değindiğimiz üzere pek çok yazar suçu kendi bakış açısıyla tanımlamıştır. Bu tanımlamalardan bazıları ise şu şekildedir. Lombroso suçu bir davranış veya tavır olarak ifade etmiş olup bir ülke içerisinde bir dönemde var olan gelenek ve göreneklere aykırı davranış olarak kabul eder (Sümer, 1995: 507).

Sosyo-kültürel bilimler günümüzde, suç olan veya olabilecek her türlü insan davranışını toplum içerisinde var olan sosyal kurallardan ayrılma veya sapma olarak nitelemektedir. Suçu işleyen kişi, içerisinde var olduğu toplumun belirlemiş olduğu kuralları ile şahsi güçleri arasında belirli bir denge oluşturamamış kişi olarak ifade edilmektedir (Aksoy, 2007: 11).

2.1.2. Suçun Tarihi

Suç kavramı insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Değişik tanımlamalarda ya da değişik şartlarda da olsa insanlık tarihinin başlangıcından itibaren suç ve suçlu kavramları var olmuştur. İlk suç olarak ifade edilen ve dini metinlerde sıkça bahsedilen Adem ile Havva'nın çocuklarından Kabil'in Habil'i öldürmesi olayı doğrudan suç ve suçlu kavramlarını ortaya çıkarmaktadır. Kardeşler arasında kıskançlıktan dolayı ortaya çıkmış olan ve sonucunda istenmeyen bir olayın meydana geldiği bu olaydan, suç olarak ifade edilen olgunun ilk halkası olarak bahsedilir. Bu olgu ve sonucunda yaşanan süreç günümüze kadar gelen suç ve suçlu olgusunu etkilemiş ve olay tarihteki ilk suç olarak ifade edilmiştir (Polat, 2004: 31).

Fransız sosyolog ve psikolog Auguste Comte suç ve suç tarihi konusunda yapmış olduğu çalışmalarda suç tarihi ile insanlık tarihini neredeyse bir tutmuştur. Konuyu bu açıdan ele aldığında suç tarihini üç döneme ayırmıştır. Üç dönem ise kendi içerisinde suç tanımının belli başlı değişikliklere uğrayarak günümüze kadar geldiğinin göstergesi olmuştur. Suç tarihinin bu üç aşamasında suça bakış açısını ve suçun tanımlanmasını ise şu şekilde yapmıştır:

- **Teolojik Dönem:** Birinci dönem olarak kabul edilen ve dünyanın başlangıcından 1300'lü yıllara kadar geçen süreyi ifade eden döneme verilen isimdir. Doğada var olan ve toplumda yer alan tüm olayların doğaüstü güçler tarafından yapıldığı ve yönetildiğine inanılan dönemdir. Teolojik dönemde suç düşüncesi bu doğaüstü güçlere karşı gelmeme özelinde yürümektedir. Suça bulaşan kişi şeytani bir hareket ve davranış yapmış ve ona göre cezalandırılmalı düşüncesi bu dönemde özellikle hakim olmuştur. Karanlık çağ olarak da ifade edilen Orta Çağ bu döneme denk gelmekte ve her türlü suç tanrıya karşı

işlenmiş olarak ifade edildiğinden cezalandırılması da ona göre oldukça şiddetli ifa edilmektedir.

- **Metafizik Dönem:** Özellikle Rönesansla birlikte yaşanan aydınlanma dönemi metafizik dönem olarak ifade edilmiştir. Aydınlanma çağı olarak da bahsedilen bu dönem 1300'lü yıllar ile 1800'lü yıllar arasına denk gelmektedir. Rönesans düşüncesinin tüm Dünya'ya daha akılcı bir bakış açısı getirmesi, coğrafi keşifler ile beraber yeni yerlerin keşfedilmesi ve o bölgelerde yaşayan insanların düşünce tarzlarının farklılığı, insanoğlunun suç ve suç olgusuna yönelik düşüncelerinde de değişiklik meydana gelmesine neden olmuştur. Bu aşamada belirgin olan şey ise toplumsal ve doğayla ilgili olguların yavaş yavaş soyut güçler ile açıklanmaktan ziyade somut örnekler ile açıklanmaya başlanmasıdır. Comte, yaptığı çalışmalarda bu döneme özellikle vurgu yapmakta ve pozitif döneme geçişin bu dönemde yaşanan aydınlanma ile gerçekleştiğini savunmaktadır. Comte'a göre her dönem bir öncekinin sonucu iken kendinden sonra gelen dönemin ise nedeni durumundadır. Teolojik ve metafizik dönemlerinde insanoğlu ilk olarak suç ve suç düşüncesini tanrıya daha sonra ise toplumdaki olaylara karşı gelmek olarak algılamıştır. Suça yaklaşım, düşünen ve buna göre hareket eden insanoğlunun menfaati ve çekeceği cezayı düşünerek yapmış olduğu bir tercih olarak algılanmıştır. Günümüzdeki bakış açının temelini oluşturmuş olan bu yapı, ceza hukukunun da temelini meydana getirmiştir.

Pozitif Dönem: 1800'li yıllardan günümüze kadar geçen süreyi kapsayan pozitif dönem, bilimsel düşüncenin hakim olduğu ve insanoğlunun artık tüm olguları doğa üstü güçlere yormadığı bir dönem olarak ifade edilmektedir. Bu aşamaya geçişin temel taşı olarak Fransız Devrimi kabul edilmektedir. Söz konusu dönemde insanlar doğadaki ve toplumsal yaşamdaki olayları somut ve gözlenebilir olgular ile açıklamaya başlamıştır. Bu aşamada neden sonuç ilişkisi kurulmaya başlanması ile beraber, düzenlilik ön plana

çıkmış ve suç konusu daha somut verilere yönelik olarak ifade edilmeye başlanmıştır. Comte'a göre endüstriyel girişimcilerin ortaya çıkmasıyla birlikte suç ve suçlu kavramlarının da değişikliğe uğramış olması doğaldır. Suça yaklaşım artık tanrıya ya da topluma karşı işlenen bir olgu olmaktan ziyade gözlem ve deneylerden yararlanılarak ortaya çıkartılan bir durum olmuştur. Söz konusu metot günümüzde var olan ve hala güncelliğini koruyan suç ve suç olgusunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. 21. yüzyılda geçerli olmakla birlikte bu dönem temelleri atılan düşünceler, günümüze kadar da varlığını devam ettirmektedir (Soyaslan, 1998: 14).

Suç ile ilgili yapılan ilk incelemelerde Antik Yunan filozofu Sokrates'in ismi ortaya çıkmaktadır. Sokrates suç ve suçlu ile ilgili araştırmalar yapmış ve genel bir suç tanımı ortaya çıkarmıştır. Sokrates'in Atina tanrılarını inkâr etmek, yeni bir tanrı yaratmak ve gençleri yoldan çıkarmak suçlarıyla yargılanması ve idama mahkûm edilmesi de kendi yaptığı araştırmaların ne denli önemli olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sokrates sonrası dönemde ise Sofokles insanların içerisinde var olan duygusal davranışları anlayıp bu davranışlar ile suç arasında ne gibi ilişkiler bulunabileceğini incelemiştir. Platon ise M.Ö. 4. yüzyılda kaleme aldığı The Republic adlı eserinde, suç ve suça ilişkin değer yargılarını ortaya koymuştur (İçli, 2004: 43). Klasik dönem olarak ifade edilen bu dönemde tıp biliminin kurucusu olarak kabul edilen Hipokrat'ın da suç ile ilgili değişik görüşleri olup Hipokrat, insanın dış görünümü, tipi ve psikolojik yapısının suç ile bağlantılı olabileceğini ifade etmiştir (Polat, 2004: 33).

Orta Çağ ise kendine has kuralları haiz ve diğer çağlarla hiçbir şekilde benzerlik göstermeyen bir dönem olarak ifade edilmektedir. İtalyan felsefeci Tomas von Aquin, suç ile ilgili yaptığı araştırmalarda suçların genelinin altında yatan sebepleri sıralamıştır. Aquin'e göre bu sebeplerden en önemlisi insanın kişisel hırsıdır. Diğer taraftan

yoksulluğun da suça neden olabilecek bir faktör olduğunu dile getirmiş ve yoksulluğun azaltılması ile suç oranlarının daha düşük seviyelere inebileceğini söylemiştir. Montesquieu, Thomas Moore, Rousseau, Bentham, Voltaire gibi bazı yazarlar suçu sosyal bir hadise olarak görmüşlerdir. 19. yüzyılın başlarında Gall, Esquirol, Lavater, Pinal gibi yazarlar suçlunun psikolojik yapısına ilgi duymaya başlamışlardır (Dönmezer, 1994: 3).

Rönesans ve Fransız Devrimi sonrası ise coğrafi keşiflerin etkileri ile sanayileşmesini tamamlamış olan Avrupa devletlerinde suç ve suçlu tanımları yeniden ele alınmaya başlanmıştır. Başta İngiltere ve Fransa'da ve daha sonrasında ise Amerika'da ortaya çıkan teknik, ekonomik, ticari ve sınai gelişmeler sonucu kapitalizm ortaya çıkmış ve modern topluma giden en önemli yapı taşlarından biri tamamlanmıştır. Bu dönüşüm neticesinde ise toplumlar nezdinde var olan suç algısı değişmiş ve daha öncesinde yüzyıllardır uygulanmakta olan Roma Hukukunun suç saydığı olguların suç sayılması düşüncesinden yavaş yavaş vazgeçilmiştir. Özellikle işçi hareketleri ve köyden kente göç olgusu, bu değişimin önemli birer noktası olmuştur. Artık insanlar kırsalda değil şehirlerde yaşamaya başlamış, bu durumun neticesinde ise insan ilişkileri hiç olmadığı kadar karmaşık bir yapıya bürünmüştür. Dini normların yerini yavaş yavaş daha evrensel düşünceler almış ve bu duruma uygun kanunlar çıkartılarak bu değişikliğe uyum ve katkı sağlanmıştır.

Suç konusundaki bu dönüşümün önemli bir kırılma noktası ise daha önceden toplumda olmayan bazı olguların artık var olması ve bu olgulara yönelik yaptırımların ortaya çıkmaya başlamasıdır. Modern çağa yaklaştıkça yeni suç türleri ortaya çıkmakta veya daha önceden suç olarak kabul edilmeyen pek çok olgu artık suç olarak kabul görmeye başlamaktadır. Suç algılamasının değişmesine önemli bir örnek olarak; daha

önceden toprak ile uğraşan köylü halkın, şehirlere gelerek fabrikalarda çalışmaya başlaması neticesinde yeni kurallarla tanışması ve bu yeni kurallara uymaması halinde suç işleyeceğinin farkında olması ile toplumda var olan suç algısının değişmesi ve gelişmesi gösterilebilir. Özellikle sanayi devrimi ile beyaz yaka tabir edilen suçlar ortaya çıkmaya başlamış ve iş hayatında daha önceden var olmayan pek çok durum suç olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Modern toplumlarda insanların en önemli sıkıntılarından biri olan bencillik anlayışı suç konusunda da ön plana çıkmıştır. Bu durum sonucunda modern hukuk sitemleri bireyin önemli bir değer olduğunu ve yönetme iktidarı bulunmayan kişilerin korunması gerektiği yolunda düzenlemeye gitmişlerdir (İlbars, 2002).

Tarihsel açıdan suç ve suçlular ile ilgili araştırma yapılan önemli bilim dallarından bir tanesi de kriminoloji olarak ifade edilmiştir. Bu konuda ilk çalışmaları yapan isimlerin başında Villerme ve Alfonso de Candolle gelmektedir. 1830'lu yıllarda suç istatistikleri ile ilgili olarak yaptıkları çalışmalarda belirli incelemelerde bulunmuşlardır. 1835 yılında ise Quetelet ve Andre Guerry Hollanda'da suç istatistikleriyle ilgili incelemeler yapmışlardır. Suçun sosyolojik faktörler üzerindeki incelemeler Joly, Lacassagne ve Tarde tarafından 1850'li yıllarda gerçekleşmiştir. Maudsley 1860 senesinde suç ve akıl hastalığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir eser meydana getirmiştir. Prosper Despine, 1868 senesinde küçük yaşta suça sürüklenen çocuklarla ilgili olan Psychologie Naturelle adlı yapıtını yayımlamıştır (Dönmezer, 1994: 3).

1900'lü yıllardan sonra ise gelişen teknoloji ile birlikte suç ve suçlu psikolojisi üzerine çalışmalar yapılmış ve yavaş yavaş çağdaş anlamda kriminoloji oluşturulmaya başlanmıştır. Son yüzyılda suç konusunda iki temel bakış açısı oluşmuştur. Bu bakış açıları şu şekildedir:

- Suç insanın duygusal yapısı ile gerçekleşmektedir. Bu durumda suç, insanın duygusal yapısında gerçekleşen çatışmalar ve gerilimlerin bir ifade şekli veya tezahürü olarak ele alınır.
- Suç mekâna göre değişen bir olgudur. Bu durumda ise suç, insanların içerisinde yaşadıkları mekâna göre açıklanmaya çalışılmıştır (Bal, 2016: 165).

2.2. Coğrafi Mekân

Sosyal bilimler içerisinde inceleme konusu bakımından kendisine önem arz edilen diğer bir olgu ise coğrafi mekân kavramıdır. Yöntem olarak da coğrafi yöntemin ağırlığı bu konuda yapılan çalışmalar ile her geçen gün daha da artmaktadır (Kaygalak, 2011: 5). Mekân kavramı oldukça yoğun bir kavramdır. Sadece coğrafi mekân olarak tek bir noktaya odaklanmak mekan kavramını anlamak için yeterli değildir. Mekânsal örgütlenme, mekânsal değişim ve organizasyon kavramlarını bilmeden kültür, toplum, kimlik ve siyaset ile ekonomi arasında var olan bağlantıları anlayabilmek mümkün değildir. Konu bu açıdan ele alındığında mekânın değişik ifadelerini bilmeden toplumsal güç ilişkileri ile mekanın kendi özüne işlemiş olan kültürel şifreleri çözebilmek oldukça zordur. Mekânsal okuma veya mekânı okuma kavramları ise sosyal aşamaları ortaya çıkartabilmek ve söz konusu süreçlerin hangi yöne doğru gideceğini tahmin edebilmek adına önemli bir girişim olarak görülmektedir (Kaygalak, 2011: 5).

Coğrafi mekân kavramının bu boyutunun anlaşılması sosyolojik bir özellik gösterdiğinden, konsepti ve konusu oldukça geniş bir alana yayılmış olan suç ve suçlu kavramının var olan süreçten geleceğe yönelik ne gibi bir seyir izleyeceği yönünde araştırmacılara önemli ipuçları verebilmektedir. Mekânın kendisini oluşturmuş olan sosyal öğeler ile suçu ortaya çıkartan sosyal öğeler genellikle benzerlik göstermektedir.

Mekân, suç ve suçlu üçlüsü büyük oranda iç içe geçmiş üçlü bir halkaya benzetilmekte; mekân ise suç ve suçluyu birbirine bağlayan ortadaki halkayı temsil etmektedir. Oldukça iddialı bir söz olarak kabul edilmiş olsa da mekân suçun sahnesi olarak kabul edilmektedir. Suç ve suçluyu anlatan araştırmalar mekândan bağımsız bir şekilde asla ele alınamamaktadır. Özellikle de 1970'li yıllardan itibaren yapılan çalışmalarda suçun önüne geçebilmenin önemli bir koşulu olarak mekânın kullanılması ortaya atılmıştır (Düzgün, 2007: 7). Konu bu açıdan ele alındığında ise mekânın ne ifade ettiği, suç ile ilgili ne gibi bağlantılarının olduğu ve çalışmamızda ne şekilde yer teşkil ettiğini anlamamız faydalı olacağından coğrafi mekan konusu çalışmamızda önemli bir yer tutacaktır.

2.2.1. Mekân ve Mekâna Bakış

Tıpkı suçun geniş kapsamlı bir tanımının yapılamaması gibi mekânın ne olduğu da pek çok araştırmacıya göre farklı yorumlanabilmektedir. Sonuç olarak mekânın kendine özgü ve mutlak bir tanımı mevcut değildir (Bilgili, 2016: 11). Latince bir söz olan spatium kelimesinden türemiş olan mekân kavramı, dağılım veya mesafe olarak ifade edilebilmektedir. Coğrafya ve diğer bilim dalları mekânı kendine özgü algılayıp ona göre değerlendirerek kullanmıştır. Fakat diğer alanlardan ayrı olarak, coğrafya bilimi ile ilgilenen bilim insanları mekân konusuna daha fazla özen göstermişlerdir. Çünkü mekân olarak ifade edilen kavramın işlenmesi ve kavranması coğrafi yöntemler ile mümkün olabilmektedir. Coğrafya bilimi ve öğretisi, mekânın ne şekilde işlediğini ve bu ilişkilerin birbirleri ile etkileşimini araştırır (Özey, 2004: 1).

Ulusal Coğrafi Bilgi ve Analiz Merkezi olarak bilinen ve coğrafya konusunda yaptığı çalışmalar ile ön plana çıkan bilim merkezi çalışanlarından coğrafyacı Couclelis,

mekân konusunda yaptığı araştırmalarda; mekânın özel bir yere sahip olduğunu vurgulamış ve deneye dayalı disiplinlerden hiçbirinde mekânın dünyaya yaklaşımında ve onun tanımlanmasında coğrafya kadar merkezi bir yere sahip olmadığını belirtmiştir (Couclelis, 1992: 22). Hemen hemen her bilim dalı gündelik dilde kullanılmakta olan spesifik belli başlı kavramlara sahiptir. Diğer bir ifade ile kimya konusunda element, fizik konusunda ise kütle ve enerji herkesçe bilinen kavramlardır. Ekonomi bilimi ise arz ve talep üzerine oluştuğundan gündelik dilde herkes arz ve talebin ne olduğunu bilmektedir. Aynı düşünce tarzı ile mekân kavramı coğrafya için son derece önemli ve gündelik dilde de karşılığı olan bir olgudur (Tümertekin ve Özgüç, 1988).

Mekân, modern coğrafyanın en temel kavramıdır. Bu sebeple mekânın tanımı, kullanımı, çeşitliliği, hangi bağlamlarda nasıl kullanıldığının öğretimine ayrıca önem gösterilmelidir. Çünkü yerleşme şekilleri, ekonomik faaliyetler, kentsel planlamalar, suç, değişik gelişme gösteren yerler gibi daha birçok coğrafi araştırma konusu mekânsal etki ve neticeleriyle ele alınmaktadır. Mekân tam olarak anlaşılmadan bu inceleme konuları üzerine yapılan çalışmalar eksik kalacak ve üzerinde yeterince çalışılamayacaktır (Bilgili, 2016: 18). Coğrafi mekân toplumsal süreçlerin, farklı kültürlerin, ideolojik ve politik süreçlerin süzgecinden geçirilerek oluşturulan ve yapılandırılan mekândır. Bu yönüyle aynı zamanda sosyal süreçlerde mekân (places) "zamanı görünür kılma yolu" olarak algılanmaktadır (Cresswell, 2009: 53).

Mekân konusunda yapılan araştırmalar göstermektedir ki, coğrafi mekanlar modern coğrafya öğretisine göre sürekli değişkenlik arz eden bir yapıya sahiptir. Bu durumda mekân olgusu değişken yapıda olması nedeniyle zamanla farklılaşma gösterebilmektedir. Sınırlar zamanla değişebilir hatta yok olabilir. Mekân anlayışının en belirgin izleri en iyi beşerî coğrafyada görülmektedir (Kaygalak, 2011:1). Fakat mekân

değişimi olarak ifade edilen olgu, yalnızca beşerî coğrafyanın içerisinde olan bir düşünce değildir. Aynı şekilde fiziki coğrafya içerisinde de mekânsal farklılaşmalar görülebilmektedir. Bunun en belirgin görüleceği yerler ise akarsuların ya da göllerin kurumasıdır. Elli, hatta yüz yıl önce oldukça geniş havzaya sahip çoğu göl günümüzde yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmakta ya da yok olmuş vaziyette kuru birer toprak parçasına dönüşmüş halde durmaktadır (Bilgili, 2016: 12).

Tekrar belirtmek gerekirse; neden coğrafi mekân konusunun işlendiğinin iyi anlaşılabilmesi, coğrafi metodolojinin ne denli ele alındığı ile doğrudan ilişkilidir. Konu bu açıdan ele alındığında suçun mekânsal özellikleri göz önünde bulundurulmak üzere değerlendirilmiş ve suç ile doğrudan mücadele edilmesi için coğrafi mekânın ne kadar önemli bir konumda olduğu ele alınmaya çalışılmıştır.

Mekân kavramı siyasi olarak araştırıldığında ise ortaya bambaşka sonuçlar çıkabilmektedir. Toplum, birey, grup, devlet ve hakimiyet alanları mekân kavramının siyaset ile ilişkisi sonrası ortaya atılan olgulardan birkaç tanesi olarak ifade edilmektedir. Konu bu açıdan değerlendirildiğinde mekân, mekanı kontrol etme ve belli oranda paylaşma stratejileri önemli konuma gelmektedir. (Cox, 2001: 745). Bu durumda ise genel olarak mekânın ne olduğu değil, nasıl anlaşıldığı ve insanların ne denli etkileşime girdiği önem kazanmaktadır. Bu aşamada ise mekân coğrafyanın bir alt konusu olmaktan çıkarak, fizik, sanat, felsefe ve diğer sosyal bilimlerin de birer alt konusu olmaya başlamaktadır. Örneğin doğrusal perspektif ve temsile dayanan Rönesans sanatı, mekânı küpçülük ile soyut ifade beraberinde bulmuştur. Bu bakımdan sanat hem form hem de içerik açısından yeni bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bunlar esasen mekânla ilgili değişik yaklaşımların olduğunu işaret etmektedir (Elden, 2009: 22).

Suç bilimi olan kriminolojinin mekâna ilgisi son zamanlarda artmıştır. Kriminoloji çalışmaları, suçun nedenlerini araştıran nedenselci yaklaşımlar ile suçun zaman ve mekânsal dağılımlarını inceleyen epidemiyolojik yaklaşımlar olmak üzere iki ana grupta toplanmaktadır. Bunlardan geleneksel ve modern olmak üzere ikiye ayrılan epidemiyolojik yaklaşım, ekolojik yaklaşım olarak da değerlendirilir. Geleneksel ekolojik yaklaşımda suçlu-şüpheli kavramı ön planda iken, modern yaklaşımda suç ve olay yerleri yani olayın mekânı ön plandadır (Erdoğan, Düzgün, 2003). Bundan dolayıdır ki günümüzde suç mekânı büyük bir önem taşımaktadır. Mekân suçta çok önemli bir unsurdur, çünkü suçlunun ikamet ettiği ve suçun işlendiği yer bir mekândır (Karakaş, 2013: 2).

2.2.2. Mekân Algısı

Mekân algısı olarak ifade edilen olgu ilk olarak Orta Çağ'da Avrupa'da yapılan çalışmalarda ortaya çıkmıştır. Rönesans ile ortaya çıktığı ilk dönemler ele alındığında, mutlak mekân bakış açısının egemen bir düşünce olduğu göze çarpmaktadır. Birçok bilim insanı ve felsefeci mekân üzerine düşüncelerini söylemiş ve insanların mekân algısı konusunda bilgilenmesini sağlamıştır. Genel olarak bir şeyin meydana geldiği herhangi bir kap olarak ifade edilen mekânın sabit ve değişmez olduğu düşüncesi Descartes, Galileo ve Newton gibi pek çok bilim insanınca onaylanmıştır. Bu anlayışta mekân düşüncesi üç boyutlu bir ızgara olarak kabul edilir; genişliği ve derinliği olan ve yüksekliği ile ele alınan bir kap olarak resmedilir. Koordinat sistemine dayanan bu mekân algısının büyük ölçüde kartografik olduğunu ve geometriye indirgendiğini söyleyebiliriz. Böylece mekân hem hesaplanabilen hem de ölçülebilen bir nesne olarak algılanmıştır. Mekân noktalar, çizgiler ve alanlardan oluşan aynı zamanda kontrol edilebilen bir

varlıktır. Mutlak mekân şeklinde tanımlanacak bu mekân anlayışı aslında Öklitçi geometriye dayanmaktadır (Elden, 2009: 22).

1950'li yıllardan sonra daha farklı bir bakış açısı ile ele alınan mekân olgusu, büyük ölçüde farklılaşmış ve daha kapsayıcı bir konum kazanmıştır. 1970'li yıllar ile birlikte, mekân düşüncesi kompleks, durmaksızın anlam kazanan ve genişleyen çok boyutlu bir düşünce sistemine dönüşmüştür (Bilgili, 2016: 11).

20. yüzyılın ortasında mekân daha değişmez, durağan ve içerisinde gündelik hayatın sürdüğü sınırları olan bir boşluk gibi düşünülüyordu. Bu anlamıyla mekân ölçülebilir, değişmez ve dolayısıyla pozitivisttir (Bilgili, 2016: 11). 21. yüzyılda mekânla ilgili yeni yaklaşımlar sorunsuz eski mekân kavramlaştırmalarının yeniden tanıtımından daha çok, çoğulcu ve üretici bir mekân anlayışının fark edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Kaygalak, 2011:2).

Günümüzde ise mekân algısı üzerine çalışmalar yapan Edward Soja gibi coğrafyacılar, mekânın hem gerçek hem de hayali bir kavram olduğundan bahsetmektedir. Çünkü bu düşünce tarzını savunanlara göre mekân görecelidir (Soja, 1989: 25). Konu bu açıdan ele alındığında mekân gerçek ya da tasarlanmış olabileceği gibi hayali de olabilmektedir. Mekân kavramı ile zaman kavramı tam bu noktada bir bütün haline gelerek birbirinden ayrılmaz iki parça olarak ifade edilmiştir. Daha önceki yıllarda zaman kavramı özellikle geçmişte geçtiğinden daha kuvvetli vurgu yapılan bir konu olurken günümüzde var olan anlayış, mekânın zamanın önüne ya da zamanın mekânın önüne geçmesinden ziyade birlikte değerlendirilmesi gerektiği düşüncesi ile ortaya çıkmıştır (Bilgili, 2016: 11).

Toplumun mekânın farkında olması günlük hayatı doğrudan etkileyen etmenlerden biri olarak kabul edilir. Ekonomik faaliyetler, sosyal yaşantı ve gündelik ilişkiler, mekân ile zaman gibi faktörleri etkilemektedir. Genellikle günlük hayatta değişik mekanları tecrübe ederek hayatımızı devam ettirmekteyiz. Özellikle ekonomik faaliyetler mekanların farkındalıklarını daha da belirgin bir şekilde arttırmaktadır. Bu farkındalık bireylerin durumlarına göre değişik anlamlar kazanabilmektedir. Böylece mekân değişken ve ilişkisel bir olgu olarak ifade edilmektedir. Kısacası kesinlik oluşturan ve herkes tarafından kabul edilen mutlak bir mekân algısı bulunmamaktadır. Nesneler diğer nesneler ile etkileşime girerek kendilerine belli anlamlar yüklenmesine olanak tanır. Objelerin kendi başlarına bir anlamları bulunmamaktadır. Bu düşünce yapısında ise mekânı uzay manasıyla kullanırsak, hiçbir şeyin tek başına mutlak bir konumunun olmadığı düşüncesi öne çıkmaktadır. Bir tek ilişkisellik ve görecelilik mevcuttur (Bilgili, 2016: 12). "Göreceli mekân anlayışı mekânın boş bir konteynır ya da kap olmadığını, nesneler ve ilişkiler ile dolu olduğu düşüncesine dayanır. Bu açıdan mekân, kısmen objelerle ilişkiye bağlıdır. Göreceli mekânda geometri önemlilik arz eder" (Elden, 2009:460).

İlişkisel mekân anlayışı ise bir mekânın diğer mekanlar ile birlikte ele alındığında bir anlam ifade ettiğini ve ona göre bir konumlandırmaya tabi olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda mekanlar arasında bir iç içe geçmişlik ilişkisi mevcuttur. İlişkisel mekân olarak ifade edilen bu mekanlar nötr ya da pasif değildir. Bu bakış açısına göre üretilmiş ilişkisel mekanlar hem aktif olmakta hem de birbirleri ile bağımlı olmaktadır. İlişkisel mekanlar pozitivist bir yaklaşım olan mutlak mekân düşüncesi ile bu noktada ayrışmaktadır (Kitchin, 2006: 22). Bir nesne ancak diğer nesneler ile ilişkili bir düzende var olabilmektedir. Bu nedenledir ki mekân, birbiri ile belli oranda iletişim halinde olan ilişkilerin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ilişki ağlarının ise mekânı

şekillendirdiği düşünülmektedir. Bu anlayışa göre mekân heterojen bir kavramdır. Homojen bir yapıya sahip değildir. Bu durumda bir çeşit mekândan ziyade, belli oranda var olan birden fazla mekândan söz edilebilmektedir. Sosyal ilişkilerde mekânı, siyaset, hayal, duygu, rüya, duygu, sanat vb. birçok mekân türü olarak saymak mümkündür. Mekân bu anlamıyla sınırlanabilir, tanımlanabilir olmanın ötesindedir. Yön kavramı yoktur. Sadece belirli bir konum merkeze alınırsa doğu-batı, kuzey-güney vardır (Soja, 1989: 22).

Günümüzde çağdaş beşerî coğrafya ile sosyal/mekânsal teorisyenler bu konuyu incelemekte ve sosyal ve mekânsal fenomenlerin ilişkili olduğu düşüncesine vurgu yaparak bir tanesi olmadan diğerinin pek bir varlığının olmayacağı düşüncesini ileri sürmektedir. Konu tek bir açıdan ele alındığında ise resmin tamamının görülemeyeceğini ifade etmektedirler (Gregory, Urry, 1985: 26).

2.2.3. Mekan-Yer Ayrımı

Mekân konusu ele alınırken, mekân ve yer ayrımının özellikle yapılması gerekmektedir. Mekân ile yer gündelik hayatta birçok kez birbirleri ile karıştırılan ve birbirlerinin yerine kullanılan kavramlar olsa da, aslında birbirlerinden çok farklı kavramlardır. En geniş ifade ile mekânın sınırları yer kavramına göre çok daha geniştir. Fakat mekan kavramı da daha az duygu ve anlam içerir. Yerin ise mekândan farklı olarak belli oranda sınırları mevcuttur. Belli bir sınıra sahip olmasına rağmen duygu yoğunluğu daha fazladır ve daha bilinirdir. Konu bu açıdan ele alındığında yer, mekâna kıyasla daha demodedir ve duygu yoğunluğu daha yüksektir (Bilgili, 2016: 12).

Mekan ve yer konusunda araştırma yapmış olan pek çok coğrafyacıya göre yerin yaşanmışlığı çok daha fazladır ve deneyimlenmesi mekana göre daha yüksektir. Mekanda

var olan matematiksel düşünce tarzı yerde mevcut değildir. İnsanın bir yeri sahiplenmesi ve o yerle ilgili kurduğu ilişkisel bağ, oluşturduğu kimliğini de etkilemektedir. Mekan insanı daha geniş çaplı bir bilinmeze götürürken, yer daha içsel bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yer konusu daha bedenseldir ve içerisinde olan bitenlerle ilgili var olan algıları ortaya koymaktadır (Cresswell, 2013: 26). Tüm bu özellikler göz önüne alındığında yer daha yerel ve kişisel iken; mekan daha büyük ve toplumsal olarak kabul edilmektedir. Kısacası yer burası olarak ifade edilirken, mekan orasıdır. Bazılarına göre ise mekân daha açık ve yayılmışken yer daha sınırlandırılmış ve özeldir. Yer, bunların ikisini de barındırabilirken mekân bunu yapamaz, çünkü şeyler yer kaplar (Elden, 2009: 36). Tuan, mekânı daha soyut ve sınırsız olarak belirtirken iki kavramı genelde birbirinden ayırmıştır. Ona göre yer daha bilindik ve sınırları daha keskindir (Tuan, 1977: 63). Sonuç olarak her yer bir mekândır, ancak mekânların hepsi bir yer değildir. Mekân kapsayan, yer kapsanandır (Agnew, 2011: 35).

Bu çalışmada kullanılan Kolombiya ülke ölçeğine bakıldığında, Kolombiya mekan olarak kabul edilmektedir. Kokainin üretim alanlarının önemli kısmı, koruma altındaki ormanlık bölgelerin bulunduğu ülkenin kuzeydoğusundaki Kuzey Santander ve Ekvador sınırındaki Narino ile Putumayo bölgeleridir. Bu sebepten dolayı Kolombiya mekan kapsamında değerlendirilmektedir.

2.3. Suç Coğrafyası

Suç coğrafyası kavramının hangi bilim dalları ile ilişkili olduğu konusu son derece önemlidir. En başta belirtmek gerekir ki suç coğrafi bir olaydır (Yılmaz, 2005: 26). Her toplumun kendi hukuk düzeni, toplumun yer aldığı çevre ile doğrudan etkilidir. Eğer hukuk kuralları toplumun yaşadığı çevre ile uyumsuzluk gösteriyorsa hukuk açısından

sıkıntılı bir süreç başlıyor demektir. Günümüzde özellikle de gelişmiş ülkelerin hukuk düzenleri incelendiğinde var olan kuralların toplumun içinde bulunduğu çevre ile uyumlu olması gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Çevre her ne kadar hukukun bir sorunu gibi görünse de asıl önemli olan suç ve suç profilleridir. Kurallar, suçları önlemek veya suçluları cezalandırmak için konulmaktadır. Suça, suçluya ve suçların önlenmesine yaklaşımda çevrenin etkisi ve çevreyle koordineli çalışmak önem arz eder. Bu noktada coğrafya, suçlara yaklaşım sergiler ve suç coğrafyası kavramı ortaya çıkar.

Farklı bilimler tarafından incelenen suç düşüncesi ve yapısı mekan, zaman ve var olduğu dinamikler ile insan ve mekan ilişkisini inceleyen bir bilim olan coğrafya ile doğrudan ilişkilidir (Sargın ve Temurçin, 2011: 13). Çalışmamızın daha önceki bölümlerinde de bahsedildiği üzere insanlar belirli bir mekanda yaşayarak hayatlarına devam ettiğinden, ifa edecekleri suçlar da bu mekanlar üzerinden işlenmektedir. Yani suçun mekânsal bir özellik göstermesi olağandır. Bu bakımdan suç coğrafyası kavramının doğru ele alınarak araştırılması ve bu konunun var olan suçlar ile ilişkilendirilmesi de çalışmamız açısından son derece önemlidir.

Coğrafya konusunda önemli çalışmaları bulunan ve suç coğrafyası konusunda uzman olan Aliağaoğlu suç coğrafyasını; suçun ve suçluluğun mekâna bağlı açıklamasını yapan, coğrafyanın (beşerî coğrafyanın) gelişen parçası olarak tanımlamıştır (Aliağaoğlu, 2007: 3). Dolasıyla, suç coğrafyası kavramı kapsamında suçun dağılımını etkileyen faktörler belirlenirken sadece bölgenin fiziki şartları değil aynı zamanda sosyo-ekonomik şartları da göz önünde bulundurulmaktadır. Bu kapsamda, gelir düzeyi düşük yerler, sınır alanları, liman kentleri ve askerî kentler gibi yerler ile suç dağılımı arasındaki bağıntı suç coğrafyası çerçevesinde değerlendirilir. Yani suç coğrafyası, yerin spesifik yapısı ve yer-

zaman olarak oraya düşen suçluluk arasındaki ilişkilerin bilimidir (Sargın ve Temurçin, 2011: 24).

Suç coğrafyasının tanımından da anlaşılacağı üzere, konunun anlaşılması açısından suç coğrafyası kavramını çözümlemek gerekecektir. Suç coğrafyasının içeriğini insan-mekân-suç üçlemi oluşturmaktadır. Bu üçlemin birbirleriyle ne gibi bir etkileşim içerisinde olduğu açıklayıcı bir şekilde ortaya koyulursa suç coğrafyası kavramının algılanması daha kolay olacaktır.

2.3.1. Suç ve İnsan İlişkileri

Suç ve insan ilişkileri, suç ve coğrafya kadar önemli bir konudur. Üçleme olarak bahsedilebilecek suç, insan ve mekan düşüncesi bir zincirin halkalarına benzemektedir. İnsanın beşeri faaliyetlerinin neler olacağı yaşadığı mekanın fiziki özellikleri ile doğrudan ilintilidir. Çünkü mekan veya yerden faydalanma, beşeri faaliyetlerin çeşitlenmesi ile ortaya çıkabilmektedir. Yer ve mekan suç düşüncesini ve suç çeşitlerini doğrudan etkilemektedir. Bu durum ise beşeri faaliyetlerin oluşumuna yön verir. Hyde ve Herbert bir suçun dört farklı boyutu olduğunu ve bunların suçlu, yasa, yer ve mağdur olduğunu; yerin zaman ve mekânda diğer üç boyutun etkileştiği ve suçun oluştuğu değişik bir konum olduğunu belirtmişlerdir (Yıltırak, 2010: 15).

Özey ise yaptığı araştırmalarda, işlenen suçların insanın yaşadığı yere yakın mekanlarda işlendiğini ve bu durumun olağan bir sonuç olduğunu ifade etmiştir. Genellikle insanlar yaşadıkları yerlere en yakın mekanlarda suç işlerler. Bunun en önemli nedeni ise suç aletini saklama veya saklanma içgüdüsüdür. Coğrafi mekan ile insan arasında çok sıkı bir ilişki mevcuttur. Bu ilişki tek taraflı olmayıp, her iki tarafa da olumlu veya olumsuz neticeler ortaya çıkartabilecek şekilde biçimlenmiştir. (Özey, 2004: 33).

Doğal coğrafi özellikler mekanı oluşturan elemanlar olarak ifade edilir. Birden çok bileşene sahip doğal faktörleri kısaca ifade etmek gerekirse yeryüzü şekilleri, iklim ve diğer coğrafi özellikler olarak bahsedilebilmektedir. Bu faktörlerin her biri suç olayında farklı roller üstlenmektedir. Yani mekânı oluşturan özelliklerin suç olgusu üzerinde etkisi farklı şekillerde olmaktadır.

İklim şartlarının diğer coğrafi şartları belirlemesi (su, bitki örtüsü, nüfus vb.) yanında suç konusunda doğrudan etkileri vardır. Nitekim soğuk iklim koşulları mal varlığına, sıcak iklim koşulları da kişiye karşı işlenen suçların artışına neden olabilmektedir. Dünyada su kaynağı sıkıntısı, verimsiz topraklar ve orman bitki örtüsü varlığı da suça neden olmaktadır. Nüfus miktarı ve yoğunluğu, şehirlerin yapısı, kuruluşu, şehirleşme beşerî bakımdan suça teşvik etmekte ve suç için uygun mekân oluşturmaktadır. İç göçler ve buna bağlı olaylar suçların yer değiştirmesine, çeşitlenmesine ve sayısının artmasına sebebiyet vermektedir. Örneğin, gecekondu yaşantısı ve kültürü, kentleşmeyle ve sanayileşmeyle ilişkilidir. Bu mekânlar beraberinde birçok suça elverişli bir ortam oluşturmaktadır. Genellikle işsizlik, kentsel hizmetlerin yetersizliği, toplumsal uyumsuzluk, kültürel çatışma, şehir kültürüyle bütünleşememek iç göçler neticesinde meydana gelmektedir. Bunun yanında turizm, ticaret ve sanayileşme nüfus artışı açısından çekici hususlar olarak ortaya çıkmakta ve suç artışına neden olmaktadır. Ülkemizde sınır kaçakçılığı ile bağlantılı suç trafiğinin fazla oluşu ülkemizin coğrafi konumundan kaynaklanmaktadır (Yıltırak, 2010: 16). Hırsızlıkların mahallelere dağılışında suçun tipi, mekânın özellikleri ve çevrenin şartları büyük oranda etkili olmaktadır. Evden yapılan hırsızlık binaların bitişik, konut sayısının fazla, yaşayanların ekonomik durumunun yüksek olduğu ve ışıklandırmanın azlığı vb. özel şartların oluştuğu yerlerde yükselmektedir. Yani özellikle kent içi mekân kullanımı ve suçun türü mahalleler arasındaki suç dağılış miktarını belirlemektedir. Bu da suçlarda mekânı önemli

bir yere taşımaktadır (Erdoğan ve Düzgün, 2003). Bu durum suç-mekân-insan ilişkisine dikkat çekmekte, insanların belirli bir mekânda yaşamaları ve suçların da bir mekân üzerinde meydana gelmesinden, suçu coğrafyanın bir araştırma ve inceleme konusu olarak karşımıza çıkarmaktadır (Karakaş, 2004: 20).

Suç-insan-coğrafya ilişkisinin araştırılarak bilimsel veriler ışığında ortaya çıkartılması, konunun artık kolluk teşkilatlarında bir eğitim ve ders konusu olması gerekliliğini ispatlayacaktır. Çünkü coğrafya öğretiminde mekân terimi, insanların gerçekleştirdiği tüm faaliyetleri kapsayan, içinde yaşayanlar tarafından algılanan ve değerlendirilen düzlem olarak tanımlanmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 59). Yani insan var olduğu mekânın coğrafi özellikleri doğrultusunda gelişmekte, belli bir fizikî ve psikolojik yapı kazanmaktadır. Bu bağlamda insanı anlamak için yaşadığı mekânın coğrafi yapısını bilmek ve buna göre çeşitli çıkarımlara ve yargılara varmak daha mantıklı olacaktır. Bu ilişki kültürde, sanatta, ekonomide, geleneklerde vb. daha verilebilecek sayısız örnekte görülebileceği gibi suç kavramında da görülmektedir. Bu ilişki neticesinde suç olgusunun nedenlerini incelerken hem bireysel hem toplumsal hem de mekân ile ilgili faktörlerin göz önüne alındığı bütünsel bir yaklaşımın gerekliliği kuşkusuzdur (Düzgün, 2007). Toplumsal bir hadise olan suçun sayısının, tipinin, gerçekleştiği alanın özelliklerinin bilinmesi, onunla ilgili çalışmaları daha da kolaylaştırmaktadır.

2.3.2. Suç ve Coğrafya

Suç coğrafyası üzerine kendi alanları kapsamında çalışmalar yapan bilim insanları, farklı bakış açıları ile bu konu hakkında yorumlar yapmışlardır. Sargın ve Temurçin, çalışmalarında "İnsanın etkilediği ve etkilendiği yer anlamında insan-mekân

ilişkisi coğrafyanın çalışma alanıdır: Bu bağlamda coğrafya, suçların işlendiği yer ve yerin suça olan etkisini incelemektedir" (Sargın ve Temurçin, 2011: 24) yorumu ile suç coğrafyası kavramını kısaca açıklamış bulunmaktadırlar. Peter Lange; "son yüzyılda yapılan araştırmalar, bazı suçların benzeri ya da aynı mekânsal yapılarda yoğunlaştığını göstermiştir. Suç ve mekânsal yapı arasında bir bağlantı var mıdır? Son zamanlarda, bu konu için "suç coğrafyası" terimi sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Ne yazık ki "suç coğrafyası" terimi literatürde düzgün tanımlanmamıştır. Suç coğrafyası araştırmaları göz önünde bulundurulursa bu çok şaşırtıcı değildir" (Lange, 1983: 1) diyerek suç coğrafyası kavramının henüz tatmin edici bir tanıma sahip olmadığına dikkat çekmiştir. Schwind, Alhorn ve Weiß'ın (1978) çalışmaları ile suç coğrafyasını tanımlamış bilim insanlarının yorumlarını şu şekilde aktarmışlardır "Hans v. Hentig (1961) görüşüne göre suç coğrafyası; suçu ve akla gelebilecek her türlü coğrafi, tarihsel, ekonomik ve demografik koşulları kapsamaktadır. Mergen (1967)'in anlayışına göre suç coğrafyası; suçun dünyada ve ülkelerde mekânsal dağılımını gösteren bir bilim dalıdır; suç coğrafyası, suçu ekonomik, sosyal, tarihsel ve başka faktörleri de kapsayacak şekilde birbirleri ile ilişkilendirmektedir. Hellmer (1972)'de benzer şekilde suç coğrafyasını; suçun mekânsal dağılımını, suç faktörlerini ve bölgesel farklılıkları suçla mücadelede kullanan bilimdir, diye ifade etmiştir" (Schwind, Alhorn ve Weiß, 1978: 5).

Suç coğrafyası alanında ilk çalışma 1833 yılında Andre Michel Guerry tarafından yapılmıştır. Guerry, 1825 – 1830 yılları arasında işlenen suçların dağılımını Fransa'yı 5 bölgeye ayırarak haritalarla görselleştirmiştir. 1835 yılında ise Adolphe Quetelet, Guerry'nin çalışmasına benzer bir çalışma yayınlamıştır (Schwind, Alhorn ve Weiß, 1978: 7). Bu konuda Almanya'da ilk çalışma 1868 yılında, Georg von Mayr tarafından, Bavyera Krallığı bölgesinin suç haritalarını 1862/63 ve 1865/66 yılları için çıkartarak yapılmıştır. Seuffert (1906) Almanya'daki Suçların Yerel Dağılımının İncelenmesi

(Untersuchungen über die örtliche Verteilung der Verbrechen in Deutschland) adlı çalışmasında, 1883 ve 1897 yılları arasında işlenen suçlara ait istatistikleri inceleyerek suçları sıklıklarına göre bölgesel olarak sınıflandırmıştır. Oehlert ise farklı bir çalışma yaparak Alman şarap bağcılığı yapılan alanlarda diğer bölgelere göre daha fazla suç meydana geldiği önermesi üzerine bir inceleme yürütmüştür. Wassermann (1907/08) çalışmasını ırk özelliklerine göre yapmış. Galle (1908) ise "anadili, nüfus, din, cinsiyet, yaş ve meslek" gibi faktörleri kullanarak verileri değerlendirmiştir. Ayrıca büyük şehir, küçük şehir ile kırsal yerleşim arasındaki suç farklılıklarını tespit etmiştir, Galle'ye göre "Şehir ne kadar büyük ise, suçta ona göre büyüktür". Thienemann suçun gelişimini ve mekânsal dağılışını daha iyi anlayabilmek için daha uzun bir süre gerektiğini savunarak kendi çalışmasını 1912'de "5'er yıllık periyodlarla" hazırlamıştır. 1921'de daha kapsamlı bir çalışma hazırlayan Hoffmann Almanya'nın Suç Coğrafyası (Zur Geographie der Kriminalität in Deutschland) araştırmasını çıkarmıştır (Schwind, Alhorn ve Weiß, 1978: 8-9).

1929 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yayınlanan araştırmasında Clifford Shaw, şehirlerin bazı bölümlerinde suçun yoğunlaştığını dile getirerek bu alanları "delinquency areas" adıyla literatüre geçirmiştir. Shaw ve asistanı McKay bu kapsamda otuzlu yıllarda farklı şehirleri karşılaştırarak çalışmalar yürütmüşlerdir (Schwind, Alhorn ve Weiß, 78: 9). Amerika Birleşik Devletleri'nde 1940-1970 yılları arasında suç coğrafyası özelinde yayımlanmış olan farklı çalışmalarda bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları; Cohen (1941) The Geography of Crime, Schmid (1960) Urban Crime Areas, Lee/Egan (1972) The Geography of Urban Crime ve Harries (1971) The Geography of American Crime (Schwind, Alhorn ve Weiß, 1978: 11) isimli çalışmalardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYUŞTURUCU MADDELER, DÜNYA'DA UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞI

3.1. Uyuşturucu Madde ve Tarihçesi

Uyuşturucu veya uyarıcı madde tanımı Türk Ceza Kanunu'nda veya başka bir kanunda yer almamaktadır. Türk hukuk sistemi narkotik ve uyarıcı maddeleri tanımlamamakta olup hangi maddelerin uyuşturucu madde olduğu 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Kanun ekinde ismen tek tek belirtilmektedir. Bu durum Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de (1961 tarihli Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Psikotrop Maddelere Dair Sözleşme, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi) benzer şekildedir. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler uluslararası sözleşme tablolarında ve Türk hukuk tablolarında sayma yöntemleri ile belirlenmektedir (Çetin, 2013: 310).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde "uyuşturucu" kavramı "uyuşturma özelliği olan, uyuşturan (madde), narkotik; hareketten, gereği gibi düşünmekten alıkoyan"; "uyarıcı" kavramının karşılığı "Uyarma özelliği olan, uyaran, münebbih"; "uyuşturucu madde" kavramının karşılığı "Morfin, kokain, eroin, afyon, esrar gibi duyulara uyuşukluk veren madde" olarak tanımlanmış, sözlükte "uyarıcı madde" kavramına karşılık herhangi bir tanıma ise yer verilmemiştir. Sözlükteki tanımlara baktığımızda uyuşturucu ve uyarıcı kelimeleri "sıfat" olarak değerlendirilerek tanımlanırken, uyuşturucu madde kavramı kanunlarda ve uluslararası sözleşmelerde yer alan sayma yöntemleriyle belirlenmektedir (TDK, 2022).

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin belirli bir tanımı bulunmamakla birlikte doktrinde kabul edilen en genel tanım Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün yaptığı tanımdır. DSÖ uyuşturucuyu; "Merkezi sinir sistemini etkileyerek fiziksel ve/veya zihinsel bağımlılığa neden olan, bazı durumlarda sürekli kullanımı ile artan dozda ihtiyaca yol açan, bazen de aynı kişinin değişik maddeler kullanmasına sebep olan bitkisel veya sentetik kökenli tüm maddelerdir." olarak tanımlamaktadır.

Çin'de ve Neolitik Avrupa'da esrar üretiminin 4.500 yıl öncesine dayandığı bilinmektedir (Çelik ve Sezgin, 2016: 5). Ayrıca milattan önce yazılan papirüslerde esrarın ve afyonun narkotik özelliğinin olduğu bilinmekte ve bu maddelerin Mezopotamya'dan dünyanın geri kalanına yayıldığı tahmin edilmektedir.

Antik ve modern toplumlarda uyuşturucu kullanımının nedenlerinden biri de ağrı kesici özellikleridir. Eski Hindistan ve Çin'den gelen el yazmaları, gut, kolera, tetanoz ve nevralji gibi çeşitli rahatsızlıkların yanı sıra doğum sırasında ağrıyı gidermek için esrar solumayı veya esrar içmeyi önerir. Amerikan Farmakoloji ve Deneysel Tedavi Derneği, 1850'den 1937'ye kadar yayınlarında esrarın tıbbi özelliklerini vurgulayarak, 100'den fazla rahatsızlığın birincil tedavisi için esrar kullanımını tavsiye etmektedir (Buxton, 2010: 63).

Yunan mitolojisinde de morfinin mitolojik formlarından bahsedilir. Antik çağlardan beri mucizevi bir şekilde analjezik olarak kullanıldığı ve Yunan efsanelerinden Odysseia ve İlyada'da hasta ve yaralılara verildiği söylenmektedir (Babuna ve Beyhan, 2009: 210). Yunan mitolojisinde Morpheus'un sembolü afyonun meyvesidir (Kurt ve Kurt, 2007: 2).

Antik çağlardan beri insanların farklı duygu durumlarında uyuşturucu ve uyarıcılara başvurdukları görülmüştür. Zamanla zararı giderek artan maddeler şeklinde piyasaya giren doğal bitkilerden üretilen bu maddelere zaman içinde farklı kimyasal işlemler uygulanmıştır (Akbulut, 1997: 111).

1091'den 1276'ya kadar İran'ın Hasan Sabbah yönetiminde hüküm süren Haşhaşiler devletinin, bağımlılık yapıcı maddelerin terör amaçlı kullanımının ilk örneği olduğuna inanılmaktadır. O dönemde Hasan Sabbah, esrar kullanan fedailerinin yaptığı suikastlarla bölgede önemli bir güç haline gelmiştir (Uzbay, 2009: 6).

Modern zamanlarda, uyuşturucular çok önemli bir gelir kaynağı olarak kabul edilmektedir. 17. yüzyılda Asya'da çeşitli uyuşturucular yasaklanmış, ancak bu yasaklar başta İngiltere olmak üzere Batılı sömürgeci güçler tarafından kaldırılmış ve Hindistan'da üretilen afyon ticareti bir tekel oluşturmuştur.

Uyuşturucu yetiştiriciliği ve kullanımı zaman içinde devam etse de 18. yüzyılda afyon ve kokanın ticarileşmesi sırasında yetiştirme, üretim ve kullanım şekli önemli ölçüde değişmiştir. Bu değişim, Batı'nın Asya'daki ticari ve sömürge etkisini genişletmeye çalışmasıyla artmıştır (Buxton, 2010: 63).

19. yüzyılın ortalarında, İngiltere'nin Hindistan'da ürettiği ve en önemli gelir kaynaklarından biri olan afyonu Çin pazarına sokmak istemesi üzerine Çin'in afyon ithalatını yasaklaması ve limanlarındaki afyonlara da el koyması üzerine gerçekleşen İngiltere Çin'in güneydoğu kıyılarını bombalamıştır. 1841 yılındaki müzakerelerin ardından Çin ateşkes ilan etmiş ve Birinci Afyon Savaşı ile birlikte afyon ticareti hızla gerilemeye başlamıştır (Feyzioğlu, 2017: 93).

1863 yılında, İngiltere'de uyuşturucu ticaretinin olumsuz etkileri ülkede hissedilmeye başlayınca, bu maddelerle ilgili düzenleyici araştırmalar yapmak üzere Genel Eczacılık Komitesi kurulmuştur. Komite, uyuşturucu maddelerin dağıtımını kontrol etmek için birkaç girişimde bulunmasına rağmen, 1868'e kadar başarılı olamamıştır. 1868 yılında İngiltere'de çıkarılan Eczacılık Kanunu, ilk uyuşturucu kanunu olarak modern hukukta yerini almıştır (Çetin ve Sezgin, 2016: 9).

İşletmenin ticari boyutunu etik yönlerden önceleyen İngiliz yaklaşımı 19. yüzyılın sonlarında değişmeye başlamıştır. Hükümet, Protestan misyonerlerin öncülük ettiği girişimler sonucu bu konuda baskı altına girmeye başlamış, İngiliz Parlamentosu konuyu incelemek üzere komisyonlar kurmuştur. 1891'de yasa veto edilmiş, afyon ticareti ahlaki olarak kabul edilemez görülmüş afyon yasaklanmıştır (Çetin ve Sezgin, 2016: 9).

Tarihte uyuşturucu maddelerin siyasi amaçlarla da kullanıldığını görülmüştür. Hindistan'da kurulan İngiliz Doğu Şirketi (British East Company), Hindistan afyonu üzerinde tekel elde etmiş ve kalabalık Çin'e afyon kaçakçılığı yapmaya başlamıştır. Afyon Savaşları sonucunda afyonu yasaklayan Çin hanedanı iktidardan uzaklaştırılmış ve yerine afyonu yasaklamayacak bir hükümdar getirilmiştir (Pınarcı, 2014: 10).

Bu gelişmeler gerçekleşirken, 19. yüzyılın sonlarında Çin'den Amerika'ya yoğun göç başlamıştır. Çinli göçmenler Çin'den geldiklerinde afyon içme alışkanlıklarını da beraberlerinde getirmişlerdir. Bu süreçte ilk afyon içme yasağı 1875 yılında San Francisco'da gerçekleşmiştir. Daha sonra 1887 yılında Çin'den afyon ithalatı yasaklanmıştır (Çetin ve Sezgin, 2016: 11).

Afyon, takip eden dönemlerde ülkeler arasındaki ilişkilerin ve ticaretin artması nedeniyle diğer bölgelere de yayılmıştır. Morfin, 1803'te Fransa'da Drossner ve bir yıl

sonra Seguin tarafından afyonun içeriği analiz edilerek keşfedilmiştir ve maddenin ismi 1817'de Alman eczacı Adam Sertürber tarafından verilmiştir. 1853'te deri altı şırınganın icadı, morfinin uyuşturucu madde olarak yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamıştır (Kurt ve Kurt, 2007: 3).

Eroin, 1898 yılında morfin bağımlılarının tedavisi için Alman Dresser Company tarafından Bayer laboratuvarında sentezlenen ve keşfedilen morfin gibi afyonun alkaloitlerinden biridir. Ağırlıklı olarak tıbbi amaçla kullanılan eroin, zararının anlaşılmasının ardından yasaklanmıştır (Işık, 2013: 30).

Uyuşturucu maddelerin yaygınlaşmasında kaçakçıların da etkisi olmuştur. 1960'larda Lübnan'da uyuşturucu kaçakçılığını örgütleyen çeteler, haşhaştan elde edilen morfini Fransa'nın Marsilya kentinde kurdukları yasadışı bir laboratuvarda eroine dönüştürerek Avrupa ve Amerika'ya satmaya başlamışlardır. Bazı ülkeler haşhaş üretimini kontrol edip yasakladıktan sonra, bu yolla büyük paralar kazanan kaçakçılar, Afganistan, Pakistan, Güneydoğu Asya, İran ve Güney Amerika gibi daha az gelişmiş ülkelere yönelmişlerdir (Kurt ve Kurt, 2007: 5).

1990 yılında Soğuk Savaşın sona ermesi ve küreselleşme sürecinin hızlanmasıyla birlikte, piyasada mevcut doğal uyuşturucu maddelere ek olarak sentetik uyuşturucu maddeler de yer almaya başlamış, uyuşturucu madde ticareti ve kullanımı küresel boyutta daha da yaygın hale gelmiştir.

Tüm bu süreç göz önüne alındığında, uyuşturucular genellikle tedavi amaçlı olarak ortaya çıkmış olsalar da, devam eden dönemlerde kötüye kullanılmaları nedeniyle üretimleri, ticaretleri ve kullanımları yasaklanmıştır. Bu süreçte ekonomik olarak kayıplar yaşayacağını düşünseler dahi birçok ülke, zamanla hem kamuoyuna hem de uluslararası

baskılara dayanamayarak uyuşturucu maddeleri yasaklama yoluna gitmek zorunda kalmışlardır.

3.2. Uyuşturucu Madde Çeşitleri

Uyuşturucu ve uyarıcıların birbirlerinden farklı özellikleri, farklı gruplarda sınıflandırılmalarına açar. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, literatürde belirlenen kriterlere göre fizyolojik etkilerine, edinme biçimlerine, bağımlılık biçimine, türüne ve biçimine göre sınıflandırılır.

Fizyolojik etkilerine göre uyuşturucu ve uyarıcı maddeler "keyif vericiler" afyon, morfin, eroin, kokain vb.; "hayal gördürenler" esrar, marihuana, haşhaş, LSD vb.; "sarhoşluk verenler" alkol, kloroform, eter, bazı uçucu gazlar vb.; "uyku verenler" chloralhydrate, veronal, paraldeyhde, sulfonal, bromide vb.; "uyarıcılar" amfetamin, campre, betel, khat vb. şeklinde sınıflandırılmıştır (Ergül, 1997:18).

Elde ediliş biçimlerine göre uyuşturucu ve uyarıcı maddeler "doğal uyuşturucu ve uyarıcı maddeler" afyon ve morfin kodein gibi türevleri, kenevir ve esrar marihuana gibi türevleri, koka bitkisi ve kokain crack gibi türevleri ile "yapay (sentetik) uyuşturucu ve uyarıcı maddeler" yapay uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden olan ecstasy, captagon, idromorfin, oksimorfin, LSD vb. maddelerden oluşmaktadır

Oluşturdukları bağımlılık biçimine göre uyuşturucu veya uyarıcı maddeler "morfin (opioid) tipi bağımlılık yapan maddeler" afyon, morfin, eroin, oksidon, meperidin vb.; "barbitürat tipi bağımlılık yapan maddeler" barbitüratlar, bazı uyku ilaçları, benzodiazepinler vb.; "kokain tipi bağımlılık yapan maddeler" koka, kokain vb.; "cannabis (esrar) tipi bağımlılık yapan maddeler" esrar, marihuana vb.; "halüsinojen tipi

bağımlılık yapan maddeler" LSD, meskalin, STP, MDA, psilosibin, DMT, DET, fensiklidin, skopolomin, biperiden vb.; "khat tipi bağımlılık yapan maddeler" Yemen ve Doğu Afrika'nın yüksek bölgelerinde yetiştirilen catha edulis bitkisi; "amfetamin tipi bağımlılık yapan maddeler" amfetaminler (D-amfetamin, metilamfetamin, metilfenidat, fenmetrazin, fendimetrazin, amfepranon, dietilpropin vb.); "uçucu solvent tipi bağımlılık yapan maddeler" eter, kloroform, benzin, benzol, toluen, tiner, karbon tetraklorür vb. şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Türlerine göre "afyon ve türevleri" afyon, morfin, kodein, eroin vb.; "kenevir ve türevleri" esrar, marihuana vb.; "uyarıcılar" amfetamin, kokain, kafein vb.; "sentetikler" ecstasy (MDMA), captagon, LSD vb.; "sakinleştiriciler" barbitüratlar, trankilizanlar vb.; "uçucu maddeler" şeklinde sınıflandırılmaktadır.

3.2.1. Uyuşturucular

Uyuşturucu maddeler, farmakolojik özellikleri nedeniyle merkezi sinir sisteminde bir uyuşukluk meydana getiren birçoğu ağrı giderici, kişide ruhsal ve fiziksel bağımlılık oluşturan maddelerdir.

3.2.1.1. Afyon

Afyon tarihteki en eski uyuşturucudur (Akbulut 1997: 112). Afyon yaygın olarak Yunanca kökenli "opium" olarak bilinir (Tanol, 2015: 9). Afyon, haşhaş bitkisinden elde edilen doğal bir uyuşturucu maddedir. Haşhaş bitkilerinin kozaları (kapsülleri) henüz olgunlaşmamış iken çizilip buradan akan beyaz renkli sıvı yani sütü toplanır (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2016). Çiziklerden sızan süt, hava ile temas ettiğinde koyu ve kahverengiye dönmektedir. Aynı zamanda bu süt bekledikçe sertleşen bir yapıya

sahiptir. Ortaya çıkan madde afyon sakızı olarak da bilinir. Narkotik madde haşhaş kozasından elde edilse de haşhaş bitkisinin kendisini narkotik madde olarak kabul etmek mümkün değildir.

Afyon; "ham afyon", "hazır afyon" ve "tıbbi afyon" olarak ortaya çıkmaktadır. Ham afyon, paketleme veya nakliye gibi fiziksel yapısıyla ilgisi olmayan işlenmemiş afyondur. Hazırlanmış afyon, ısıtılmış, kaynatılmış ve fermente edilmiş içilebilir bir afyondur. Tıbbi afyon ise işlenmiş ve tıbbi işlem ve tedavilerde kullanılmak üzere hazırlanmış afyondur. Afyon yaklaşık %10 morfin, %5 kodein ve %6 narkotin içerir. Ayrıca içeriğinde tebain, papaverin ve nergis gibi alkaloidler de bulunur.

Afyon, sigara, nargile, pipo gibi aletlerle yakarak solumak suretiyle kullanılabilir. Bunun dışında hap şeklinde yutularak, sıvı içinde eritilerek veya deri altına enjekte edilerek kullanılan türleri de vardır. Ayrıca fitil olarak anal yoldan vücuda alınabilir.

Yukarıda belirtilen yollardan vücuda giren afyonun kısa vadeli etkileri, fiziksel ağrıların azalması, nabız hızının artması, terleme, cinsel güçlenme, mutluluk ve hafif uyku hali olarak kendini göstermektedir. Uzun vadede, düşük kalp hızı, solgunluk, iştahsızlık, bulantı, uykusuzluk, duyarsızlaşma, halsizlik, kas ağrılarının eşlik ettiği fiziksel ve psikolojik bağımlılık gözlenmektedir. Ayrıca afyon kullanıcıları her kullanımda daha yüksek doza ihtiyacı duymaktadır.

3.2.1.2. Morfin

Afyon içerisinde en yoğun şekilde yer alan alkaloid olan ve afyonun kimyasal yollarla ayrıştırılmasıyla elde edilen morfin oldukça kuvvetli bir ağrı kesicidir ve yatıştırıcı özelliğe sahiptir. Beyazdan koyu kahverengiye kadar değişik renklerde

bulunabilen morfin, esasen kristalize toz bir formda olup; tablet ve sıvı halde de bulunabilmektedir.

Kokusuz olan ve acı bir tada sahip olan morfin, çabuk tesir etmesinden dolayı genellikle deri altına veya damar içine enjekte edilmektedir. Enjektör ile kullanıldığında afyondan yaklaşık yirmi kat daha fazla etki yaratmaktadır.

Tıpta halen yaygın olarak kullanılan morfin, öldürücü hastalıkların son safhasında, cerrahi müdahalelerde ve kazalarda kontrollü bir şekilde verilir.

3.2.1.3. Eroin

Morfin gibi, eroin de afyondan elde edilir. Genellikle kahverengi, kokusuz, pudramsı ve hafif dokuludur. Eroin satış veya kullanım aşamasında saf olarak bulunmaz, diğer katkı maddeleri ile karıştırılarak hazırlanmaktadır (Gündel, 2009:16).

Eroin suda, asitli içeceklerde (limon suyu, soda vb.) ve alkolde çözünebilen bir formdadır. Deri altına veya damar içine enjekte edilerek kullanılabilir. Yutularak veya sigara biçiminde kullanılmasına rağmen genellikle burundan çekilerek kullanılmaktadır. Analjezik özelliğinden dolayı tıbbi işlemlerde ve tedavilerde yaygın olarak kullanılmaktadır (Ruhi, 2017:15).

Eroinin etkileri, afyon ve morfine benzer, ancak daha güçlüdür. Bu nedenle alışkanlık yapıcılığı bu iki maddeden daha güçlüdür. Geçmişte morfine benzer etkilerine rağmen alışkanlık oluşturmadığı düşünülürken zamanla bunun böyle olmadığı öğrenilmiştir (Kurt ve Kurt, 2007:28).

Eroin kişide mutluluk, enerji ve güven hali yaratır ve cinsel performansı artırma, vücut ağrılarını azaltma ve öksürüğü durdurma etkisine sahiptir. Ancak bu etkiler kısa sürelidir ve uzun süreli kullanımlarda duygusal durgunluk, duyarsızlaşma, dikkat dağınıklığı, uyuşukluk, kusma, kaşıntı, koku alma duyusunda azalma, sararma, kabızlık, iştahsızlık ve aşırı halsizlik gibi olumsuz etkilere yol açabilmektedir. Eroin, tek bir büyük dozda aşırı doz riski nedeniyle ölüm olasılığı en yüksek olan maddelerdendir (Parlar ve Kızılkaya, 2018: 31).

Eroin, insanlarda fiziksel ve psikolojik bağımlılığa neden olmaktadır. Maddenin vücudun ihtiyaç duyduğundan daha az alınması ciddi krizlere yol açmaktadır. Bu nedenle uyuşturucu bağımlılarının tedavisi de oldukça zor ve uzun sürelidir. Tedavi olarak ilacı aniden bırakmak yerine, dozun azaltılarak kişinin bırakmasını sağlamak daha doğru bir yöntemdir (Ruhi, 2017:15).

3.2.1.4. Kodein

Afyondan elde edilen afyon türevlerinden biridir. Yunanca kökenli ve haşhaş başı anlamına gelen sözcükten türemiştir. Beyaz, kokusuz, pudramsı veya kristalimsi, acı tatlıdır. Suda, alkolde ve kloroformda çözünmektedir (Gündel, 2009: 18).

Kodein, deri altına veya damara enjekte edilerek, yutularak veya anal yoldan kullanılabilmektedir. Kodein, morfin ve eroinden daha az etkilidir, yani daha az zararlı bir maddedir. Bu nedenle alışkanlık oluşturma oranı düşüktür ve alışkanlık oluşturmak için maddeyi kullanmak için gereken miktar yüksektir (Kurt ve Kurt, 2007:30). Kullanıcılar daha pahalı maddeleri karşılayamadıklarında veya başka bir nedenle bulamadıklarında bu maddeye yönelmektedir. Ya da madde kullanımını bırakmak isteyen kişiler, bırakma sürecinde bağımlılık oranı ve etkinliği düşük olan kodeini tercih

etmektedir. Tam tersi yönde, yani daha güçlü uyuşturucu maddeleri kullanmaya giden yolda, daha az etkili olan kodeinin kullanıldığı da görülmektedir (Akbulut, 2009: 123).

Kodein, morfin ve eroin kadar güçlü değildir ancak vücutta benzer şekilde çalışmaktadır. Tıbbi olarak öksürük kesici ve ağrı kesici olarak kullanılmaktadır. Kodeinin ağrı kesici etkisi aspirininkinden daha güçlü, ancak morfinden daha zayıftır. Kodein başlangıçta insanlara rahat ve mutlu bir ruh hali vermektedir. Ardından iştahsızlık, kabızlık, duyarsızlık, uyuşukluk ve reflekslerde azalma gibi olumsuz etkiler görülebilmektedir (Gündel, 2009:16).

3.2.1.5. Barbitüratlar

Sakinleştiricilerin en önemli temsilcileri barbitüratlardır. Barbitüratlar doğal kaynaklı olmayıp sentetik olarak üretilmekte ve tıpta ilaç olarak kullanılmaktadır. Özellikle kafa travması, epilepsi, beyin ödemi ve sarılık için ilaç olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu maddeler tablet, kapsül veya sıvı halde satılmaktadır. Ağız yoluyla, vücuda enjekte edilerek veya başka maddelerle sigaraya sarılarak kullanılmaktadır (Kurt ve Kurt, 2007:37).

Madde kullanıldıktan sonra kişi sakinleşir, ağrısı azalır, uykulu olur, kendini rahat ve iyi hisseder. Uyku getirici özelliğinden dolayı uyumakta güçlük çeken kişiler tarafından kullanılmaktadır. Uyuşturucu etkisindeki kişinin, alkol etkisindeki kişiye benzer davranışlar sergilediği, dengesiz yürüdüğü, yürürken tökezlediği, yavaş hareket ettiği, konuşma bozukluğu olduğu, aklı karıştığı söylenmektedir (Güngör ve Kınacı, 2001:38).

Aşırı dozda ve uzun süreli kullanan kişilerde göz bebeklerinde küçülme, uyuşukluk, solunum problemleri, terleme, uyku bozuklukları, aşırı halsizlik, refleks sorunları, bayılma gibi fiziksel etkilerin yanı sıra; bilinç kaybı ve hareketlerde yavaşlama, sinirlilik, depresyon gibi belirtiler de görülebilmektedir. Yüksek dozlarda ölüme neden olabilmektedir. Aynı şekilde barbitüratların alkolle birlikte alınması da ölümle ilişkilendirilmektedir (Kurt ve Kurt, 2007:38).

Barbitüratlar, kullanıcıda fiziksel ve psikolojik bağımlılığa neden olabilmektedir. Kullanıcılar zamanla aynı etkiyi görmek için dozu artırma ihtiyacı hissetmektedir, yani insanlarda tolerans gelişmektedir (Ergül, 2009:43).

3.2.1.6. Trankilizanlar

Trankilizanlar doktor tavsiyesi ve reçetesi üzerine kas kasılmaları, anksiyete, epilepsi nöbetlerinde ve omurilik fonksiyon bozukluğu tedavisinde ilaç olarak kullanılmaktadır. Ancak trankilizanları kullananların çoğunluğu reçeteyle kullanan kişiler değildir (Balcı, 2009:30).

Trankilizanlar kullanıldığında sakinleşme ve rahatlama gibi psikolojik etkiler oluşturmaktadır. Kullanıcının hareketleri yavaşlar ve refleksleri zayıflar. Uzun süre veya yüksek dozlarda kullanılırsa kullanıcının hareket ve konuşma bozukluğuna, ağız kuruluğuna, solunum zayıflığına ve komaya neden olur. Bu fiziksel etkilerin yanı sıra depresyon gibi psikolojik etkiler de ortaya çıkabilmektedir (Ruhi, 2017:15).

Trankilizanlar, barbitüratlara benzer şekilde etki gösterse de kullananlarda kafa karışıklığı ve uyuşukluğa neden olmamaktadır. Fakat barbitüratlar gibi kullanıcılarda fiziksel ve psikolojik bağımlılığa neden olabilmektedir (Güngör ve Kınacı, 2001: 38).

3.2.2. Uyarıcılar

Uyarıcı uyuşturucular, genellikle merkezî sinir sistemine etki ederek farkındalığı, dikkati ve uyanıklığı artıran maddelerdir. Genellikle etkinlikleri arttıkça yan etkileri de artmaktadır.

3.2.2.1. Kokain

Koka bitkisi, Güney Amerika'da yaygın olarak yetişen çalı benzeri tropik bir bitkidir. Çiçekleri ve meyveleri olmasına rağmen yaprakları madde bağımlıları tarafından kullanılmaktadır. Koka olarak bilinen kurutulmuş yaprakları ağızda çiğnendiğinde uyarıcı bir etkiye sahiptir. Antik çağda Güney Amerika yerlilerinin, açlığı önlemek, zihni açmak ve yaraları iyileştirmek için koka yapraklarını çiğnedikleri bilinmektedir. Doğada kendiliğinden yetişmekle birlikte yapraklarının uyarıcı özelliğinden dolayı insan eliyle de yetiştirilmektedir (Kurt ve Kurt, 2007:38).

Kokain, koka bitkisinin yapraklarından elde edilmektedir. Kokain beyaz, parlak, pudramsı yapıdadır ve kokusuzdur. Suda ve alkolde çözünmektedir (Akbulut, 2009:123).

Burna çekme şeklinde kullanılabilir, çözünmüş bir sıvıya katılarak içilebilir, tütünle karıştırılarak sigara olarak içilebilir, deri altından veya damardan vücuda enjekte edilebilir. Nadir de olsa bazı maddelerle sakız şeklinde çiğnemek de mümkündür (Güngör ve Kınacı, 2001:38).

Kokain kullanımından sonra artan kalp hızı, genişlemiş gözbebekleri, artan vücut ısısı, kas kasılmaları, açlık ve susuzluk hissi gibi fizyolojik etkiler ortaya çıkmaktadır. Kişi kendini daha sağlıklı, daha enerjik ve daha güvende hissetmektedir. İlk zamanlarda

psikolojik olarak iyi hal, mutluluk, konuşkanlık, hareketlilik ve libidoda bir artış göstermektedir. Daha sonra psikiyatrik sorunlarla birlikte zihinsel işlevlerde güçlükler, hafıza sorunları, sinirlilik, kendine ve çevreye zararlı hareketler, nefes almada zorluk, yüksek nabız ve tansiyon artışı gözlenmektedir. Zamanla halüsinasyon görmeye, çeşitli korku ve takıntılar geliştirmeye, kişilik değişikliklerine neden olmaktadır (Ergül, 2009:43).

Kokain, tıpta lokal anestezik olarak kullanılan ilk maddelerden biridir. Tedavi edici bir ilaç olarak kullanılmasına rağmen zararlı ve bağımlılık yapıcı özelliklerinin keşfedilmesi ve kötüye kullanımının yaygınlaşması üzerine kullanımı yasaklanmış ve yasa dışı kabul edilmiştir (Kurt ve Kurt, 2007: 38).

Kokain fiziksel ve psikolojik bağımlılığa neden olmakta, bağımlılığı kullanım başına daha yüksek dozlar (tolerans) ile de sonuçlanmaktadır. Kokain kullanan kişilerin sıklıkla başka uyuşturucu ve uyarıcı maddeler de kullandıkları görülmektedir. Bu kişilerin ayrıca kokainin uyarıcı etkilerini azaltmak için uyuşturucu kullandıkları da söylenmektedir (Ergül, 2009:43).

3.2.2.2. Crack

Crack, kokainin çeşitli fiziksel ve kimyasal işlemlerden geçirilmesi sonucunda elde edilmektedir. Küçük taş şekilli parçalara benzemekte ve beyaz veya krem renginde bulunmaktadır. Kokainden daha ucuz olması nedeniyle daha yaygın olarak bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkelerinde yaygın olarak kullanılmaktadır (Kurt ve Kurt, 2007: 38).

Sigara şeklinde dumanı solunarak kullanılmaktadır. Bu yöntem damar içi enjeksiyon kadar güçlü bir etki ürettiği için tercih edilmektedir. Maddenin adı, içerken çıkan yanma sesinden esinlenerek konulmuştur. Buruna çekme şeklinde de kullanılabilir (Demirbaş, 2012:340).

Crack, vücut üzerinde güçlü etkileri olan bir uyarıcıdır. Etkileri kokainden çok daha güçlüdür. Kullanımdan sonra insanların kalpleri daha hızlı atar, gözbebekleri büyür, görme netliği bozulur ve idrak etmede bozulmalar ortaya çıkmaktadır. Uzun süreli kullanımı, sinirlilik, duygusal dengesizlik, paranoya, stres, uykusuzluk, cinayet ve intihar eğilimi gibi psikolojik etkilere neden olmaktadır. Fiziksel olarak kullanıcılarda hiperaktivite, aşırı halsizlik, beyin ve solunum bozuklukları görülmektedir (Akbulut, 2009: 123).

Crack, diğer doğal ilaçlara ve uyarıcılara göre daha kısa sürede daha fazla bağımlılık yapmaktadır. Crack maddesinin toleranslı ve bağımlılık yapıcı etkileri olduğundan, kullanıcıların sonraki kullanımlarda doz artırımı ihtiyacı oluşmaktadır. Kokain kullanıcıları gibi crack kullanıcıları da maddeyi sıklıkla diğer uyuşturucular, uyarıcılar ve alkolle birlikte kullanmaktadır (Yokuş Sevük, 2009: 43).

3.2.2.3. Amfetamin

Amfetamin uyuşturucu değil, uyarıcı madde kategorisindedir. Ana maddesi olan feniletilaminden sentezlenmektedir. Ekili veya hasat edilmiş doğal malzemeden elde edilemeyen, laboratuvar koşullarında kimyasal olarak üretilen bir maddedir. Bu nedenle dünyanın her yerinde üretilebilir. Amfetamin kokusuz, beyaz renkli ve toz formdadır. Suda ve alkolde çözünmektedir. Burundan çekme, damardan veya deri altından enjekte etme veya ağızdan vücuda alınabilmektedir (Balcı, 2009: 30).

Amfetamin aldıktan sonra insanlar kendilerini uyanık, konuşkan, enerjik, zinde, güvende, dolu, zihinsel olarak aktif ve bilinçli hissederler. Amfetaminler insanlarda fiziksel ve psikolojik bağımlılığa ve toleransa neden olmaktadır. Uzun süreli amfetamin kullanımı iştahsızlık, uykusuzluk, baş dönmesi, kalp hızı artışı, yüksek tansiyon, solunum sıkıntısı, sinirlilik, deride kızarıklık, ateş ve kusma gibi olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Uyuşturucu bağımlılarında hafıza kaybı veya paranoid şizofreni gelişimi bile görülebilmektedir. Amfetaminin vücuttaki etkileri geçtikten sonra kişi uyuşukluk, mutsuzluk, baş mide ağrıları yaşamaktadır. Genellikle hareketsiz kalmayı veya çok uyumayı tercih etmektedirler (Güngör ve Kınacı, 2009: 62).

Amfetaminler tıbbın çeşitli alanlarında tedavi amaçlı kullanılmaktadır. Narkolepsi, obezite, hiperaktivite, epilepsi, parkinson hastalığı ve diğer hastalıkların tedavisi için kullanılmaktadır. Bu hastalıklara ek olarak, yatıştırıcı maddelerin veya ilaçların aşırı kullanımından kaynaklanan zehirlenmelerin tedavisinde de kullanılmaktadır. Geçmişte yaygın olarak kullanılırken, fiziksel ve zihinsel olarak zararlı olduğu ve güçlü bağımlılık yapıcı özelliklere sahip olduğu belirlendikten sonra kullanım alanı daraltılmıştır. Amfetaminlerin yasa dışı üretimi, tıp alanında söz konusu ilaçların üretiminde kullanılan kimyasalların kaçakçılığı ile sağlanmaktadır. Yasal kullanım için yasal olarak üretilen kimyasallar bu aşamada çalınmakta ve yasa dışı madde üretmek için kullanılmaktadır (Küçükuysal, 2009:39).

3.2.2.4. Ekstazi (Ecstasy)

Uyarıcı maddeler grubundaki bir diğer madde ise ecstasy'dir. Ecstasy bir amfetamin türevidir. Kimyasal bileşimi nedeniyle bu madde metilendioksimetamfetamin

(MDMA) veya metilendioksiamfetamin (MDA) olarak da bilinir. Genellikle tablet şeklinde bulunurken, kapsül, toz veya sıvı halde de bulunabilmektedir (Ruhi, 2017:15).

Ecstasy, ağız yoluyla alma, burna çekme, damara veya deri altına enjeksiyon yoluyla uygulanabilmektedir.

Ecstasy, uyarıcılar adı altında ele alınsa da etkileri açısından hem uyarıcı hem de halüsinojen grupta yer almaktadır. Ecstasy kullanan kişiler kendilerini enerjik, iyi, rahat ve cesur hissederken, aynı zamanda halüsinojik etkiler de yaşamaktadırlar. Uzun vadede, madde vücutta anksiyete, artan kan basıncı ve nabız, yüksek ateş, ağız kuruluğu, kramplar, mide bulantısı, iştahsızlık ve görme bozuklukları gibi etkilere neden olmaktadır. Maddenin vücuttaki etkisi geçtikten sonra kişide aşırı yorgunluk, halsizlik ve depresyon, baş ağrısı ve baş dönmesi görülmektedir (Yokuş Sevük, 2009: 43).

Bazı yazarlar, ecstasy'nin fiziksel bağımlılığa neden olmadığını, psikolojik bağımlılık ve tolerans yaratabileceğini söylemektedir. Bazı yazarlar ise maddenin fiziksel bağımlılık, psikolojik bağımlılık ve tolerans ürettiğini söylemektedir (Yokuş Sevük, 2009: 43).

3.2.2.5. Sentetik Kannabinoidler (Bonzai)

Kamuoyunda bonzai olarak bilinen sentetik kannabinoidler, halisünojen sınıfında yer almaktadır. Farklı bitkilerin kurutulmuş yapraklarına püskürtülerek nakledilen ve kullanılan madde, uluslararası düzeyde genelde "spice" olarak bilinir. (Kurt ve Kurt, 2009:30).

Bonzai, 2313 sayılı Kontrol Yasası'nın 19. maddesi uyarınca 13 Şubat 2011 tarih ve 27845 sayılı Resmi Gazete'nin 2011/1310 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler Listesi'ne dahil edilmiştir.

Psikolojik ve fiziksel bağımlılık oluşturmasının yanı sıra tolerans da üretmektedir. Türkiye'de gençler arasında yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Aşırı dozdan ölümler de sık görülmektedir (Balcı, 2009: 30).

3.2.3. Hayal Gördürenler

Hayal gördüren uyuşturucular (Halüsinojenler), gerçekte var olmayan ancak birey tarafından algılandığı düşünülen nesnelerin görülmesine neden olan, bu durumun ortaya çıkmasını sağlayan uyuşturucu maddelerdir.

3.2.3.1. Esrar

Esrar, dişi hint kenevirinden üretilmektedir. Hint keneviri dışında endüstriyel amaçlı yetiştirilen kenevir bitkilerinden de esrar üretilebilir. Esrardaki etken madde, insan vücudunda halüsinojen etkiler yaratan THC'dir (tetrahidrokannabinol) (Yokuş Sevük, 2009: 43).

Esrar bitki formunda, toz veya sıvı halde bulunmaktadır. Sıvı kenevir bunların en nadiri ve en güçlüsüdür. Esrar genellikle yeşil veya kahverengidir (Küçükuysal, 2009:39).

Esrarın birçok kullanımı vardır. Bunlardan ilki toz formunun burundan çekilmesidir. Diğer bir kullanım şekli ise sigaraya tütünle sarmak veya nargile, pipo gibi aletlerle tüttürmektir. Ayrıca sıvı veya katı gıda malzemeleri ile karıştırılarak bu gıdalarla

birlikte yenebilir. Sıvı haldeki esrar, şırınga yardımıyla damardan enjekte edilebilir (Güngör ve Kınacı, 2009:62).

Esrar kullanımı sırasında ilk anda rahatlık, mutluluk, güç, cesaret, istek, iştah ve halüsinasyonlar gibi psikolojik etkiler görülmektedir. Ardından kafa karışıklığı, fiziksel güç kaybı, konsantrasyon güçlüğü, baş ağrısı, panik atak, kaygı, sinirlilik ve ölüm korkusu gibi psikolojik etkiler kendini göstermektedir. Ayrıca esrar kullanıcılarında yüksek kalp hızı ve buna bağlı tansiyon, vücutta uyuşma, bulantı, kusma, boğaz kuruluğu, gözlerde kanlanma, gözbebeklerinde büyüme ve ışığa duyarlılık gibi fiziksel etkiler gözlenmektedir (Ruhi, 2017:15).

3.2.3.2. Marihuana (Kubar Esrar)

Kenevir bitkisinden üretilen esrarın en yaygın karşılaşılan hali marihuanadır. Marihuana, kenevir bitkisinin çiçek ve yapraklarının küçük parçalar halinde kurutulmasıyla üretilmektedir. Genellikle tek başına değil, gruplarda, özellikle arkadaş gruplarında kullanılır. Sigara gibi kağıda sarılarak kullanılır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa'da yaygın olarak kullanılmaktadır (Yokuş Sevük, 2009: 43). Marihuananın zararlı bir bağımlılık yapıcı madde mi yoksa zararsız bir bağımlılık yapıcı olmayan madde mi olduğu konusunda iki farklı görüş bulunmaktadır. Zararsız ve bağımlılık yapmayan bir madde olduğu görüşü, bitkisel kökenli olması ve insan algısının gelişmesine neden olması, vücuda güçlü bir etkisinin olmaması esasına dayanmaktadır. Fiziksel bağımlılık nadir görülmekte, bunun için çok yüksek dozlar gerektirmektedir. Aynı nedenle kullanan kişilerin her seferinde daha yüksek miktarlarda kullanmalarına gerek olmadığı, yani tolerans ve doz aşımının olmadığı söylenmektedir (Güngör ve Kınacı, 2009:62). Zararlı ve bağımlılık yapan bir madde olduğu düşüncesinin temelinde, başlangıçta iyi hissettirip, duyuları ve düşünceleri geliştirmesi, ancak daha sonra görme

sorunları, nesneleri takip etmede zorluk, düzensiz kalp hızı, yüksek tansiyon, hafıza ve dikkat sorunları geliştirmesi ve vücuttaki etkisinin bir hafta kadar sürerken, yaklaşık bir ayda vücuttan tamamen atılması, fiziksel ve zihinsel bağımlılığa neden olması bulunmaktadır. Marihuana kullanan kişilerin aynı etkileri yaşamak için tekrar kullanması gerektiğinden, maddenin psikolojik olarak bağımlılık yaptığı söylenmektedir. Fiziksel bağımlılığa neden olan sorunlar kullanım sıklığı ve miktarına göre değişmekte ve yüksek dozların fiziksel bağımlılığa yol açtığı söylenmektedir (Ruhi, 2017:15).

3.2.3.3. LSD

LSD, liserjik asit ve çavdar küfünde bulunan diğer bazı kimyasallar tarafından üretilen çok güçlü bir halüsinojendir. Madde kokusuz, tatsız, beyaz ve toz halindedir (Yokuş Sevük, 2009:43).

Genellikle tablet veya kapsül formunda bulunsa da jelatin parçaları şeklinde diğer uyuşturuculara veya kağıda emdirilmiş toz veya sıvı formda da olabilir. Tabletler, kapsüller ve sıvılar yutularak, kağıda emdirilen LSD ise yalama yoluyla uygulanmaktadır. Nadir de olsa vücuda enjekte edilebilir (Barut ve Aydemir, 2009:29).

LSD kullanımı kişilerin psikolojik aktivitelerini doğrudan etkilemektedir. Kullanıcılar halüsinasyon görmeye, var olmayan şeyler duymaya ve hissetmeye başlar. Bunlar kullanıcıları mutlu eden rüyalar veya kullanıcıları dehşete düşüren kabuslar olabilir. Kullanıcılar; zaman, mekan ve nesnelere ilişkin algılarında gerçekçi olmayan durumlar yaşarlar.

LSD maddelerinin kullanımından sonra vücutta tansiyon ve ateş yükselir, nabız yükselir, terleme ve titreme başlar, ağız kuruluğu, göz bebeği büyümesi ve bulanık görme

yaşanır. Uzun vadede LSD kullanımı hafıza sorunlarına, yorgunluğa, algı sorunlarına, beyin hasarına, solunumsal metabolik ve hormonal dengesizliklere, kafa karışıklığına ve hatta intihara neden olabilir. Kullanıcılarda tolerans geliştirir, bu da her kullanımda daha fazla doz alma ihtiyacına neden olur.

3.2.3.4. Meskalin

Meskalin, kullanıcının algı ve duyularını etkileyerek zihin ve beden üzerinde gerçekçi olmayan etkileri yaratan halüsinojenlerden biridir. Bir başka halüsinojen olan LSD, yarı doğal, yarı yapay (sentetik) bir şekilde elde edilirken, meskalin tamamen doğal bir şekilde elde edilir. Meskalin, Meksika ve Güney Amerika'da yetişen bir kaktüsten elde edilmektedir. Bu maddeye meskal veya peyote (peyotl) de denir. Hindistan ve Amerika Birleşik Devletleri'nde eski çağlardan beri geleneksel olarak kullanılmaktadır (Akbulut, 2009:123).

Meskalin, kapsüller, tabletler, toz, sıvı veya kurutulmuş bitki parçaları şeklinde bulunmaktadır. Ağızda çiğnemek, yutmak, içeceklerle karıştırmak veya vücuda enjekte etmek için kullanılabilmektedir. Kullanıcılar meskalin aldıktan sonra nesneleri ve renkleri gerçekte olduğundan farklı algılamakta, var olmayan sesleri duymakta, yer ve zaman kavramlarında bozulmalar yaşamaktadır. Meskalin kullanımı, dış dünyayı algılamadaki farklılıkların yanı sıra depresyon, anksiyete, paranoya, panik atak ve intihar eğilimlerine yol açabilmektedir. Vücutta uzun vadede baş ağrısı ve baş dönmesi, nabız ve tansiyon artışı, bulantı ve kusma, iştahsızlık, uykusuzluk ve ishal gibi olumsuz etkiler görülmektedir (Barut ve Aydemir, 2009:29).

3.2.3.5. Ayahuasca

Ayahuasca (aya-ruh, waska-asma, ruh asması), Banisteriopsis caapi ve Psychotria viridis bitkilerinin sap ve yaprakları ile demleme yöntemiyle üretilen çayın adıdır. Ayahuasca genellikle bu bitkilerden yapıldığı için bu bitkilere genellikle ayahuasca bitkileri denir (Yokuş Sevük, 2009: 43).

Banisteriopsis caapi ve Psychotria viridis bitkileri Amazon yağmur ormanlarında yetişmektedir. Antik çağlardan beri, Amazon kabileleri ayahuasca'yı manevi etkileri için dini ritüellerde kullanmaktadır. Ayahuasca bitkilerinden biri olan Banisteriopsis caapi, bileşiminde harmalin, tetrahidroharmin (THH) ve harmalin alkaloidleri içerir. Yeşil psikoaktif bitkiler, N,N-dimetiltriptamin (DMT) alkaloidleri içerir (Güngör ve Kınacı, 2009:62).

Ayahuasca kullanıcıları halüsinasyonlar, ani ve yoğun ruh hali değişiklikleri, uzuvlarda karıncalanma, titreme ve genişlemiş göz bebekleri gibi etkiler yaşamaktadırlar.

Ayahuasca, tüm dünyada hızla kullanılmaya başlanan bir maddedir. Bileşimi, etkileri ve olası yan etkileri tam olarak belirlenmemiştir ve araştırmalar devam etmektedir. Hakkında legalizasyon çalışmaları birçok ülkede henüz yapılmadığından yasaldır. Birçok ülkede sadece DMT alkaloidleri yasa dışı olduğundan, bu bileşeni içeren maddelerin çeşitleri yasal değildir. Tıp camiasında anksiyete, depresyon gibi rahatsızlıkların tedavisinde kullanılabileceğine inanılmaktadır (Kurt ve Kurt, 2009: 39).

3.3. Dünya’da Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Mücadele

Yasa dışı uyuşturucular, bitki bazlı (doğal), yarı sentetik (doğal kaynaklı ancak kimyasal olarak işlenmiş) ve sentetik (laboratuvarda üretilem) olmak üzere üç kategoride incelenen ve uluslararası çapta kontrol altında tutulan uyuşturucu maddeleri ifade etmektedir.

Uluslararası anlamda, ilaç pazarları karşılıklı bağımlılık ilkesi altında birbirine bağlıdır. Dolayısıyla uyuşturucunun türüne bağlı olarak çok boyutlu bir arz eğilimi ortaya çıkmaktadır. Örneğin, eroin Afganistan'da seri olarak üretilmekte ve genellikle Avrupa pazarlarında satılmaktadır. Güney Amerika'da üretilen kokain, Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Batı Avrupa’da yaygın olarak kullanılmaktadır. Sentetik uyuşturucular için ise arz-talep dengesi çok daha karmaşıktır (Ekici, 2016: 74). Eroin ayrıca Tayland veya Çin üzerinden uluslararası pazara girmeden önce Altın Üçgenin Myanmar kısmında da (Myanmar, Vietnam, Laos ve Tayland) üretilmektedir. Tayvanlı uyuşturucu grupları, Güneydoğu Asya eroin kaynaklarına erişim sağladıktan sonra Tayvan'da Hong Kong çetelerinin rolünü almaya başlamıştır. Bu gruplar halihazırda Avustralya, Japonya ve Amerika Birleşik Devletleri'ne eroin ticareti yapmaya devam etmektedir (Paoli ve Fijnaut, 2006: 321).

Afyonun ana üretim alanları, Altın Hilal olarak bilinen Afganistan, Pakistan ve İran ile Altın Üçgen olarak bilinen Laos, Myanmar ve Tayland'dır. Altın Hilal'deki Afganistan ve Altın Üçgen'deki Myanmar, afyon ve eroin kaçakçılığında iki ana ülkedir; özellikle Afganistan, dünya afyonunun yaklaşık %90'ını üretmektedir ve ana pazarı Avrupa'dır.

Afganistan'da uluslararası uyuşturucu kaçakçılığında önemli bir rol oynayan afyon kaçakçılığının üç ana rotası bulunmaktadır. İlk rota, İran, Türkiye, Yunanistan ve Bulgaristan üzerinden Batı Avrupa'ya ulaşan Balkan rotasıdır. İkinci rota, Tacikistan, Kırgızistan, Kazakistan ve Rusya üzerinden Avrupa'ya uzanan Kuzey Rotası; üçüncü rota ise Pakistan'dan Afrika'ya ve oradan Avrupa'ya giden Güney Rotasıdır.

Ortadoğu'nun bir diğer önemli uyuşturucu tedarikçisi ise İran'dır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Rusya ve Doğu Avrupa, Batı Avrupa'nın uyuşturucu ihtiyacına açılan kapı haline gelmiştir (Paoli ve Fijnaut, 2006: 321).

Uyuşturucu kaçakçılığı konusunda, Birleşmiş Milletler özellikle Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan'ın gelecekteki durumu konusunda karamsardır. Zira uyuşturucu kaçakçılığının merkezinde yer alan İran ve Rusya ile Türkiye'nin Karadeniz ve Hazar Geçidi bölgelerindeki bu ülkeler, uyuşturucu trafiği riskiyle karşı karşıyadır. Yasadışı uyuşturucu ticaretinin bir diğer önemli rotası Pakistan'dan, Körfez Ülkeleri, Afrika ve Doğu Avrupa'dır. Aynı zamanda İspanya, Fas esrarının Avrupa'ya kaçakçılığı için en önemli kapı konumundadır (Paoli ve Fijnaut, 2006: 316).

Kokainin ana üretim noktası And bölgesidir. Kokain üretiminde Kolombiya, Peru ve Bolivya ön plana çıkmaktadır. Avrupa'da yakalanan kokainin çoğunluğu Kolombiya menşeli ya da çıkışlı olmasına rağmen, son dönemlerde Brezilya üzerinden transit olarak Avrupa'ya yapılan kokain sevkiyatlarında artış gözlenmiştir.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisince yayınlanan 2022 Dünya Uyuşturucu Raporuna göre Kolombiya, küresel koka bitkisi yetiştiriciliğinde üçte iki paya sahiptir. Kolombiya'yı yaklaşık %25 ile Peru ve %11 ile Bolivya takip etmektedir. 2015-2019 döneminde Batı ve Orta Avrupa'da en sık rapor edilen menşe, çıkış ve transit

ülkesi Kolombiya iken, onu Brezilya ve Ekvator izlemiştir. 2010-2014 yılları arasında listenin başında Kolombiya, ardından Peru ve Brezilya yer almaktadır.

En büyük metamfetamin üreticileri Güneydoğu Asya (Myanmar, Çin ve Filipinler dahil) ve Kuzey Amerika'dadır. İran ve Çekya'da metamfetamin üretiminde dikkat çeken ülkelerdir. Geleneksel, Amerika Birleşik Devletleri'nde üretilen çoğu metamfetamin yerel pazarda tüketilmektedir ve öncü kimyasallar Kanada veya Meksika üzerinden Amerika Birleşik Devletleri'ne kaçırılmaktadır. İç pazar için metamfetamin üretiminin yapıldığı Güney Afrika'da hem üretim hem de tüketim artmıştır. Okyanusya bölgesi, özellikle Avustralya ve Yeni Zelanda, önemli bir metamfetamin üreticisi ve tüketicisi olmaya devam etmektedir, ancak metamfetamin buradan ihraç edildiğine dair hiçbir gösterge bulunmamaktadır.

Ecstasy ve amfetamin tipi uyarıcılar, küresel kullanımı ve kaçakçılığı artan sentetik uyuşturuculardır. Bitki bazlı ilaçlardan daha ucuz ve daha kolay elde edilebilen ecstasy tüketimi Okyanusya, Kuzey Amerika ve Avrupa'da yaygındır (UNODC, 2014: 49).

Amfetamin üretimi ağırlıklı olarak Avrupa'da, özellikle Hollanda ve Belçika'da devam etmektedir. Baltık ülkeleri, Almanya, Polonya ve Birleşik Krallık'ta da yasadışı laboratuvarlarda amfetamin üretebilmektedir. Ecstasy üretimi son zamanlarda Kuzey Amerika ve Güneydoğu Asya'da yoğunlaşmasına rağmen, Avrupa'da tüketim hala yüksek seyretmektedir (Dunagöl, 2009: 47). Europol tarafından 2017 yılında yayınlanan Avrupa Birliği Ağır ve Organize Suçlar Tehdit Değerlendirme Raporu'na göre, ecstasy ve amfetamin Avrupa pazarında ağırlıklı olarak Hollanda ve Belçika'da, metamfetamin ise ağırlıklı olarak Çekya, Slovakya ve Polonya'da üretilmektedir (Ulu, 2018: 238).

Yeterince kontrol edilemeyen haşhaş ve afyon üretim alanları, terör ve organize suç faaliyetlerinin yüksek düzeyde olduğu, güvenlik güçlerinin kontrolü dışında olan bölgelerde meydana gelmektedir. Uyuşturucu kaçakçılığı, yüksek kâr marjları ile organize suç ve terör örgütlerinin ilgisini artırmaktadır.

Dünyada kullanılan kaçakçılık rotaları rastgele seçilmemektedir. Genel olarak, ilgili ülkenin sınır hatlarını ve gümrük kapılarını kontrol edebilme kabiliyeti, kolluk kuvvetlerinin görevlerini yerine getirme bağlılığı, maddi yetersizlikler, yasal yaptırımlar, iklimsel ve coğrafi sebepler, alternatif ulaşım koşulları, halkın sosyal ve ekonomik durumu rotanın belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır (Demirci, 2012:55).

Esrarın elde edildiği kenevir hemen her iklimde kolaylıkla yetiştirilebilmesine rağmen ağırlıklı olarak Fas, Kuzey Afrika, Orta ve Güney Amerika, Afganistan ve Kuzey Amerika'da yayılış göstermektedir (Akgül, 2014:53). Eroin ve kokain ile karşılaştırıldığında, esrar daha ucuz ve daha erişilebilir bir uyuşturucudur. İnsan sağlığı için daha az zararlı ve bağımlılık yapıcılığının daha az olduğu bilinmektedir. Bu nedenle esrar kullanımı yüksek talep görmektedir.

Uyuşturucu kaçakçıları genellikle en düşük maliyetli kaynak ve hedef ülkeler arasındaki transit ülke yollarını tercih etmektedir. Bu rota üzerindeki baskı, genellikle rotanın başka rotalara yönlendirilmesine neden olur. Güzergah üzerindeki baskı nedeniyle güzergah değişikliğine balon etkisi denir (Çetin ve Sezgin, 2016:18). Uyuşturucu kaçakçılığı yolları, uyuşturucu üretilen alanlar ile uyuşturucu tüketen pazarları birbirine bağlasa da genellikle yolların değişiminde üç önemli faktörün olduğuna inanılmaktadır. Birincisi, istikrarsızlık ve silahlı çatışma, uyuşturucu kaçakçılarını belirli bölgelerden veya ülkelerden kaçınmaya, eğer çatışma uyuşturucu sevkiyatlarının güvenliğini garanti

edemeyecek kadar büyükse alternatif rotalar aramaya zorlanmaktadır. İkincisi, kolluk kuvvetleri faaliyetlerindeki ve hedeflemedeki değişiklikler veya yeni ekipman ile yöntemlerin geliştirilmesi kaçakçıların rotalarını değiştirmesine neden olmaktadır. Üçüncüsü, küreselleşme, uyuşturucu üretimi ve tüketici pazarları arasında hızlı bağlantı ve ulaşımı kolaylaştırmaktadır. Nakliye altyapısının, kurye hizmetlerinin ve konteyner nakliyesinin uluslararası gelişimi, kanun uygulayıcıların müdahale çabalarını engellerken, aynı zamanda kaçakçılara uyuşturucu gönderilerini gizlemek için çok sayıda yeni fırsat sağlamaktadır.

Küreselleşme ekonominin, kültürün, siyasetin, toplumun ve suçun birbirine bağlılığını genişlettiği ve hızlandırdığı gibi aynı zamanda uyuşturucu kaçakçılığı ve trafiği için elverişli bir ortamın yaratılmasına yardımcı olmaktadır. Küresel ticaret, finans ve üretim ilişkilerinden ulusların, toplulukların ve hane halklarının servetleri dünyanın en önemli ekonomik bölgelerinin ve yükselen küresel piyasa ekonomisinin ötesine yayıldıkça küresel ekonomik entegrasyon yoğunlaşmıştır.

Küreselleşmenin ana sonuçlarından biri, dünyanın giderek daha "sınırsız" hale gelmesidir. Bu durum her ülkenin uyuşturucu ticareti ve kaçakçılığından az ya da çok etkilenmesine sebep olmaktadır. Sonuç olarak, uyuşturucuyla mücadelede uluslararası bir yaklaşım daha önemli hale gelmeye başlamıştır.

Küresel olarak, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra, zayıf ve başarısız devletler, uluslararası düzenin en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Çoğu zayıf ülke uyuşturucu kaçakçılığı örgütleri için fiilen bir sığınak elde etmiştir. Zayıf ve otorite boşluğu yaşanan devletlerin, terörizm veya yayılma riskleri yaratmanın yanı sıra uyuşturucu, silah, insan ve diğer yasa dışı malların üretimi, aktarımı veya kaçakçılığı ile

uğraşan uluslararası suç örgütleri için elverişli bir ortam yarattığı bilinmektedir (Durnagöl, 2009: 59).

Bugün olduğu gibi, uyuşturucu kaçakçılığının uluslararası doğası ve organize suç gruplarının birbirleriyle yakın bağları, ulusal kolluk kuvvetlerinin iş birliğini artırmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, sınır aşan niteliği haiz uyuşturucu kaçakçılığı konusunda uluslararası iş birliğine ihtiyaç vardır. Uyuşturucuyla mücadele alanında çalışan çok sayıda kuruluş olduğu gibi sadece uyuşturucuyla mücadele amacıyla kurulan organizasyonlar da bulunmaktadır.

3.3.1. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC)

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC), Uluslararası Uyuşturucu Ticaretiyle Mücadelede Uluslararası İşbirliği Mekanizmalarının Kurulmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesine uygun olarak kurumsal ve operasyonel düzeyde kurulmuştur. Ofisin 50'den fazla saha ofisi vardır ve merkezi Viyana'dadır.

UNODC'nin temel amacı, uyuşturucuyla mücadelede uluslararası iş birliği kurmaktır. Bu bağlamda örgütün ilgilendiği ana temalar organize suç, kaçakçılık ve yolsuzluk, cezalandırma, bağımlılığı önleme ve terörle mücadeledir (Çakır, 2013: 130).

UNODC'nin çalışmaları, Uyuşturucu Komisyonu ve Suç Önleme ve Ceza Adaleti Komisyonu olmak üzere iki komiteden oluşmaktadır. Buna göre Uyuşturucu Maddeler Komisyonu uyuşturucunun kontrolüne yönelik çalışmaları belirlemektedir. Suç Önleme ve Ceza Adalet Komisyonu, mücadele yönergelerinin ve suç planlarının içeriğini belirlemekle yükümlüdür (Ulu, 2018: 297). UNODC, uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele için mevcut politikalarını temelde iki yaklaşıma dayalı olarak oluşturmuştur.

Bunlar arz ve talebin azaltılmasıdır. Bu nedenle arz azaltımı kolluk güçleri tarafından kontrol edilen bir alan iken, talebi azaltmak daha fazla sosyal program ve proje gerektirmektedir.

UNODC, yardıma muhtaç ülkelerde bütçe imkânları çerçevesinde programlar uygulamakta ve en kapsamlı uluslararası uyuşturucu konferansı olan UMK (Uyuşturucu Maddeler Komisyonu) toplantısının sekretaryasını yönetmektedir. Ayrıca, özellikle uyuşturucu ve terörizm olmak üzere, sınır aşan suçlar hakkında raporlar hazırlamaktadır. Türkiye, UNODC' ye mali katkı sağlayan ülkelerden biridir (Pınarcı, 2014: 31).

3.3.2. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (UMK)

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Komisyonu, uyuşturucu maddelerin yasadışı üretimi ve trafiği ile tüketimleri ile mücadelede rol alan en aktif uluslararası kuruluşlardan olup Birleşmiş Milletler altında faaliyet gösteren komisyon uyuşturucu kontrolü için ana politika yapıcıdır. 53 devletin üye olduğu komisyon tarafından bugüne kadar geliştirilen küresel sözleşmeler arasında Narkotik Uyuşturuculara İlişkin 1961 Tek Sözleşmesi, 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Madde Kaçakçılığına Karşı Sözleşme (Ulu, 2018: 297-298) bulunmaktadır.

3.3.3. Paris Paktı İnisiyatifi

Mayıs 2003'te Paris'te, Fransa başkanlığında yapılan G8 bakanlar toplantısından önce, Afganistan menşeli afyon ve eroin kaçakçılığı konusunda "Uyuşturucu Yolları" başlıklı bir bakanlar toplantısı yapılmıştır. Bu kapsamda, 55 ülke ve 12 uluslararası örgütün katılımıyla 21-22 Mayıs 2003 tarihleri arasında Paris'te gerçekleştirilen toplantıda, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi tarafından öne sürülen Paris Paktı'nın kurulması önerisi kabul edilmiştir (Ulu, 2018: 300).

Pakt, Orta Asya ve Afganistan menşeli uyuşturucu madde kaçakçılığıyla mücadeleyi amaçlamaktadır. Girişimin ilk aşaması 2003-2006 dönemini kapsamış olup esas olarak operasyonel iş birliğine yönelik çalışmalar 2007'de başlamıştır (Gürsoy, 2007: 33).

3.3.4. Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu (INCB)

1968 yılında Narkotik Tek Sözleşmesi kapsamında kurulan Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu (INCB), uyuşturucuyla mücadele için bağımsız bir kontrol birimi olarak faaliyet yürütmektedir. Temel amacı uyuşturucu kullanımının sadece tıbbi ve bilimsel amaçla sınırlandırılmasıdır (Ulu, 2018: 301). Komite ayrıca yasa dışı uyuşturucuların üretiminde kullanılan kimyasalların kontrolünü de denetler ve bu konuda hükümetlere yardımcı olur. INCB ayrıca yıllık raporlar ile sürekli olarak mücadele konusunda güncel durumu değerlendirmektedir (Pınarcı, 2014: 29).

3.3.5. Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA)

Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA), Avrupa çapında doğru ve tarafsız bilgi sağlamak amacıyla ve uyuşturucuyla mücadelede bilimsel bilgilerin paylaşımı konusunda önemli araştırmalar yapmak üzere 1993 yılında AB bünyesinde kurulmuştur (Ulu, 2018: 302).

EMCDDA, Avrupa'nın uyuşturucu sorununa somut verilerle ışık tutmayı hedefleyen, üye devletlerin ortak ağları aracılığıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Merkezin yeni dönemdeki araştırma odağı, uyuşturucu kullanımında ortaya çıkan eğilimleri araştırmaktır (EMCDDA, 2020: 1).

Türkiye EMCDDA araştırmasına 2005 yılından beri katılmaktadır (Pınarcı, 2014: 30). Türkiye'nin EMCDDA üyelik sözleşmesi 11 Ekim 2006 tarihinde onaylanmıştır (Durmuş, 2018: 88). Türkiye, 2007 yılında EMCDDA' ya üye olmuş ve merkezin çalışmalarına aktif olarak katılmaya başlamıştır.

3.3.6. Avrupa Polis Teşkilatı (EUROPOL)

Europol, 1992 yılında Maastricht Antlaşması çerçevesinde kurulmuş ve 1994 yılında Uyuşturucuyla Mücadele Birimi (EDU) olarak faaliyetlerine başlamıştır. Zamanla diğer önemli suç alanlarını da sorumluluk alanına dahil eden EUROPOL, faaliyetlerine tam anlamıyla 1999'da başlamıştır. Ofis, 27 ülkeden 600'ü aşkın çalışanı ile faaliyetlerini sürdürmektedir (Ulu, 2018: 305).

1 Ocak 2010 tarihinden itibaren, Konsey'in ilgili kararı uyarınca EUROPOL, adını "Kanun Uygulayıcılar Birimi" olarak değiştirmiştir. Sonuç olarak, bir AB kurumu haline gelen EUROPOL, suçla mücadelede taraf ülkeler arasında iş birliğini sağlamaktadır. Amacı, Üye Devletlerin yetkili makamlarının uluslararası organize suçları önleme ve bunlarla mücadele etmedeki etkinliğini artırmaktır.

3.3.7. Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi (SELEC)

Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi (SECI) 5-6 Aralık 1996 tarihlerinde Cenevre'de kurulmuştur ve faaliyetleri ağırlıklı olarak bölgesel ekonomik işbirliğine odaklanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin önderliğinde, Güneydoğu Avrupa'yı istikrara kavuşturmayı amaçlayan bölgesel bir girişim olarak kurulmuştur. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 13 bölge ülkesinden oluşan organizasyon, 7 Ekim 2011 tarihinde SELEC'e (Güney Doğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi) dönüştürülmüştür.

SELEC halen üye ülkelerdeki iletişim görevlileri ile bilgi paylaşımı esasına göre çalışmaktadır. SELEC'in Operasyonel Konular Görev Gücü, üyeleri arasında bir güven ortamı yaratmayı amaçlar ve merkezin en etkin yapısıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KOLOMBİYA ve SUÇ

4.1.Kolombiya'nın Ülke Profili

Başkenti Bogota olan Kolombiya, 1.141.748 km^2'lik yüzölçümü ile Güney Amerika kıtasının kuzeybatısında yer almaktadır (Şekil 1). Ülke idari olarak 32 idari bölge ve başkent Bogota'nın içinde bulunduğu 1 merkez bölgeden oluşmaktadır. Yüzölçümü bakımından Latin Amerika ülkeleri arasında 5. büyük ülke olan Kolombiya, Güney Amerika'da hem Atlantik hem de Pasifik kıyı şeridine sahip tek ülkedir (Ticaret Bakanlığı, 2022). Kolombiya, Orta ve Güney Amerika arasında bir bağlantı noktası olması dolayısıyla stratejik bir konuma sahiptir. Kuzeybatısında Panama, doğusunda Venezuela, güneydoğusunda Brezilya, güneyinde Peru ve Ekvator bulunur (Şekil 1). Ülkenin Brezilya, Ekvador, Panama, Peru ve Venezuela ile 6.004 kilometrelik kara sınırı bulunur. Deniz sınır hattı ise 3.208 kilometre uzunluğundadır. Ülke altı coğrafi bölgeye ayrılmaktadır: kuzeyde Karayipler Bölgesi, güneyde Amazon Bölgesi, batıda Pasifik Bölgesi, ortada And Bölgesi, doğuda Orinoko Bölgesi ve ülkenin deniz sınırları içinde yer alan adalardan oluşan Adalar Bölgesi. Kolombiya, Brezilya'dan sonra dünyadaki en yüksek ikinci biyoçeşitlilik düzeyine sahiptir. Ülke toprakları, Amazon yağmur ormanları, dağlar, otlaklar ve çöller gibi birçok farklı bölgeyi içerir.

Şekil 1: Kolombiya Haritası

51 milyondan fazla nüfusu ile Kolombiya, dünyadaki dil ve etnik açıdan en çeşitli ülkelerden biridir. Nüfusun %84'ü Mestizo (İspanyol-Yerli melez topluluğu), %10'u Afro-Kolombiyalı, %3'ü Amerikalı-Hintli ve %3'ü diğer milletlerden oluşmaktadır. Ülkede nüfus And Dağları'nda ve Karayip kıyılarında yoğunlaşmıştır. En kalabalık şehirleri Bogota (8 milyon), Medellin (2,5 milyon), Cali (1,4 milyon) ve Barranquilla'dır (1,3 milyon). Ülkenin resmi dili İspanyolca'dır. Meksika'dan sonra İspanyolca konuşan ülkeler arasında en kalabalık ikinci ülkedir. Yerli uygarlıklar, Avrupalı yerleşimciler,

Afrikalı köleler ile Avrupa ve Orta Doğu'dan gelen göçmenler, ülkenin zengin kültürel mirasını oluşturmaktadır.

Başkanlık ile yönetilen bir cumhuriyet olan Kolombiya'da, devlet başkanı dört yılda bir seçilmekte ve aynı anda hem devlet başkanı hem de hükümet başkanı olarak görev yapmaktadır.

Kolombiya, Güney Amerika'nın üçüncü büyük ekonomisine sahip bölgesel bir güçtür. Kahve, çiçek, zümrüt, kömür ve petrol endüstrileri Kolombiya ekonomisinin ana sektörleridir. Birleşmiş Milletler, Dünya Ticaret Örgütü, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Amerikan Devletleri Örgütü, Pasifik İttifakı ve And Topluluğu üyesidir. Aynı zamanda NATO'nun küresel ortağıdır.

4.2. Kolombiya’nın Tarihi

Kolombiya’nın tarihi binlerce yıl öncesine dayanmaktadır. Bu topraklarda yerli egemenliğinden sömürge dönemine, Simon Bolivar'ın bağımsızlık hareketinden günümüze kadar çeşitli tarihi olaylar yaşamıştır. Bazı bilim adamlarına göre Güney Amerika'daki yerleşimler 15.000 yıl öncesine, bazı bilim adamları ise ilk yerleşimlerin 10.000-11.000 yıl öncesine dayanmaktadır (Dillehay, 2008: 29). Bölgenin ilk sakinleri Muisca, Tayrona, Sinú, Quimbaya ve San Agustín kabileleridir. Ardından İnca İmparatorluğu bölgede yüzyıllar boyunca hakimiyet sürmüştür.

Ülke adını sömürgeci Kristof Kolomb'dan almasına rağmen, Kolomb bu topraklara hiç ayak basmamıştır. Bölge, 1525 yılında İspanya tarafından ele geçirilmiş ve ilk olarak 1535 yılında Santa Marta şehri kurulmuştur. Ardından 1538 yılında bugünkü başkent Bogota şehri kurulmuş ve Bogota bölgenin başkenti ilan edilmiştir. 1564 yılında

bölgeye ilk İspanyol valisi atanmıştır. 18. yüzyılın başında Ekvador, Panama, Venezuela ve Yeni Granada'yı da içine alan Kolombiya Valiliği kurulmuştur. Yaklaşık üç yüzyıl boyunca süren İspanyol hakimiyeti boyunca, bölgeye Afrika kolonilerinden köleler getirilmiş, Kolombiya'nın zengin kaynakları, özellikle kahve ve şekeri sömürülmüştür.

Bölgedeki İspanyol egemenliği 19. yüzyılın başlarına kadar sürerken, Napolyon'un İspanya'yı işgali ve ardından İspanya'nın zayıflaması, Güney Amerika kıtasında öteden beri var olan bağımsızlık mücadelesini daha da hızlandırmış ve nihayet ilk başarılar 1819 yılında Simon Bolivar öncülüğünde elde edilmiştir. Bugünkü Kolombiya, Venezuela, Panama, Guyana ve Brezilya'nın bir bölümünü oluşturan topraklar üzerinde Büyük Kolombiya Cumhuriyeti aynı yıl kurulmuş ve ilk devlet başkanı da Simon Bolivar olmuştur (Özdemir, 2006: 52). Ancak bu federal yapı, 1829 yılında Venezuela ve 1830 yılında ise Ekvador'un ayrılığı ile 1830'da dağılmıştır.

1903 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin yardımı ile Panama, Kolombiya'dan ayrılarak, bağımsızlığını ilan etmiştir. Aynı yıl Panama Kanalı'nın kullanım hakkını Amerika Birleşik Devletleri'ne devretmiştir. Bu durum, Amerika Birleşik Devletleri ile Kolombiya arasında yıllarca süren siyasi bir gerginliğe yol açmış ve 1921'de ABD'nin Kolombiya'ya 25 milyon dolarlık bir tazminat ödemesiyle gerginlik sona ermiştir. 1934 yılında Peru ile Amazon Havzası topraklarındaki hakimiyet ile ilgili anlaşmazlık nedeniyle savaş çıkmış ve Milletler Cemiyeti'nin girişimiyle söz konusu topraklar Kolombiya'ya bırakılmıştır.

1920'li yıllardan itibaren toprak sahipleri ile köylüler arasında zaman zaman çatışmalara varan gerginlikler yaşanmaya başlanmıştır. Toprak sahiplerinin köylüleri zor şartlarda çalıştırması ve yoksulluğun giderek artması ile beraber köylü hareketleri ortaya

çıkmış ve tüm ülkeye yayılmaya başlamıştır. 1930-1940 yılları arası köylü hareketi ve mücadelesi ile geçmiş ve sendikal hareketlerin de etkisi ile etki alanı artmış; bu hareketler ulusal düzeyde ve kurumsal çerçevede devam etmiştir. Hükümetler ise bu hareketlerin önüne geçebilmek adına köylüleri yerlerinden ederek zorla göçe zorlamıştır. Daha dağlık ve kırsal bölgelere göç ettirilen köylüler ise kendi topraklarını korumak adına örgütlenmişler ve İkinci Dünya Savaşı'nın da ortaya çıkması ile beraber ülke içinde baş gösteren gerilla hareketleri siyasallaşmıştır (Gedik, 2017: 54-57). 1960'lı yıllara kadar geçen çalkantılı süreç sonunda, Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetleri (FARC) kurulmuştur. FARC hareketi takip eden yıllarda etkisini artırmış, Ulusal Kurtuluş Ordusu (ELN) ve benzeri pek çok örgüte de ilham kaynağı olmuştur (Nordström, 2014: 2-3).

Ülkede 20. yüzyılın ortalarında başlayan siyasi gerilimler ve bunun sonucunda ortaya çıkan çatışma ortamı uzun yıllar devam etmiş ve Kolombiya'nın siyasi istikrarının önünde büyük bir engel oluşturmuştur. Liberal başkan adayı Jorge Eliecer Gaitan'ın 1948'de öldürülmesiyle alevlenen bu çatışmalar, tarihte "La Violencia/Şiddet olayları" olarak bilinmektedir (Kalınbacak, 2019: 41). Amerika Birleşik Devletleri tarafından aktif olarak desteklenen bu çatışmalar yıllarca devam etmiştir. Uzun yıllar devam eden çatışmalarda 200.000'den fazla insanın öldürüldüğü tahmin edilmektedir. Hükümet güçleri ve FARC arasında yıllarca süren müzakerelerin ardından 2016'da bir anlaşmaya varılmıştır. Ülkenin en büyük ikinci silahlı grubu olan Ulusal Kurtuluş Ordusu ile müzakereler halen sürmektedir.

4.3. Kolombiya ve Suç Coğrafyasını Yaratan Nedenler

Güney Amerika'nın en eski demokrasisine sahip ülkesi olmasına rağmen Kolombiya, yüz yılı aşan bir süre iç karışıklıklar ve çatışmalarla dolu dönemler geçirmiştir. Demokrasi geçmişini ekonomik olarak tam anlamıyla yansıtamayan

Kolombiya'nın suç coğrafyası ile ilişkisi de bu bakımdan son derece önemlidir. Ülkenin coğrafi yapısı, yer altı kaynaklarının yeterince kullanılamaması, etnik yapısında var olan çeşitlilik ve kurumlarda yaygınlaşan yolsuzluk bu durumun önemli etkenlerinden bazılarıdır. Çetin coğrafi şartlara sahip olması, emniyetli ve istikrarlı bir iş ve yaşam ortamının oluşmaması da Kolombiya'nın istikrarsızlığının nedenleri arasında gösterilmektedir. Ülke içinde yoksulluğu doğuran ve çatışmaları arttıran üç ana neden bulunmaktadır (Lavaux, 2006: 21). Bunlar:

- Kurumsallıktan ve zorlayıcı güçten yoksun bir devlet,
- Güvenilir olmayan ve istikrarsız sınır komşularının varlığı,
- Silahlı grupların kurulmasına ve korunmasına yardımcı olan coğrafya ve ekosistem.

Bu üç ana nedenin yanı sıra, suç coğrafyasına etki eden ve Kolombiya'ya özgü belli etmenler mevcuttur. Çalışmanın bu bölümünde bu etmenlere değinilerek, suç coğrafyası kavramının uyuşturucu maddeler hususunda Kolombiya'ya etkileri incelenecektir.

4.3.1. Coğrafi Yapı ve Ulaşım Olanaklarının Kısıtlılığı

Kolombiya'nın coğrafi yapısı ve komşu ülkeleri incelendiğinde, zorlu şartlara sahip olduğu görülmektedir. And Dağ Grubu, ülke içerisindeki en öne çıkan ve en bilindik coğrafi oluşum olup, halkın gündelik yaşamına etkisi yadsınamaz konumdadır. Bu dağ grubu ülkeyi pek çok bölgeye ayırarak bu bölgeleri birbirlerinden izole etmiştir. Bu ayrışma sonucunda, bölgeler arasında ekonomik ve sosyokültürel farklılıklar meydana gelmiştir. Ülkede, bu durumdan kaynaklanan pek çok istikrarsızlık olayı ve eylemler yaşanmıştır. Öncelikle ülke içerisinde var olması gereken bütünlük, arazi yapısından

dolayı tam olarak sağlanamamaktadır (Le Grand, 2003: 169). Coğrafi yapıdan kaynaklı olarak ülke içerisindeki siyasi yapı da çok parçalı hale gelmiştir. Fiziksel engeller nedeniyle, her bölge kendi teşkilatlanmasını yapmış ve merkezden ayrı bir düşünce yapısında kendini koruma içgüdüsü ile öncelikleri doğrultusunda hareket etmiştir. Arazilerin geniş olması, dağların dağılım şekli ve rakım farklılıkları gibi pek çok nedenden ötürü, iletişim ve ulaşım olanakları gelişememiştir. Bu durum, ülkede tek merkezden yönetim yerine çok merkezli bir yapının doğmasına neden olmuştur. Merkezi otoritenin ülke genelinde kontrolü tamamen ele geçirmesi çift partili dönemin başlangıcından günümüze kadar mümkün olmamıştır. La Violancia döneminde Bogota rejiminin ancak dar bir alanda kontrolü sağlayabilmiş olması bunun bir göstergesidir (Watson, 1990: 26).

Coğrafi olarak birbirlerinden izole edilmiş ve merkezi yapıdan uzak kalmış bölgelerde FARC benzeri örgütler kurulmuş ve rahatça yapılanarak faaliyetlerini sürdürmüştür. 1980'li yıllarda özellikle dağlık bölgelerdeki iletişim ve ulaşım olanaklarının yetersizliği nedeniyle uyuşturucu kartelleri feodal yapılar meydana getirmişlerdir. Arazinin dağlık ve ormanlık olması kaçaklara ve devlet ile sorunu olan kimselere otoritenin kontrolü dışına çıkma olanağı sağlamıştır. Devletin temel egemenlik hakkı olarak kabul edilen vergi toplama ve meşru güç kullanımı gibi pek çok faaliyet yerine getirilememiştir. Yerel alanda kontrolü elinde bulunduran bu yasa dışı örgütler, toplum üzerinde devletin sahip olması gereken güç kullanma hakkını kendilerinde görerek, daha da büyümüşler ve etraflarında yeni destekçiler bulmuşlardır. Coğrafi ve siyasi şartların bu halde olması ve vergi toplamamanın oldukça maliyetli bir duruma gelmesi, devleti özelleştirmeler yoluna itmiştir. Özellikle de vergi toplama işinin özelleştirilmesi, yerel baronların haksız kazançlarını daha da artırmasına ön ayak olmuş

ve bu durum suç coğrafyasının temel etmenlerinden biri haline gelmiştir (Thoumi, 2007: 139).

Ülke coğrafyasının yarattığı bir diğer dezavantaj ise uyuşturucu tarımının gelişmesine ortam sağlamasıdır. 1970'li yıllara gelindiğinde, Kolombiya'da koka ekimi görülmeye başlanmıştır. Koka ekimi, hükümetin kontrolü altında olmayan, merkezi otorite ile ihtilaf halinde olan ve kendisini ülkeden ayrılmış kabul eden sağ ve sol siyasi grupların hükmettiği alanlarda gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Elde edilen gelir, FARC ve ELN gibi bağımsızlık hareketlerinin yanı sıra isyancı grupları finanse etmek için de kullanılmıştır (Thoumi, 2007: 126).

Ulaşım ve iletişim olanaklarının 2000'li yıllara kadar oldukça kısıtlı ve hizmet maliyetlerinin yüksek olması, coğrafi olarak ortaya çıkan en önemli sorunlardan biri olarak gösterilmektedir. Ülkeyi tam ortadan kesen dağ silsileleri içerisine yol yapmak ve bölgeleri birbirine bağlamak oldukça maliyetlidir. Günümüzde bu sorunlar halen devam etmekte, ulaşım ve iletişim olanaklarında karşılaşılan bu sıkıntı kamu hizmetlerinin tüm bölgelere yeterli ve eşit oranda ulaştırılmasını engellemektedir (Rettberg, 2010: 355).

4.3.2. Ekonomik Sorunlar

Kolombiya 19. yüzyılın son dönemleri ile 20. yüzyılın başlarında bir tarım ülkesi olarak bilinmeye başlamıştır. 20. yüzyılın başlarında işgücünün %60'a yakını tarım sektöründe istihdam edilirken, bu oran köylerden kentlere göçün başlaması ile birlikte 1950'li yıllarda %55'e 1970'li yıllarda ise %30'lara kadar düşmüştür. Üretimde tarım ürünlerinin payı yüzyılın başında %60'lar civarında iken son yıllarda %25'lere kadar gerilemiştir. Ülkede yetiştiriciliği yapılan tarım ürünleri geniş bir ürün yelpazesine sahiptir. Yetiştirilen tarım ürünleri açısından muz, kahve ve şeker kamışı ön plandadır.

Ayrıca ülkede patates ve arpa gibi çeşitli tarım ürünleri de yetiştirilebilmektedir. Uluslararası kahve piyasasının önemli bir bölümü Kolombiya tarafından kontrol edilmektedir. 1920'li ve 1930'lu yıllarda kahve tüketiminin yaygınlaşması ile ülkedeki kahve üretimi iki katına çıkmış ve verimin artırılması amacıyla tarımda modern teknolojiler ve gübreleme sistemleri kullanılmaya başlanılmıştır (Rettberg, 2010: 114).

Kolombiya'nın ihracatında kahve, ham petrol, altın, muz, deri ve platin önemli yer tutmaktadır. Petrol, 1930'dan sonra önemli bir ihracat eşyası haline gelmiştir. Ekonominin döviz girdisi ağırlıklı olarak petrol ve kömür ihracatına dayalı olmakla birlikte çiçek, muz, madencilik ve hafif sanayi ürünleri de ihracat kalemleri arasındadır (Tablo 1). Ülkede petrol ve kömüre ek olarak başka değerli yeraltı kaynakları da bulunmaktadır. Kolombiya zengin platin, altın, gümüş, bakır, kömür, demir, tuz, nikel, fosfat, manganez, mika ve kuvars yataklarına sahiptir. Dünyanın en değerli zümrüt kaynakları da burada bulunmaktadır (Fernandez, 1999: 55).

Tüm bu yer altı kaynaklarına rağmen ülkede sanayileşme, hiçbir zaman istenilen düzeye gelememiştir. Ancak son yıllarda modern dokuma ve giyim sanayisi gibi başlıca sektörlerin yanı sıra kimyasal madde, ilaç ve ham madde sanayi gelişme göstermektedir. Ülke topraklarının büyük bir kısmının orman ile kaplı olması ve buralardan elde edilen ham maddeden kereste, kağıt ve kontrplak üretimi yapılması da ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır (Nordström, 2014: 3).

Tablo 1: Kolombiya'nın İhracatında Başlıca Ürünler (bin $)

Sıra	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		**39 496 225**	**31 045 676**	**40 488 600**	**100**
1	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	12 986 757	7 119 972	10 298 908	25,4
2	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	4 883 978	3 542 690	4 380 489	10,8
3	Kahve, kahve kabuk ve kapçıkları, içinde herhangi bir oranda kahve bulunup kahve yerine kullanılan ürünler	2 363 170	2 522 879	3 188 816	7,9
4	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	1 746 835	2 901 984	3132367	7,7
5	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	2 912 291	1 549 862	2 143 587	5,3
6	Buket yapmaya elverişli veya süs amacına uygun kesme çiçek ve çiçek tomurcukları	1 474 824	1 410 712	1 727 240	4,3
7	Taşkömürü, linyit ve turbdan elde edilen kok/sömikok, karni kömürü	784 331	623 161	1 271731	3,1
8	Muz (plantain dahil) (taze veya kurutulmuş)	934 277	990 338	1 017 343	2,5
9	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	394 960	362 120	559 593	1,4
10	Vinil klorür veya diğer halojenlenmiş olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	337 779	323 010	535 540	1,3
11	Ferro alyajlar	545 100	435 558	528 895	1,3
12	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	350 280	406 303	468 676	1,2
13	Haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok edici, sürgünleri önleyici, bitkilerin büyümesini düzenleyici ürünler	405 778	375 592	444 071	1,1
14	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	318326	322632	344 330	0,9
15	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	320 187	365 163	318 489	0,8

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, 2022

Ülkede baş gösteren önemli ekonomik sorunlardan bir tanesi de Bolivar'ın bağımsız Ekvator, Peru ve Bolivya sonrası devraldığı yüksek miktarda dış borç mirasıdır. Yoksulluk ve istikrarsızlığın da önemli nedenlerinden biri olarak kabul edilen dış borçlar, ülkelerin nüfuslarıyla orantılı olarak bölüştürülmüştür. En yüksek nüfusa sahip ülke konumundaki Kolombiya dış borçtan en fazla etkilenen ülke olmuştur. Kolombiya yaklaşık 100 yıl boyunca kendi payına düşen borçları ödemiş, bu durum ülkenin ekonomik olarak yeterince güçlenememesine neden olmuştur. Tüm bunlara ek olarak yaşanan iç çatışmalar nedeniyle, bütçeden hizmet ve yatırımlara ayrılması gereken pay genellikle güvenlik harcamalarına ayrılmak zorunda kalmıştır (Delaplane, 2005: 35).

Ülkede yoksullukla beraber bir diğer ekonomik sorun da gelir dağılımındaki eşitsizliktir. 20. yüzyıl boyunca, Kolombiya toplumu birçok dramatik değişikliğe tanık olmuştur. Kolombiya'daki temel değişiklikler küreselleşme, teknolojik değişim, şehir merkezlerine göç ve uyuşturucu ekonomisinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenlerle azalan işgücü, pahalı teknoloji ve değişen talepler ülkenin geleneksel tarım sistemini rekabetçilikten uzaklaştırmıştır (Richani, 2005: 118). Ülke, dünya elmas üretiminin %50'sini, kayıt dışı ticaretle birlikte %60'ını karşılarken; yüksek gelirlere rağmen en fakir yerler, değerli taşların ve minerallerin çıkartıldığı bölgelerdir. Sağlanan kazanç toplumda eşit olarak dağıtılmak yerine, özel silahlı orduya sahip birkaç savaş ağasının elinde toplanmıştır. Gelir dağılımında eşitsizlik, gerçek yatırımlar yerine spekülâsyonlara dayalı kazanç elde etme, sermaye buharlaşması ve zengin kesimde yaşanan israfa kaçan tüketim harcamaları ülke ekonomisini olumsuz etkilemektedir. Devletin yetersizliği, toplumu her düzeyde silahlı politikaları kabul etmeye zorlamaktadır. Dolayısıyla gelirdeki artışa rağmen şiddet olaylarında ve iç savaşta bir yavaşlama sağlanamamıştır (Angrist ve Kugler, 2008:210).

4.3.3. Güvenlik Kuvvetlerinin Yetersizliği

Bağımsızlığın kazanılmasından sonraki süreç Kolombiya için oldukça sıkıntılı olmuştur. Ülke genel olarak muhafazakarlar ve liberaller arasındaki çekişmelere sahne olmuş ve ortaya çıkan siyasi rekabet iç savaşa kadar varmıştır. Çatışma ortamının bu denli belirginleşmesi ve hem ordunun hem de güvenlik kuvvetlerinin siyasallaşması, ülkede güvenliğin azalmasına neden olmuştur. Ordu, polis ve bunlara bağlı olan para-militer unsurlar ile gerillalar, toprak ağaları ve bu ağalara bağlı öz savunma güçleri arasında durmaksızın süren bir çatışma ortamı yaşanmıştır. Zamanla uyuşturucu kartellerinin de denkleme dahil olması ile çatışmaların tarafları artmış ve boyutu değişmiştir. Karteller hem silahlı kuvvetler ile hem de toprak ağaları ile çatışma halinde bulunmuştur. Devlet zaman zaman kartellerin giriştiği çatışmalara sessiz ve tarafsız kalarak bunlara karışmamıştır. Devletin kontrolü dışında gelişen bu çatışma ortamı, uluslararası terörizme karşı alınan tedbirler kapsamında uyuşturucu kartellerinin hedef alınmasıyla birlikte, Kolombiya iç siyasetini uluslararası müdahalelere açık bir konuma getirmiştir (Richani, 1997: 63).

İç savaş döneminin uzun süre devam etmesinin öne çıkan bazı sebepleri vardır. Siyasi, sosyal ve etnik gruplar arasında devam etmekte olan çatışmaları engelleyecek ve tarafları uzlaştıracak kurum ve kuruluşların başarısız olması ve çatışma ortamının muhalif önderlerin çıkarlarına hizmet etmesi bu sebepler arasında gösterilmektedir. Tarafların güçlerinin dengeli ve birbirlerine yakın olması, dolayısıyla taraflardan birinin diğeri üzerinde hakimiyet kurabilecek pozisyonda olmaması da çatışma ortamının süreklilik arz etmesinin nedenleri arasında gösterilmektedir (Chomsky, 2007: 90).

Yasa dışı uyuşturucu üretimi ve uyuşturucu madde kaçakçılığı, güvenlik kuvvetlerinin yetersizliğine örnek verilebilecek başlıca alanlardandır. Organize suç örgütlerinin en önemli gelir kaynaklarından birisi uyuşturucu madde ticaretidir. Bu yasa dışı ticaret, Kolombiya'da yer alan kartellerin güçlenmesine ve güvenlik güçlerine karşı gelebilecek güce erişmesine neden olmuştur. Silahlı kuvvetler eğitim yetersizliği ve yolsuzluğa bulaşmış olmak gibi pek çok nedenden ötürü devlet egemenliğini tesis etmekte yetersiz kalmıştır. Özellikle de ordu oldukça zayıflamış ve ülke yönetimi ile ilgili konularda etkisiz kalmıştır. Ülke sınırlarının tam anlamıyla korunamaması ve ordunun bu süreçte ulusal çıkarlardan daha çok kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmesi, ülkede güvenliğin tam olarak tesis edilememesine neden olmuştur (Briscoe, 2011: 2).

4.3.4. Eğitim Olanaklarında Yaşanan Adaletsizlik

Günümüzde Kolombiya'da 15 yaş üzeri nüfustan iki milyon yüz elli bin kişi okuryazar değildir ve devletin bu konuyu önceleyen bir politikası yoktur. Nüfusun bir kısmının eğitimsiz kalmasının temel nedeni yoksulluktur. Genellikle yoksul bölgelerde yaşayan ailelerin tüm bireyleri okuma yazma bilmemekte, aile içinde yalnızca bir ya da iki kişi okuma yazma öğrenmektedir. Bunun yanında artan eğitim oranına rağmen Kolombiya, kendi içinde paradokslar da barındırmaktadır. Bir zamanlar Lâtin Amerika'nın Atina'sı olarak bilinen Bogota'da bugün halkın 1/3'ü okuma yazma bilmemektedir (Small, 2012: 2).

Eğitim olanakları, tıpkı diğer kaynaklar gibi coğrafi yapının da etkisiyle toplum genelinde eşit olarak dağıtılamamıştır. Yurt içinde belli zamanlarda göç eden gruplar ağırlıklı olarak Afro-Kolombiyalılar ve Hint kökenlilerdir ve genellikle çalışmak için bölgeler arasında göç etmektedirler. Her göç, yeni bir coğrafya ve değişik bir kültürü

beraberinde getirdiğinden yukarıda bahsedilen bu iki gruba mensup gençlerin eğitim almaları neredeyse imkansız hale gelmektedir. Doğal olarak bu kişilerin eğitim seviyesi oldukça düşük kalmakta, bu kişiler toplumun diğer bireylerine nazaran daha düşük eğitime sahip olmakta ve standartların altında mesleklerde çalışarak hayatlarını sürdürmektedir. Büyük oranda kayıt dışı yahut yasa dışı istihdam edilen söz konusu gruplar, özellikle kartel liderleri ve toprak ağaları tarafından sıkça kullanılmaktadır. Bu kişiler, çalışmak için bulundukları arazilerde yaşamakta ve bunların %95'i kayıt dışı sektörde çalışmaktadırlar (Thoumi, 2007: 136).

Ülkede on yıllardır süren istikrarsızlık ve iç savaş sürecinde ülkenin önemli aydınları öldürülmüş ya da yurt dışına çıkmak zorunda kalmıştır. 1990'lardan bu yana 2,5 milyon insan evlerini ve topraklarını terk ederek ülke içinde mülteci durumuna düşmüştür. Yaklaşık 1,1 milyon eğitimli ve üst-orta sınıf tabir edilebilecek kişi ABD, Avrupa ve diğer Güney Amerika ülkelerine göç etmiştir. Ülkede kalan ve çoğunluğu etraflarında cereyan eden siyasi gelişmeleri anlama yeteneğinden yoksun nüfus, işverenlerinin ve seçkinlerin yönlendirmeleri ile siyasi seçimler yapmışlardır (Ahumada ve Andrews, 1998: 463).

Kolombiya'da eğitimin yeterli düzeye ulaşamaması, çoğu zaman belli kesimler tarafından bilinçli biçimde desteklenmekte ve eğitimli insanlara yaptırılamayacak pek çok iş bu insanlara düşük ücretlere yaptırılmaktadır. Kartellerin ve toprak sahiplerinin eğitim alanında bu durumu desteklemeleri şüphesiz ki şaşırtıcı olmayacaktır. Eğitim olanaklarını iyileştiremeyen ve bu alanda yetersiz kalan devlet, bu sisteme dolaylı olarak da olsa katkı sağlamaktadır (Cree ve ark., 2012: 4).

4.3.5. Sosyo-Kültürel Yapı ve Toplumsal Değerler

Kolombiya'nın sosyo-kültürel yapısı ve toplumsal değerleri komşu ülkelere nazaran daha sabittir. Kolombiya, özellikle iç karışıklıklar ve siyasi nedenlerden ötürü oldukça fazla göç veren bir ülke konumunda olup yaklaşık 3,3 milyon Kolombiyalı yurtdışında yaşamaktadır (Shelley, 2022: 245).

İnanç özgürlüğü, Kolombiya Anayasasında garantiye alınmıştır. Kolombiya'da din bakımından yasal bir belge bulundurma zorunluluğu bulunmamaktadır. Resmi olmayan kayıtlara göre %91'lik oranla nüfusun büyük çoğunluğu Katolik Hristiyan'dır. Bu grubu %4 ile Protestanlar ve %3 ile Yahudiler takip etmektedir. Geri kalan %2'lik kısım ise diğer dini gruplara mensuptur. Ülke içerisinde kilise ve dini gruplar, muhafazakar yönetimlerin iktidarda olduğu süreçte politikada daha aktif rol almışlardır. Dini geleneklerin derin bir geçmişe sahip olması ve güçlü bir sınıf ayrımcılığını ortaya çıkarması, devletin ulusal kazanımlar üzerinde hâkimiyet kurma çabasında olduğu toplumlarda dışlanan kesimin şiddeti tek çıkış yolu olarak görmesine yol açabilmektedir. Kolombiya bu duruma örnek olarak gösterilebilecek ülkelerden birisi olup illegal faaliyetlerin fazlalığı ve sosyal kontrol mekanizmasının zayıflaması gibi nedenler, kamu kaynaklarının verimsiz kullanılması sonucunu doğurmaktadır. Ülkede yaşanan kutuplaşmanın temel nedeni de özünde bu kamusal kaynaklardan yararlanma mücadelesidir (Shelley, 2022: 42-43).

4.3.6. Kayıt Dışı Ekonomi

Kolombiya'da merkezi otoritenin tam olarak tesis edilememesi nedeni ile kayıt dışı ekonomi en önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Hükümetlerin yaptığı çoğu uygulama, istikrarı sağlamaktan çok yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Özellikle döviz girişlerine gümrük kısıtlaması getirilmesi, dövizin karaborsa olmasına ve yasa dışı piyasada yerel piyasadan çok daha yüksek bedeller ile el değiştirmesine neden olmuştur. Benzer bir uygulama olan kahve ihracatına kota getirilmesiyle ve eş zamanlı olarak gümrük tarifeleri uygulanması, komşu ülkelerden gelen talebin artması ile birleşince kahve ve et gibi ürünlerin yasa dışı yollardan ülke dışına çıkmasına yol açılmıştır. Bu gelişmeler ise kayıt dışı ekonominin artmasına neden olmuştur. Yasa dışı piyasadaki büyümeler, Kolombiya'ya kaçak mal sokan karmaşık ve büyük bir sahtecilik piyasası oluşturarak para aklama sektörünü büyütmüştür (Steinberg, 2000: 260).

Uyuşturucu sektörünün varlığı bile başlı başına kayıt dışı ekonomi yaratırken, sektör 1970'lerden itibaren durmaksızın büyüyerek kayıt dışı ekonominin temelini oluşturmuştur. Kendilerine çok güçlü ağlar ve karmaşık sevkiyat hatları oluşturmuş olan uyuşturucu kartelleri ülkedeki otorite boşluğundan da faydalanarak kayıt dışı ekonomiyi yönetir duruma gelmişlerdir. 1970'li ve 1980'li yıllarda ise yasa dışı sektörün büyüklüğü seçimleri finanse edebilecek konuma gelmiştir. 1982 seçiminde bunun ilk örneği görülmüştür. 1986 ve 1990 cumhurbaşkanlığı ve meclis seçimlerinde aktif olarak uyuşturucu kaynaklı fonlar kullanılmıştır (Thoumi, 2002: 112). Sektör içinde yer alan baronlar kendi yasama dokunulmazlıklarını elde edebilmek adına aday olmuş veya kendileri aday olamasa bile yürüttükleri lobicilik faaliyetleri ile kendilerine yakın olarak gördükleri adayların kazanmaları için destekte bulunmuşlardır (Holmes, 2006: 161).

Uyuşturucu ekonomisi ayrılıkçı gruplara ve terör örgütlerine finansal kaynak sağlayarak istikrarsızlık yaratmaktadır. Devrimci bir grup veya hükümet, Kolombiya'da kokain ve afyon satışından elde edilen geliri bir ordu kurmak için kullanabilir (Thoumi, 1987: 50). 1970'lerde Kolombiya'daki nispeten düşük kokain üretimine rağmen, Medellin ve Cali kartelleri Andean bölgesindeki tüm kokain üretimini kontrolleri altına almış ve

yıllık geliri 4 milyar dolara ulaşan ve emirlerinde özel silahlı grupları olan bir sektöre hakim olmuşlardır. Karteller tehdit, şantaj ve rüşvet yoluyla Kolombiya'nın hukuki ve siyasi sistemini baltalamışlardır. ABD'de yasadışı kokain üretiminin ve trafiğinin önüne geçilmesi amacıyla başlatılan Medellin ve Cali kartellerinin zayıflatılmasına yönelik politikalar, zaman içerisinde FARC'ı bu sektörde ön plana çıkarmıştır. Alınan tedbirlerin etkisiyle ön görülemeyen şekilde koka ekimi zamanla Peru'dan Kolombiya'ya kaymış ve FARC sektörü vergiye bağlayarak gelirlerini artırmıştır. FARC, ele geçirdiği bölgelerde başlangıçta uyuşturucu ekimi ve kullanımına karşı çıkmış, ancak zamanla bu gerçekle yüzleşmek zorunda kalmış, sonraki dönemlerde ise yüksek getirili bu yasa dışı ticaretten kazanç sağlamaya bağlamıştır. (Guizado ve Restrepo, 2000: 151). Böylelikle, Kolombiya'nın yaklaşık %40'ında söz sahibi olan FARC'ın başarısı, herhangi bir sponsor desteği olmaksızın kendi finans kaynaklarıyla idame ettirilmiş, tüm mali kaynaklarıyla birlikte FARC'ın finansmanı 1980 sonrası esas olarak kokain ticaretine dayanmıştır. Örgüt mali, askeri ve politik olarak özerk bir görünüm sergilerken, kendi kontrolü altında yetiştirilen koka bitkisinin üretiminden vergi toplamakta, örgüt üyelerine ödeme yapmakta ve silah sağlamaktadır. Bu noktada FARC'ın siyasi ve askeri gündemlerini bir kenara bırakarak bu yasadışı ticaretten elde ettiği kârını artırma eğiliminde olduğu görülmektedir (Peceny ve Duman, 2006: 101).

Kayıt dışı ekonominin bir diğer unsuru ise ülkenin sahip olduğu doğal kaynaklardır. Ülke içinde var olan zengin doğal kaynaklar aynı zamanda istikrarsızlığın da nedenleri arasında yer almıştır. Özellikle 1990'lı yıllarda doğal kaynakların fazla olduğu yerlerde ortaya çıkan organize suç örgütleri ve karteller, bu kaynakları ülke ekonomisine katkı sağlamasından ziyade kendi ekonomik durumlarını iyileştirmek ve faaliyetlerinin finanse etmek için kullanmışlardır. Bölgede petrol, altın, kobalt, koka, elmas ve zümrüt gibi yağmalanabilecek ne kadar çok kaynak varsa hükümete karşı o

kadar çok başkaldırı gerçekleşmiştir. Beklenen kazancın karşı karşıya kalınacak riske değer bulunduğu her ortamda bu risk alınmıştır (Richani, 2005: 114). Elmas ve değerli taşların yasa dışı ticareti, ülkede iç çatışmaları finanse etmekte ve şiddeti körüklemektedir. FARC ve AUC yıkıcı eylemlerinin ve askeri faaliyetlerinin bir kısmının finansmanını da altın ve elmas istismarından elde etmektedir. Bunlara ek olarak, bu madenlerin yasadışı işleticiliklerini yapan kartellerin korumasını yapmak üzere madenlerin yoğunlaştığı bölgelerde pek çok irili ufaklı silâhlı grup türemiştir.

4.3.7. Yolsuzluklar

Kolombiya'nın suç coğrafyasına etki eden diğer bir etmen yolsuzluk olup yolsuzluk en üst siyasi kurumlardan en alt seviyedeki bürokratlara kadar her kademede oldukça yaygındır. Bu durum, uzun yıllarca ülke içinde normal bir olgu olarak kabul görmüştür. Kolombiya'nın istikrarsızlaşmasında önemli etkisi olan çatışma ve güç mücadelesinin bir ayağını da yolsuzluklar oluşturmaktadır. Yargının ve yürütmenin yolsuzluğa bulaşmış olması, demokrasinin altını oymakta ve kartellerin daha rahat hareket etmesini sağlamaktadır. Ülke içinde var olan politik açmaz ve hukuk düzeninin yeterince tesis edilememesi siyasi gücü elinde bulunduran ve diğer çıkar gruplarına karşı kendisini koruyabilen, memnun oldukları mevcut konumlarının devamını amaçlayan güçlerin işine gelmektedir. Bu gruplar, kendilerine sağlanan imtiyazla, en başta kendi çıkarları için siyasî çatışma ortamı yaratmaktadır (Thoumi, 1992: 50).

Hukukun devre dışı bırakılması hem yolsuzluk yapan bürokratların hem de suça bulaşmış ve bu konuda kendilerini kurtarmaya çalışan kartellerin işine gelmektedir. Hesap verme mekanizmasının ortadan kalkması ile birlikte çok geçmeden kamuda ve özel sektörde yolsuzluklar hızla artmıştır. Bu gelişmelerden daha vahimi ise bürokrasinin bir

bölümünün yolsuzlukların farkında olmasına ve bu durumdan rahatsızlık duymalarına rağmen hiçbir müdahalede bulunamamasıdır. Bu durum, halkın nezdinde devletin meşruiyetini sorgulatmış ve süreç içerisinde pek çok insanın kartellerden yana tavır almasına neden olmuştur. Yaşamın hemen her alanına tesir etmiş olan yolsuzluk, zayıf adalet sistemi, hukuk düzeninin düzenli biçimde istismar edilmesi, uyuşturucu endüstrisi ve iç çatışmalar ülkede demokrasi ve istikrarı olumsuz etkilemektedir (Gilbert, 2014: 10).

Kolombiya'daki modern yolsuzluk modeli, büyük ölçüde politikacılar ve memurlar ile müteahhitler ve şirketler arasındaki ticari ilişkilere dayanmaktadır. 2006 yılında yapılan bir ankette, ankete katılan firmaların %84,4'ü ihale açamamaktan şikayet etmiş, rekabetin ortadan kalktığını, bunun yalnızca belli bazı firmalar için büyük fayda ve haksız kazanç sağladığını vurgulamışlardır. Katılımcıların %31,7'si kamu görevlilerinin rüşvet istediğini, %16,7'si rüşvet veren şirketlere imtiyaz verildiğini ve %28,4'ü para ve hediye isteyen kamu görevlilerinin mağduru olduklarını bildirmişlerdir. Dönemin Devlet Başkanı Santos 2012 yılında, yolsuzlukla mücadele ettiğini belirterek sorunun ulaştığı boyutları kabul etmiş, iktidardayken bu konuda kısmen de olsa başarılı olduğunu açıklamıştır (Gilbert, 2014: 10).

4.3.8. İç Çatışma Ortamı

Kolombiya'da ortaya çıkan başkaldırı girişimleri ve ayaklanma hareketleri, genel olarak kitleleri peşinden sürüklemiş olan liberal-muhafazakar çekişmesinden kaynaklanmaktadır. Bu çekişme, geçmişten günümüzde değin süregelen şiddet olayları ile yakından ilgilidir. Ülke içerisinde yaşanan şiddet, diğer ülkelerde görülen şiddet hareketlerinden farklı olarak paramiliter gruplar, iş birlikçiler, çiftçiler ve yerel halk, uyuşturucu kartelleri ve silahlı kuvvetler gibi farklı gruplar arasında yaşanmaktadır. Her

grubun kendi çıkarları doğrultusunda öncelikleri ve gündemleri olup taraflar arasında yaşanan bu çatışma ortamı ve karmaşık ilişkiler ağı Kolombiya'nın istikrarsızlığına katkı sağlamaktadır. Öte yandan farklı sayıda çıkar çevresi ve grup olmasına rağmen, bu grupların geleneksel iki kutuplu yapı tarafında toplandıkları da bir gerçektir (Bedirhanoğlu, 2006: 173).

Ülkede yaşanan çatışmaların çoğu ekonomik kökenlidir. Kolombiya'da özellikle La Violancia'dan sonra çıkan çatışmaların nedeni, kahve arazilerinin mülkiyeti konusundaki anlaşmazlıklardır. Kahve, ülke ekonomisinin hayati girdilerinden biridir ve kahve tarımı ile ticaretinden elde edilen gelire sahip olan grup rakiplerine üstünlük sağlar. Kahve üreten bölgelerdeki silahlı çatışmaların temel nedeni, uluslararası kahve anlaşmalarının sona ermesinden sonra kahve pazarındaki gelirlerden kendilerine fırsat arayan ve paylarını artırmak isteyen silahlı gruplar ve bunların üretim alanlarını kontrol etme amacıyla gerçekleştirdiği faaliyetlerdir. (Duran, 2008: 8-11).

Ülkede daha çok muhafazakarların desteklediği merkeziyetçi yapı ile toprak sahipleri ve kartellerin desteklediği federal düşünce ana çatışma ekseni olmaktadır. Liberallerin daha özgürlükçü ve federatif bir yapıyı savunması, birçok örgüt için kendi hakimiyet alanlarında daha rahat hareket etme imkanı sağlamaktadır. Fidye, adam kaçırma, arazileri yağmalama gibi eylemlere karşı kendilerini korumak zorunda kalan büyük toprak sahipleri ve elitler kendi koruma silahlı gruplarını kurmuşlardır. Ölüm mangaları da bu kapsamda ortaya çıkan gruplardır. Bazı insan hakkı örgütlerine göre bu örgütler ordunun desteğiyle eylemlerini gerçekleştirmektedir. Bu durum ise iç çatışma ortamının sona ermesini engellemekte ve bu çatışmaların kısır bir döngü içerisinde devam etmesine yol açmaktadır. Bu durum, Kolombiya'da var olan istikrarsızlığın ve merkezi

yapının yeterince güçlü olmamasının temel nedenlerinde arasında gösterilmektir (Watson, 1990-1991: 27).

4.4. Kolombiya ve Uyuşturucu Ticareti

Tarihsel olarak, Kolombiya'da uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti, kaçakçılık ve şiddetin bir bileşimi olmuştur. 1920 ile 1940 yılları arasında Kolombiya'da uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığı, diğer Latin Amerika ülkelerinde olduğu gibi, ülkeye uyuşturucu getiren ve bunlardan kazanç sağlayan geleneksel kaçakçılık ağlarını içeriyordu. 1940'ların sonlarından 1950'lere kadar, And ülkeleri yasadışı uyuşturucu ve uyarıcıların ihracatçısı haline gelmiştir. ABD pazarına coğrafi yakınlık ve koka yapraklarının kolaylıkla yetiştirilebilmesi gibi nedenler bu ülkelerin uyuşturucu ticareti büyüklüğünü hızla artmıştır (Guizado ve Restrepo, 2000: 9). 1970'lerin başında 10-20 kg olan kokain ihracatı, 1980'lerde ilk kez tonlu değerlere ulaşmıştır (Guizado ve Restrepo, 2000: 8). Kolombiya'da kokain ticaretine ilişkin güncel veriler incelendiğinde; küresel üretimi bölgesel olarak yoğunlaşan ve kontrolü elinde bulunduran gruplara çok para kazandıran en önemli maddelerden olan kokainin 2020 yılı üretim verilerine bakıldığında, Kolombiya'nın lider ülke olduğu görülmektedir. Dünyadaki kokain üretiminin neredeyse tamamını karşılayan koka yaprağının anavatanı Kolombiya, Peru ve Bolivya'dır (Şekil 2).

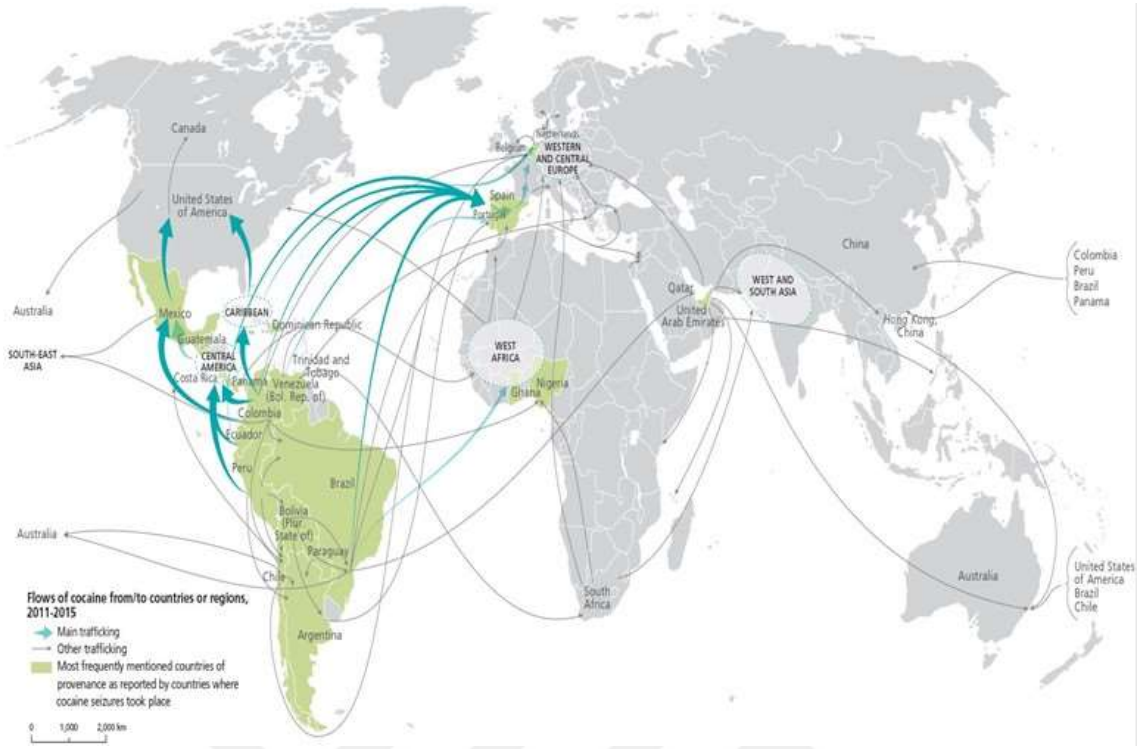
Şekil 2: Latin Amerika'da Kokain Üretim Bölgeleri

Kaynak: World Drug Report, 2022, UNODC

Kolombiya, Peru ve Bolivya küresel koka üretiminin tamamını gerçekleştirmektedirler. Kokainin küresel çapta 2 büyük tüketici pazarı bulunmaktadır. Bunlar; Kuzey Amerika ve özellikle Batı Avrupa olmak üzere Avrupa'dır. Batı Afrika, Güney Afrika, Avusturalya, Batı ve Güney Asya ise daha küçük tüketici pazarlarıdır (Şekil 3).

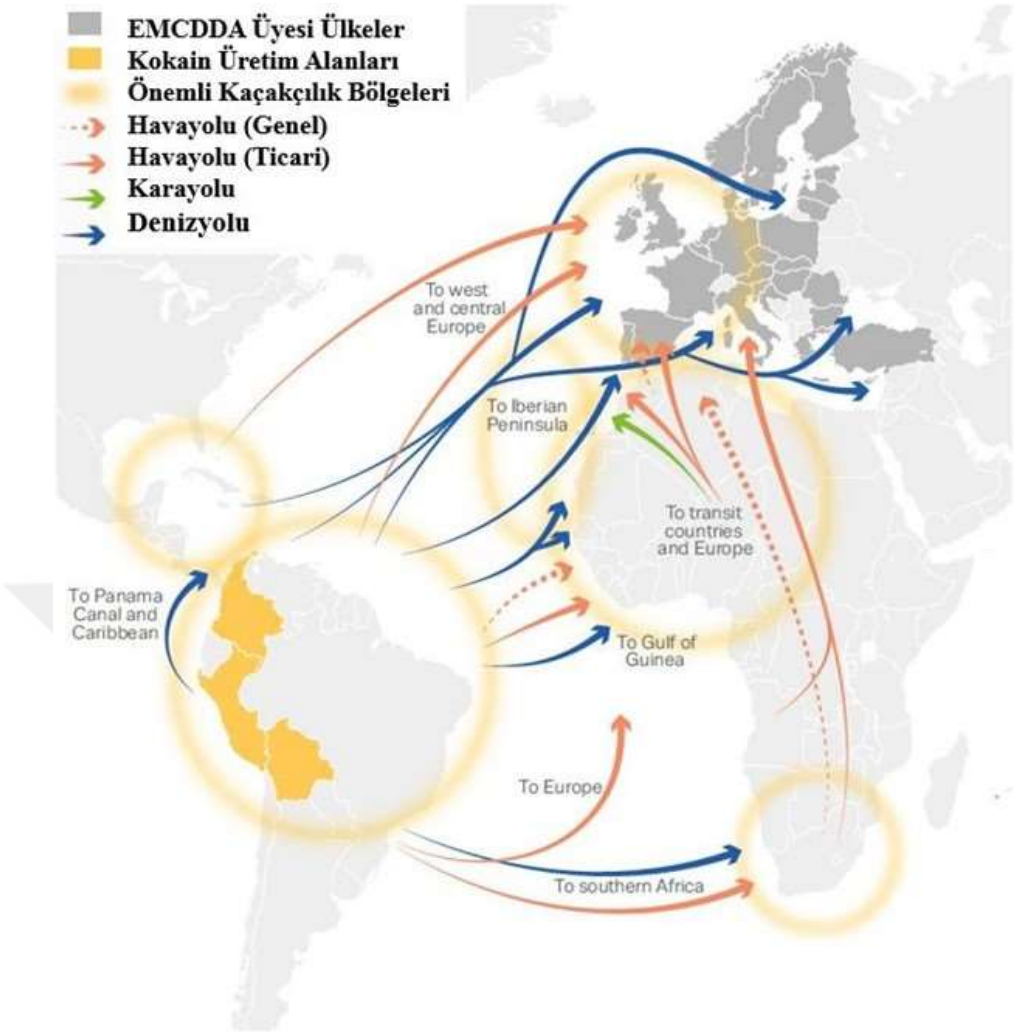
Şekil 3: Dünya Üzerinde Kokain Kaçakçılık Rotaları

Kaynak: World Drug Report, 2022, UNODC

Kokain, Güney Amerika'dan Avrupa'ya Atlantik üzerinden hava ve özellikle denizyolu aracılığı ile taşınmaktadır (Şekil 4). Bu bölgeden kalkan Arjantin, Brezilya, Kolombiya, Ekvador, Meksika, Peru ve Venezuela çıkışlı gemilerin/konteynerlerin İspanya, Portekiz, Hollanda ve Belçika, Almanya, Fransa ve İngiltere limanlarına giriş yapmasının ardından kokain Avrupa'ya yayılmaktadır. Denizyoluyla tek seferde yüksek miktarda kokain kaçakçılığı girişimlerinin yanında, havayolu kuryeleri ve posta-kargo taşımacılığı da kullanılan yöntemler arasında yer almaktadır.

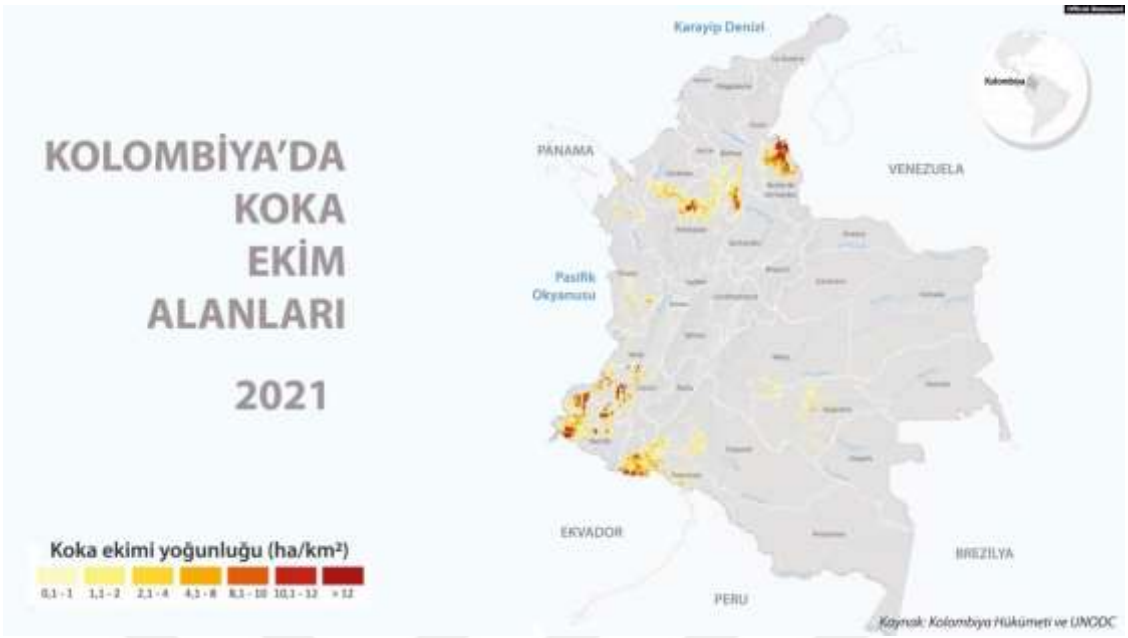
Şekil 4: Avrupa'da Kokain Kaçakçılık Rotaları

Kaynak: EUROPOL, 2016. European Drug Markets Report

2022 yılında Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) ve Kolombiya İçişleri Bakanlığı tarafından ortaklaşa hazırlanan rapora göre, koka yetiştirme alanlarının, denetimin kısıtlı olduğu ormanlık ve dağlık alanların bulunduğu Venezuela ve Ekvador sınır bölgelerinde ve gemiyle nakliye imkanı sunan Pasifik Okyanusu'na kıyısı olan eyaletlerde yoğunlaştığı ortaya konulmaktadır. Aynı raporda koka ekimi yapılan alanlarda yoksulluk oranlarının yüksek olduğu ve pandemi ile daha da yoksullaşan kesimlerde üretimin arttığına dikkat çekilmiştir. Raporda, Kolombiya'daki saf kokain üretim kapasitesinin 2022 yılında 1.400 tona çıktığı ortaya koyulmaktadır (Voice Of America -VOA, 2022).

Şekil 5: Kolombiya'da Koka Ekim Alanları

Kaynak: VOA, 2022

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi 2022 raporuna göre; 2020 yılında küresel üretim 234.200 hektarlık alanda gerçekleşmiştir (Tablo 2). Bu değer bir önceki yıl ile aynı değere sahiptir. Bir önceki yıla göre ekim alanlarında Kolombiya'da %5 azalış, Peru'da %3 artış ve Bolivya'da %13 artış meydana gelmiştir. Bu alanların; %61'ini Kolombiya (143.000 hektar), %26'sını Peru (61.800 hektar) ve %13'ünü Bolivya (29.400 hektar) oluşturmaktadır (UNODC, 2022).

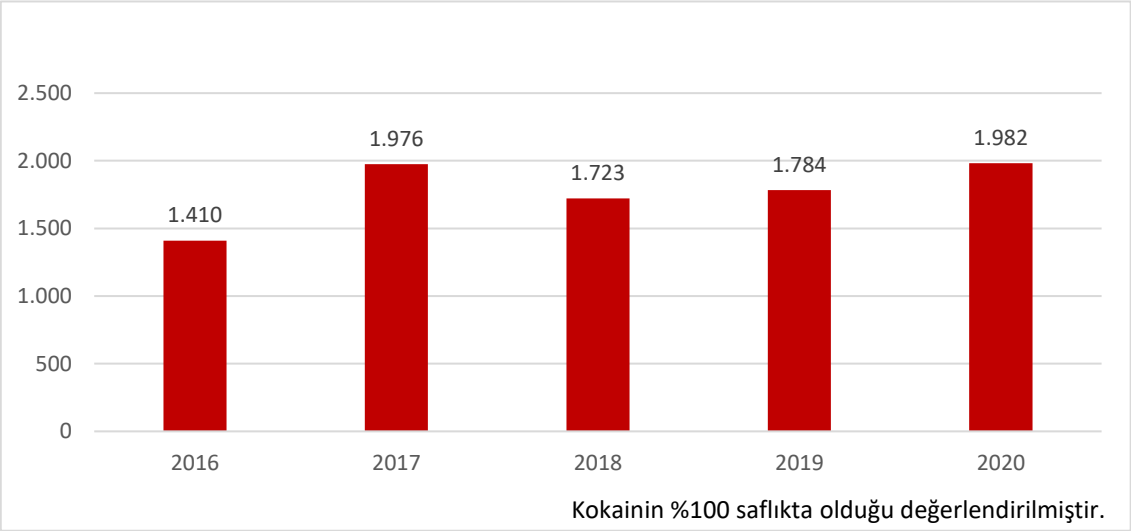
Tablo 2: Latin Amerika Ülkelerinde Kokain Üretim Alanı Büyüklüğü

	2016		**2017**		**2018**		**2019**		**2020**	
Ülkeler	**Hektar**	**%**	**Hektar**	**%**	**Hektar**	**%**	**Hektar**	**%**	**Hektar**	**%**
Kolombiya	146.000	69	170.600	70	169.000	69	154.000	66	143.000	61
Peru	43.900	21	49.900	20	49.900	21	54.700	23	61.800	26
Bolivya	23.100	10	24.500	10	24.500	10	25.500	11	29.400	13
Toplam	213.000	100	245.000	100	243.400	100	234.200	100	234.200	100

Kaynak: World Drug Report, 2022, UNODC

2016'dan 2020'ye kadar olan küresel kokain üretimine bakıldığında üretim miktarlarındaki artış göze çarpmaktadır (Tablo 2). UNODC Raporuna göre, 2020 yılında Kolombiya 1.128 ton kokain üreterek, dünyadaki üretimin yaklaşık %60'ını gerçekleştirmiştir (Tablo 3).

Tablo 3: Küresel Kokain Üretim Miktarı (Ton)

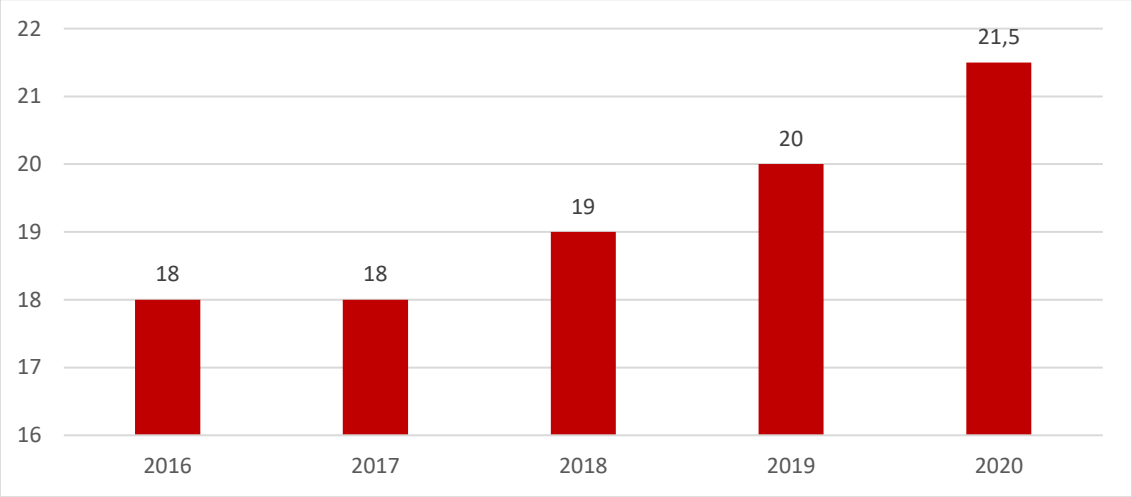

Kaynak: World Drug Report, 2022, UNODC

Haziran 2022'de UNODC'nin yayınladığı ve Eylül 2022'de ise INTERPOL'ün yayınladığı raporlara göre küresel uyuşturucu pazarının büyüklüğünün 426 ile 652 milyar dolar arasında bir düzeye ulaştığı gösterilmiştir. Küresel uyuşturucu pazarının 183 ile 287 milyar dolar arasında olduğu öngörülen bölümünü hint keneviri (esrar, marihuana), 94 ile 143 milyar dolar arasında olduğu öngörülen bölümünü kokain, 75 ile132 milyar dolar arasında olduğu öngörülen bölümünü opiatlar (opium alkaloidleri olarak morfin ve eroin) ve 74 ile 90 milyar dolar arasında olduğu öngörülen ATS (Amphetamine Type Stimulants) olarak geçen, taş (crack) olarak da adlandırılan sentetik uyuşturucular (extacy) oluşturmaktadır (Alkin, 2022).

Küresel uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti arz ve talep dengesi içinde devam etmektedir. Bu nedenle talep oluşturan tüketici sayısının ortaya çıkarılması önemlidir. Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullananların sayısı kesin olarak tespit edilememekle birlikte her geçen yıl artan arz, artan talebin en önemli kanıtıdır. Dünyada kokain kullanan kişi sayısı incelendiğinde, 2016 yılında 18 milyon olan kişi sayısının, yıllar içinde artarak 2020 yılında 21,5 milyona ulaştığı görülmektedir (Tablo 4). Bu sayı, dünya toplam nüfusunun %0,3'üne tekabül etmektedir.

Tablo 4: Küresel Kokain Kullanıcı Sayısı (Milyon)

Kaynak: World Drug Report, 2018-2022, UNODC

Yukarıda belirtilen tüm veriler incelendiğinde, koka ekim alanlarında çok değişiklik olmamasına karşın, üretilen kokain miktarı ve kokain kullanan kişi sayısının en yüksek değerlerine ulaştığı görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Suç coğrafyası kavramının ele alındığı bu çalışmada belirtildiği üzere suç mekânsaldır. Suçun açıklanmasında pek çok varsayımda bulunulurken, çoğu kısa süre içinde geçerliliğini yitirmiş ya da ciddi biçimde eleştirilmiştir. Bununla birlikte sabit olan tek şey, dünyadaki bazı ülkelerin neden belirli suç türlerinde diğerlerinden daha fazla öne çıktığı veya bazı bölgelerin, eyaletlerin, illerin, ilçelerin, şehirlerin, köylerin, toplulukların ve hatta caddelerin veya sokakların diğerlerine kıyasla suç oranlarında ya da suçlu sayılarında "en fazla" veya "en az"lara sahip olduğu gerçeğidir.

Bu çalışmanın amacı Kolombiya'nın uyuşturucu ticaretindeki rolünü coğrafi faktörler açısından ele almaktır. Çalışmada coğrafi konumun uyuşturucu üretimi ve ticareti ile ilişkisi olup olmadığı, ilişkisi varsa bu ilişkinin nedenleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Latin Amerika ülkelerinin özellikle de Kolombiya'nın uyuşturucu ile mücadelesi suç coğrafyası kavramı ile ele alınması bakımından son derece önemlidir. Günümüzde Kolombiya ve yasadışı uyuşturucu ticareti arasındaki bağıntı sıkça suç coğrafyası kavramının temel örneklerinden biri olarak gösterilmektedir. Kolombiya kokain özelinde yasadışı uyuşturucu üretiminin merkez üssü konumunda yer almaktadır.

Kolombiya için suç coğrafyası ile ilgili araştırmalar büyük oranda uyuşturucu ve uyuşturucu ticareti üzerine yoğunlaşmaktadır. Ülkede faaliyet gösteren suç örgütleri ve uyuşturucu kaçakçıları, mekânsal konumlarından dolayı bu suç türünde uzmanlaşmakta ve faaliyetlerini devam ettirebilmek adına her türlü çabayı göstermektedirler. Bu yasadışı

faaliyetten elde ettikleri astronomik gelir ile siyaset, bürokrasi, askeriye, lojistik gibi çeşitli alanlardan kişileri yanlarına çekmekte ve karşılıklı çıkar ilişkisi içerisinde faaliyetlerine alet etmektedirler.

Kolombiya'nın kendine özgü dinamiklerinin beraberinde getirdiği pek çok sorun bulunmaktadır. Devlet, halkın bütün kesimlerine aynı düzeyde erişememekte, bu durumda fırsat eşitliği sağlanamamakta ve kamu hizmetleri tüm bölgelere eşit ölçüde ulaştırılamamaktadır. Kırsal kesimde yaşayan halk devlete ve düzene aidiyet hissi besleyememekte ve dışlanmış hissetmektedir. Bu durum halkın suç örgütleri ve uyuşturucu kartellerine yaklaşmasına ve birlikte hareket etmelerine neden olmaktadır.

Kolombiya'nın bazı coğrafi özelliklerinin uyuşturucu türü ve yoğunluğu üzerinde önemli etkileri vardır. Koka bitkisinin dünya üzerinde yetiştiği nadir bölgelerden olan Kolombiya, bu coğrafi özelliği ile kokain üretiminin en fazla olduğu ülke konumundadır. Ayrıca ülke coğrafyasının dağlık bir yapıda ve sık ormanlardan oluşuyor olması yasadışı üretim merkezlerinin yoğunlaşmasında önemli bir etken olarak öne çıkmaktadır.

Kolombiya'nın yerleşim yeri yoğunluğu suçun dağılışında önemli bir etkendir. Ülkenin işlevsel alanları ile uyuşturucu suçunun ülkeye dağılışı arasında ters bir ilişki görülmüştür. Nüfus yoğunluğunun az olduğu bölgelerin, uyuşturucu üretim merkezlerinin yoğunlaştığı bölgeler olarak öne çıktığı görülmektedir.

Kolombiya'da uyuşturucu ticaretinin temelinde koka ekimi yapan çiftçiler vardır. Halkın büyük kısmının yaşadığı fakirlik, güvenlik eksikliği, nitelikli eğitime erişememe gibi sorunlar fakir halkın geçimini kokain ticaretinden sağlamasına neden olmaktadır. UNODC tarafından hazırlanan risk değerlendirilmelerinde vurgulandığı üzere yoksulluk, halkın yasadışı koka üretimine ve kokain ticaretine eğilimini güçlendirmektedir.

Bahsedilen tüm bu sorunlar Kolombiya'da oldukça karmaşık ekonomik ve sosyal bir ortamın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Eğitim seviyesinin düşüklüğü, yolsuzluk, rüşvet ve işsizlik gibi nedenlerin uyuşturucu üretiminin artmasında önemli pay sahibi olduğu ortaya konulmuştur. Coğrafi konum ise tüm bu sorunların merkezindeki nedenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uyuşturucu ile mücadele konusunda Kolombiya otoritelerince alınan önlemlerin ve uygulanan politikaların yetersiz kalması, Kolombiya iç siyasetini uluslararası müdahalelere açık bir konuma getirmiştir. Bu durum, hem AB'nin hem de ABD'nin Kolombiya'da uyuşturucu ile mücadelede daha aktif olmasına sebebiyet vermiş, ancak ABD ve AB tarafından finanse edilen uyuşturucu ile mücadele çalışmalarında başarı elde edilememiştir.

Kolombiya'da özellikle son dönemlerde uyuşturucu ile mücadelenin organize suçla mücadele kapsamında ele alındığı, yani güvenlik faktörünün ön planda tutulduğu görülmektedir. Bu olgu hem suçla hem de suç coğrafyasının temelini oluşturan ana etmenlerle mücadele anlamında önemli bir gelişme olup gerek ABD tarafından finanse edilen Kolombiya Planı, gerekse Başkan Alvaro Uribe ve halefi Manuel Santos tarafından sürdürülen demokratik güvenlik politikaları bu durumun ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Kolombiya'da uzun yıllar boyunca uyuşturucu kartelleri ile FARC gibi gerilla grupları arasında süregelen ilişkiler ağı, konuya ilişkin güvenlik eksenli bir politikayı neredeyse zorunlu kılmıştır. Ancak bu politika kısa süreli ve kısmi bir başarı sağlamış gibi görünse de, orta ve uzun vadede başarısızlıkla sonuçlanmasının yanı sıra uyuşturucu üretimi ve ticaretinin balon etkisiyle komşu ülkelerde yaygınlaşmasına sebebiyet vermiştir.

Uyuşturucu maddelerin üretimini, ticaretini ve tüketimini önlemenin yollarını araştıran geleneksel metotlar ve tabular, hedeflenilen sonuca ulaşmakta yetersiz kalmaları sebebiyle son yıllarda önemli bir sorgulamadan geçmektedir. Ortaya çıkan yeni uyuşturucu politikasına ilişkin tartışmalarda bir dizi yenilikçi varsayım dile getirilse de, en dikkat çeken nokta Kolombiya'da uyuşturucu ile mücadelenin başarısızlıkla sonuçlandığının kabul edilmesi olmuştur. Geleneksel ve baskıcı politikalar tamamıyla uygulanmasına rağmen uyuşturucu üretimi ve tüketimi azalmamış; beklentinin aksine uyuşturucu ile mücadele amacıyla hayata geçirilen politikalar Kolombiya'da derin yapısal sorunlara neden olmaya başlamıştır. Kolombiya özelinde başlatılan ve daha sonra birçok Latin Amerika ülkesinde uygulamaya konulan Kolombiya Planı, Merida Girişimi ve Orta Amerika Bölgesel Girişimi gibi politikalar vatandaşların güvenliğini sağlamadığı gibi şiddet sarmalının yoğunlaşmasına sebebiyet vermiştir. Bu sebeple başta Kolombiya olmak üzere Latin Amerika ülkeleri, uyuşturucu ile mücadele alanındaki mevcut politika eksenlerini değiştirerek, uygulamaya geçirecekleri yeni politikaların yerel gerçekliklere ve kültürlerine uygun olmasına özen göstermelidirler.

Uyuşturucu ile mücadelede zorlayıcı dayatmalardan ibaret eski uygulamalar beklenen çıktının aksine yıkıcı sonuçlara sebep olabilmektedir. Bu sebeple, uyuşturucu ile mücadele konusunda geleneksel yöntem olarak da ifade edilen, kamu otoritesince salt cebir ve baskıya dayanan politikalar gözden geçirilmeli, küresel düzeyde uluslararası partnerlerle istişarelerde bulunularak günümüzde genel kabul gören iyi uygulama örnekleri temel alınmalıdır. Bu kapsamda, mevcut uygulamalardan vazgeçilerek yenilikçi yöntemlere ilişkin çalışmalar yürütülmeli; uyuşturucu sorununu bir kamu sağlığı meselesi olarak ele alan ve bilgilendirme, eğitim ve önleme yoluyla uyuşturucu tüketimini azaltmayı hedefleyen daha dengeli politikalar benimsenmelidir. Uyuşturucu sorununun yasadışı arz ile mücadele, taleple mücadele ve önleme faaliyetlerini kapsayacak bütüncül

bir bakış açısı ile alınması ve bu yaklaşım temelinde politika ve stratejiler geliştirilmesi kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Uyuşturucunun yasadışı arzı temel olarak uyuşturucunun üretimini, ulusal/ uluslararası trafiğini ve toptan ya da sokak düzeyinde satışını kapsamaktadır. Uyuşturucu ile mücadelede baskıyı kullanıcılara değil organize suç şebekelerine yöneltmek, yasadışı arz ile mücadele faaliyetlerinden istenilen verimin alınması için önemli bir etkendir. Suç tanımları ve cezai müeyyideleri evrensel hukuk normlarına uygun olarak net bir biçimde tanımlanmalı, uyuşturucu suçlarına verilen cezalar işlenen suç ve kişilerin suçtaki rolleriyle orantılı olmalıdır. Alt kademelerde yer alan ve bazı örneklerde kendileri de işledikleri suçun mağduru konumunda bulunan kişilere bu doğrultuda müeyyideler uygulanmalı; örgütün yöneticisi veya suç fiilinin organizatörü konumunda olan kişilere verilecek cezalar ise ağırlaştırılarak caydırıcılık unsuru ön plana çıkartılmalıdır.

Ayrıca bağımlılıkla mücadelede ikame tedavisi olarak da anılan yöntemden istifade edilerek uyuşturucu bağımlılarının ancak reçeteyle satılan, düşük oranda etken madde içeren ve bağımlılıkla mücadeleyi zamana yayarak öncelikle azaltmayı ve nihayetinde sonlandırmayı amaçlayan ilaçlara ulaşabilmesi için yasal düzenlemelere gidilmelidir.

Kolombiya'da kırsal bölgelerde yaşayan çok sayıda insan, yaşam masraflarını yasa dışı koka bitkisi ekiminden ve yetiştiriciliğinden sağlamaktadır. Kırsal kesimde yaşayan ve geçimlerini suç örgütlerinin de baskısıyla gerçekleştirdikleri koka üretiminden sağlayan yoksul tarım işçileri, narko-çiftçiler veya narko-teröristler olarak yaftalanarak toplumdan dışlanmamalı ve marjinalleştirilmemelidir. Bunun yerine alternatif kalkınma programları desteklenerek bu kişilere yaşamlarını idame

ettirebilmeleri amacıyla imkanlar sağlanmalı, bu kişilerin topluma entegrasyonu için politika oluşturulmalıdır.

Ekonomik olarak savunmasız konumda olan bu kişilerin, koka yetiştiriciliğinden elde ettikleri kazanca bağımlılıklarını azaltmak ve hayatlarını idame ettirebilecekleri başka gelir kaynaklarına sahip olabilmelerini sağlamak için ABD, AB ve diğer gelişmiş ülkeler ile uluslararası örgütlerin desteğiyle alternatif kalkınma modelleri uygulamaya konulmalıdır. Böylelikle buralarda alternatif kalkınma modeli kapsamında üretimi teşvik edilecek ve alım garantisi verilecek tarım ürünlerinin üretim ve ticaretlerine yönelim sağlanacak, ekonomik olarak savunmasız konumda yer alan insanlara yasal bir gelir kaynağı sunulabilecektir.

Kolombiya'da ABD destek ve yönlendirmesiyle uygulanmış olan, genellikle ordu ve kolluk eliyle güç kullanımına dayalı uyuşturucu ile mücadele politikalarının istenilen başarıya ulaştığını söylemek mümkün gözükmemektedir. Bu politikalar kısmi ve geçici çözümler üretmiş olsalar da toplumsal yapıda tahribata neden olmuş, bazı suç örgütleri ile mücadele amacıyla diğer suç örgütlerinin desteklenerek bunlara ayrıcalıklı konum kazandırılması, destek sağlanan bu örgütlerin orta ve uzun vadede doğrudan sorunun kendisi haline gelmesine yol açmıştır. Bu sebeple uyuşturucu ile mücadelenin devlet kurumlarınca, meşru bir düzlemde, kurumsal bir yapıda ve süreklilik arz eden bir biçimde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Ülkede demokratik kurumlar tesis edilerek işlevsellik kazandırılmalı ve cezaevi, güvenlik, kolluk, yargı ve gümrük organizasyonları yeniden yapılandırılarak, modern dünya ile ve günümüz teknolojileriyle uyumlu hale getirilmelidir. Böylelikle yasal düzene sıkı sıkıya bağlı güçlü ve kurumsal yapıya sahip bir devlet teşkilatı sayesinde uyuşturucu

ticareti başta olmak üzere tüm suç türleriyle daha etkin bir mücadele yürütülebilmesi mümkün olacaktır.

Latin Amerika ülkelerinde uygulanan uyuşturucu politikaları büyük oranda ABD'nin ağır baskı ve yönlendirmeleri doğrultusunda şekillenmiştir. Bu süreçte ABD tarafından dikte edilen ve kendi çıkarını önceleyen stratejiler, tek taraflı bakış açısıyla ülkelerin yerel dinamiklerini, kaygılarını, önceliklerini, sosyo-ekonomik gerçekliklerini göz ardı etmiştir. Başta ABD olmak üzere yabancı ülkelerce sağlanan fonların kolluk kuvvetlerinin yanı sıra talep ve bağımlılıkla mücadele amacıyla tedavi, eğitim ve alternatif kalkınma programlarına aktarılmasının sorunun kalıcı şekilde çözümüne katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Uyuşturucu ile mücadele alanında Latin Amerika ülkelerine ve özellikle Kolombiya'ya, başta ABD olmak üzere yabancı ülkelerce sağlanan finansal destekler, eğitim ve ekipman desteği konularında şeffaflık sağlanmalıdır. Uyuşturucu ile mücadele amacıyla sağlanan kaynaklar amacı dışında kullanılmamalı, siyaset ve bürokrasinin yolsuzluğa bulaşmasına, bu yolla iç ve dış siyasete ilişkin kararlarda fon sağlayıcı ülkelerin çıkarlarının ulusal çıkarların önüne geçmesine sebebiyet verilmemelidir.

Kolombiya'da ABD ve AB gibi küresel güçlerce şekillendirilen uyuşturucu ile mücadele politikaları, Birleşmiş Milletlerin ilgili organları ve Amerikan Devletleri Örgütü (Organization of American States) gibi uluslararası örgütlerle eşgüdüm halinde, çok taraflı ve denge unsuru gözetilecek biçimde şekillendirilmelidir.

Kolombiya'da uyuşturucu ile mücadele kanunları evrensel hukuk normlarına ve insan haklarına uyumlu bir hale getirilmeli, kolluk kuvvetleri şeffaflık ve hesap verilebilirlik hususlarında kapsamlı bir dönüşüme tabi tutulmalıdır.

Kolombiya örneğini incelemek coğrafi konumun uyuşturucu madde üretimi ve ticareti üzerine nasıl etki ettiğini güzel bir şekilde anlatmaktadır. Bu çalışma coğrafi konum açısından Kolombiya'daki uyuşturucu madde üretimi ve ticareti ilişkiyi incelemiş ve nedenleri ortaya koymaya çalışmaktadır. Çalışmanın başlangıcında araştırmanın problemi olarak tanımlanan Kolombiya örneği üzerinden uyuşturucu madde üretimi ve ticareti ile coğrafi mekan arasında bir bağlantı var mıdır? Varsa bu bağlantının nedenleri nelerdir? sorularına cevap olarak ortaya konulan açıklamaların hemen hemen hepsinin temelinde coğrafi etkiler bulunmaktadır. Nitelikli eğitimin eksikliği, zengin yer altı ve yer üstü kaynakların istenilen düzeyde kullanılamaması, güvenlik eksikliği, devlet otoritesinin ülkenin bütününe ulaşamaması, koka yetiştirilen arazilerin konumları ve bütün bunların sonucunda kokain üretimi ülkenin bulunduğu coğrafyanın etkileri olarak ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Agnew, J. A. (2000). Areal differentation In Jonhston. R. J., Gregory, D., Pratt, G. & Watts, M. (eds.) The Dictionary of human geography (pp. 35), Oxford: Blackwell Publishing.

Ahumada, C. Andrews, C. W. (1998). The Impact of Globalization on Lâtin American States: The Cases of Brazil and Colombia, Administrative Theory & Praxis, Vol. 20, No. 4 (Dec., 1998), ss. 452-467.

Akbulut, İ. (1997). Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu, İÜHFM, Türkan Rado'ya Armağan, 1997, C. LV, S. 3, ss. 111-142.

Akgül, A. (2014). Türkiye'de Yasadışı Kenevir Ekimi ve Mücadele Politikaları, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi. 5(1): 119-140.

Aksoy, E. (2007). Dosya 06, Suç ve Güvenli Kent Yaklaşımı. TMMOB Mimarlar Odası Ankara şubesi, Bülten, 55, 11.

Alacadağlı, E. (1998). Kent Suçu, Kente Karşı Suç. İller ve Belediyeler, 666.

Aliağaoğlu, A. (2007). "Davranışsal Coğrafyaya Bir Örnek: Öğrenci Merkezli Balıkesir Şehir İmajı", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 17, S. 1, s. 17-44.

Angrist, J. D. Kugler, A. D. (2008). Rural Windfall or a New Resource Curse? Coca, Income, and Civil Conflict in Colombia, The Review of Economics and Statistics, Vol. 90, No. 2 2008, s. 210.

Babuna C. Beyhan, N. (2009). Uyuşturucu-Bağımlılık Afeti ve Sorunları. İstanbul: Karakutu Yayınları.

Bal, H. (2016). Suç Sosyolojisi, İstanbul, Sentez Yayıncılık.

Balcı, M. (2009). Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009.

Bannenberg, B. Rössner, D. (2005). Kriminalität in Deutschland, München, Verlag CH Beck oHG.

Barut, F. Aydemir, M. (2009). Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi Kararları Işığında Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2019.

Bedirhanoğlu, P. (2006). Tarihsel ve Sınıfsal Bağlamı İçinde Yolsuzluk Tartışmaları, Küreselleşmeye Güneyden Tepkiler, Dipnot Yayınları, Ankara, 2006, ss.163- 184. (Eds. Ceyhun Gürkan vd.)

Bilgili, M. (2016). Coğrafya öğretiminde mekân ve yer karmaşası üzerine bir araştırma. Coğrafya Eğitimi Dergisi, 2(1):11-19.

Briscoe, I. (2011). What Makes Countries Vulnerable to Transnational Organised Crime? NOREF Report, September-2011, s. 2.

Buxton, J. (2010). Drugs and Development: The Great Disconnect (Swansea: Global Drug Policy Observatory, GDPO).

Chomsky, A. (2007). Globalization, Labor, and Violence in Colombia's Banana Zone, International Labor and Working-Class History, No. 72, New Studies in Labor Organization: Lâtin America and Beyond (Fall, 2007), s. 90.

Couclelis, H. (1992). People manipulate objects (but cultivate fields): beyond the raster-vector debate in GIS. In: A. Frank, I. Campari and U. Formentini, eds. Theories and methods of spatio-temporal reasoning in geographic space. Berlin: Springer Verlag.

Cox, K. R. (2001). Territoriality, politics and the urban. Political Geography, 20(6), 745-762.

Cree, A. Kay, A. Steward, J. (2012). The Economic&Social Cost of Illeteracy: A Snopshot of Illeteracy in a Global Context, Final Report from the World Literacy Foundation, April 2012, s. 4.

Cresswell, T. (2009). What is place? In R. Kitchin & N. J. Thrift (Eds.), International encyclopedia of human geography.

Cresswell, T. (2013). Geographical thought, a critical introduction. Wiley-Blackwell.

Çakır, Y. (2013). Yolsuzlukla Mücadelede Uluslararası Organizasyonlar. Sayıştay Dergisi, 91: 129-134.

Çetin A. (2013). Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013, s. 310.

Çetin, A. Sezgin, E. (2016). Tarihsel Perspektiften Uyuşturucu ile Mücadele Politikaları ve Alternatif Politika Yaklaşımları". H.C. Çetin, A. Çelik ve E. Sezgin (der), Uyuşturucu ile Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler, Ankara: Adalet Yayınevi.

Delaplane, W. H. (2005). "The War and an Agricultural Economy: The Case of Colombia", Southern Economic Journal, Vol. 9, No. 1 (Jul., 2005), s. 35.

Demirbaş, T. (2012). Kriminoloji, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları, 2012.

Demirci, L. (2012). Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan'ın Kesişimindeki Sorunlu Vadi: Fergana, Savunma Bilimleri Dergisi. 11(2): 33-69.

Dillehay, T. D. (2008). Profiles in pleistocene history. Helaine Silverman, William Isbell (Ed.), Handbook of South American Archaeology. (s. 29-43). New York: Springer-Verlag.

Dolu, O. (2011). Suç Teorileri – Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Dönmezer, S. (1994). Kriminoloji, İstanbul, Filiz Kitapevi.

Duran, G. (2008). M-19's Journey from Arms to Democratic Politics in Colombia, Berghof Series Resistance/Liberation Movements and Transition to Politics, No. 1, Berghof Research Center for Constructive Conflict Management, 2008, s. 8-11.

Durmuş, M. (2018). Ulusal Düzeyde Bağımlılıkla Mücadele Politikaları ve İyi Uygulama Örnekleri. H. Ateş ve A. Koçak (eds). Bir Kamu Politikası Olarak Bağımlılıkla Mücadele, Ankara: Nobel Yayınları.

Durnagöl, E. (2009). The Role of Drugs in Terrorism and Organized Crime. Retrieved March 29, 2015, http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/AnkaraBarReview/tekmakale/2009-2/6.pdf

Düzgün, G. (2007). Dosya 06, Suç olgusuna teorik yaklaşımlar ve disiplinler arasılık. TMMOB Mimarlar Odası Ankara şubesi, Bülten, 55, 4.

ECMDDA (2020). Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi,

Ekici, B. (2016). Uluslararası Uyuşturucuyla Mücadele Sistemi, H.C. Çetin, A. Çelik ve E. Sezgin (der), Uyuşturucu ile Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler, Ankara: Adalet Yayınevi.

Elden, S. (2009). Space I. In R. Kitchin & N. J. Thrift (Eds.). International encyclopedia of human geography (First edition. ed., Vol. 10, pp. 460). Oxford, UK: Elsevier.

Erdoğan, A, Düzgün, S. (2003). "Mekan ve Suç, Suç Haritalaması ve Diğer Analitik Yaklaşımlar" Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi. Yıl 9, Sayı 36, s.482-490, Ankara.

Ergül, E. (1997). Uyuşturucu Maddeler ve Suçları, Ankara: Yetkin Yayınları, 1997

Fernandez, R. A. (1999). Imperialist Capitalism in the Third World: Theory and Evidence from Colombia, Lâtin American Perspectives, Vol. 6, No. 1, Socialism and Imperialism in the Caribbean (Winter, 1999), s. 55.

Feyzioğlu, H. S. (2017). Batı-Çin Savaşları ve Osmanlı Devleti. Tarih Araştırmaları Dergisi, 36(62): 89-99.

Gedik, Ö. (2017). 50 Yıllık İç Savaştan Barış Görüşmelerine Giden Mücadele: FARC ve Kolombiya Örneği. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Gilbert A. (2014). Transparency and Corruption in Public Contracting in Colombia, CoST International Secretariat, 2014 s. 10.

Gökkulu, G. (2010). Kent güvenliği kentleÇme ve suç iliÇkisi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 1, 209.

Gregory, D. Urry, J. (1985). Social relations and spatial structures. Basingstroke, Hampshire: Macmillan.

Guizado, A., C. Restrepo, A., L. (2000). Perspectives on Narcotics Trafficking in Colombia, International Journal of Politics, Culture, and Society, Vol. 14, No. 1, Colombia: A Nation and Its Crisis (Fall, 2000), s. 151.

Gündel, A. (2009). 5237 Sayılı TCK'da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.

Güngör, Ş. Kınacı, A. (2001). Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Ankara: Yetkin Yayınları, 2001.

Gürsoy, B. (2007). Afganistan Kaynaklı Uyuşturucu Maddeler ile Mücadele. Sahil Güvenlik Dergisi, (2): 32-34.

Holmes J. S. (2006). Drugs, Violence, and Development in Colombia: A Department-Level Analysis, Lâtin American Politics and Society, Vol. 48, No. 3 (Autumn, 2006), s. 161.

https://www.sabah.com.tr/yazarlar/kerem-alkin/2022/10/24/kuresel-uyusturucu-pazari-tahminlerin-otesinde

Işık, I. (2013). Bağımsızlık Hareketlerinden Günümüze ABD Latin Amerika İlişkileri: Madalyonun İki Yüzü. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. (1-39).

İçli, T. G. (2004). Kriminoloji, Ankara, Martı Kitap ve Yayınevi.

İçli, T. G. (2013). Kriminoloji, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

İlbars, Z. (2002). Suç ve Kültür Dersi. Yayınlanmamış Ders Notları, Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Yönetimi Ana Bilim Dalı.

Kalınbacak, M. (2019). Kolombiya'daki Barış Sürecinin Radikal Demokrasi Teorisiyle Analizi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Karakaş D. F. (2013). Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2015.

Kaygalak, G. (2011). Postmodenrn eleştirilerin coğrafi düşünce ve yeni mekân kavrayışları üzerine yansımaları. Coğrafi Bilimler Dergisi, Cilt:9, Sayı:1, 5.

Kitchin, R. (2006). Positivistic geographies and spatial science. In Approaches to Human Geography. Eds. Aitken., S and Valentine, G. Sage Publications.

Kurt, Ş., Kurt, E. (2007). Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat. Ankara: Adalet Yayınları.

Küçükuysal, B. (2009). Uyuşturucu Bağımlılığında Yeni Trendler: Amfetimin Tipi Uyarıcılar ve Yeni Geliştirilen Psikoaktif Maddeler, Hakan Cem Çetin, Ahmet Çelik ve Erkan Sezgin (Derleyenler), Uyuşturucuyla Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler içinde, Ankara: Adalet Yayınevi, 2016, ss. 27-43.

Lavaux, S. (2006). "Natural Resources and Conflict in Colombia: Complex Dynamics, Narrow Relationships", International Journal, Vol. 62, No. 1, Natural Resources and Conflict (Winter,2006/2007), s. 21.

Le Grand, C.C. (2003). "The Colombian Crisis in Historical Perspevtive", Canadian Journal of Lâtin American and Caribbean Studies / Revue canadienne desétudes Lâtino-américaines et caraïbes, Vol. 28, No. 55/56 (2003), ss. 165-209.

Michel, H. (2008). Journal of the history of the behavioral sciences. Vol. 44(4), 350–363.

Nordström, C. (2014). Country Risk Analysis, Colombia. EKN. 2016, (Çevrimiçi) https://www.ekn.se/globalassets/dokument/landriskanalyser/sydamerika-2016/colombia-apr-2016-eng.pdf/, 10 Eylül 2020. Orlando Fals Borda, Peasant Society in the Colombian Andes, University of Florida Press, 1955, s. 42-43.

Özdemir, E. (2006). Sınıraşan Örgütlü Suç Gruplarının Uluslararası Güvenliğe Etkilerinin Kolombiya ve İtalya Örnekleri Üzerinden Değerlendirilmesi. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Özey, R. (2004). İnsan davranışları, hukuk, güvenlik, suç ve coğrafya, emniyet genel müdürlüğü. Polis Dergisi, Ankara, 159. Yıl Özel Sayı 39, 386–393.

Paoli, L., Fijnaut, C. (2006). “Organized Crime and Its Control Policies”. European Journal of Crime, Criminal Law & Criminal Justice. 14(3): 307-327.

Parlar, A. Kızılkaya, A. (2018). Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara:Bilge Yayınevi, 2018.

Peceny, M. Durnan, M. (2006). The FARC's Best Friend: U.S. Antidrug Policies and the Deepening of Colombia's Civil War inthe 1990s, Lâtin American Politics and Society, Vol. 48, No. 2 (Summer, 2006), s. 101.

Pınarcı, M. (2014). Uyuşturucu Sorunu ve Mücadele Politikası. Ankara: Adalet Yayınevi.

Polat, O. (2004). Kriminoloji ve kriminalistik üzerine notlar. Ankara: Seçkin Yayınları.

Polat, O. (2009), Kriminoloji ve Kriminalistik üzerine Notlar – Suç – Suçlu – Suç Yeri, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Rahimov, İ. (2014). Suç ve ceza felsefesi. Ankara: Eko Avrasya Yayın.

Rettberg, A. (2010). Global Markets, Local Conflict: Violence in the Colombian Coffee Region after the Breakdownof the International Coffee Agreement, Lâtin American Perspectives, Vol. 37, No. 2, Globalization, Neoliberalism, And The Lâtin American Coffee Societies (March 2010), s. 114.

Richani, N. (1997). The Political Economy of Violence: The War-System in Colombia, Journal of Interamerican Studies and World Affairs, Vol. 39, No. 2 (Summer, 1997), s. 63.

Richani, N. (2005). Multinational Corporations, Rentier Capitalism, and the War System in Colombia, Lâtin American Politics and Society, Vol. 47, No. 3 (Autumn, 2005), s. 118.

Ruhi, A. C. (2017). Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017.

Sargın, S., Temurçin, K., (2011), Türkiye'nin Suç Coğrafyası, Ankara, Polis Akademisi Yayınları.

Schmallager, 2002: 6-8 Schmallager, F., (2002), Criminology Today An Integrative Introduction, New Jersey, Prentice Hall Inc.

Schwind H-D, Ahlborn W, Weiß R (1978) Empirische Kriminalgeographie. Bestandsauf-nahme und Weiterführung am Beispiel von Bochum („Kriminalitätsatlas Bochum"). Wiesbaden (BKA-Forschungsreihe, vol 8)

Shelley, L. (2022). The Relationship of Drug and Human Trafficking: A Global Perspective, European Journal on Criminal Policy and Research (2012), s. 245.

Small, M. (2012). Challenges to IDP Policy Implementation in Colombia Professional Paper, In Partial Fulfillment of the Master of Public Policy Degree Requirements, The Hubert H. Humphrey School of Public Affairs The University of Minnesota, April 27, 2012, s. 2.

Soja, E. (1989). Postmodern Geographies, London, New York, Verso.

Soyaslan, D. (1998). Kriminoloji (suç ve ceza bilimleri). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No.526. Ankara.

Steinberg, M. K. (2000). Generals, Guerrillas, Drugs, and Third World War-Making, Geographical Review, Vol. 90, No. 2 (Apr., 2000), s. 260.

Sümer, N. (1995). Kültür ve suç. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, 507.

T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, Uyuşturucu Maddeler ve Kaçakçılığı ile Mücadele, Yayın No. 10, Ankara, 2016,

Tanol, M. (2015). “İlaç, Uyuşturucu Madde ve Zehir İlişkisi”, Hasan Sınar (Ed.), Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticaretiyle Mücadele içinde, İstanbul:Lale Yayıncılık, 2015, ss. 5-14.

Thoumi, F. E. (2007). Illegal Drugs in Colombia: From Illegal Economic Boom to Social Crisis, Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 582, Cross-National Drug Policy (Jul., 2002), s. 107.

Tuan, Y.F. (1977). Space and Place: The Perspective of Experience. London: University of Minnesota Press.

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (1988). Beşeri coğrafya insan-kültür-mekân. İstanbul: Çantay Kitabevi; Coğrafya Başvuru Eserleri, 15.5.

Ulu, Ö. (2018). Türkiye’de ve Dünyada Uyuşturucu ile Mücadele, Ankara: Türk İdari Araştırmalar Vakfı İktisadi İşletmesi Yayını.

UNODC (2016). Main Trafficking Flows of Heroin, World Drug Report, New York, 2016.

UNODC (2022). World Drug Report.

Uzbay, İ. T. (2009). “Madde Bağımlılığının Tarihçesi, Tanımı, Genel Bilgiler ve Bağımlılık Yapan Maddeler”. MİSED (Türk Eczacıları Birliği Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi, 21 (22): 5-15.

Watson, A. (1990). “Civil-Military Relations in Colombia: A Workable Relationship or a Case for FundamentalReform?”, Third World Quarterly, Vol. 21, No. 3 (Jun., 2000), s. 530.

World Factbook/ Colombia, 2020).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, A. (2005), Türkiye'de Şehir Asayiş Suçları: Dağılış ve Başlıca Özellikleri, Milli Eğitim, Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi, 35 (170), s. 230- 249.

Yıltırak, M. L. (2010). Balıkesir kırsalında kişilere ve mal varlığına karşı işlenen suçlar (2004-2008) coğrafi bir yaklaşım. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Yokuş Sevük, H. (2009) Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.